

Atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r.

Tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie
Voivodship in 2021

Atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r.

Tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie
Voivodship in 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Bydgoszcz, Kujawsko-Pomorskie Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem
supervised by

Małgorzata Górka

Autor opracowania

Author

Małgorzata Rybak

Prace redakcyjne

Editorial work

Karol Leszczyński, Małgorzata Rybak

Tłumaczenie

Translation

Zbigniew Osypiuk

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marcin Bzdzion, Jacek Pruski

ISSN 2658-199X

Publikacja dostępna na stronie internetowej:

Publication available on website:

bydgoszcz.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

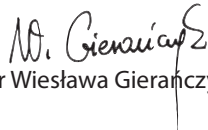
Turystyka jest jednym ze zjawisk przyczyniających się do rozwoju gospodarczego i społecznego na poziomie lokalnym, regionalnym czy w ujęciu globalnym. Zagadnieniem ściśle związanym z tym zjawiskiem i często poruszonym przez analityków jest atrakcyjność turystyczna obszaru. Mam przyjemność przekazać Państwu publikację analityczną poświęconą tej tematyce pt. **Atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r.** Stanowi ona kontynuację opracowania ujmującego tę kwestię za 2018 r.

Celem publikacji jest zaprezentowanie, obok informacji dotyczących dostępnej bazy noclegowej w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r., także skali zagospodarowania tej bazy, zagospodarowania turystycznego obszaru, czy intensywności ruchu turystycznego. Analiza m.in. wskaźników funkcji turystycznej, a także walorów turystycznych i infrastruktury komunikacyjnej umożliwiła określenie atrakcyjności turystycznej województwa kujawsko-pomorskiego na tle Polski.

Atrakcyjność turystyczna regionu jest następstwem zagospodarowania turystycznego na poziomie lokalnym. Stąd celem analizy było również zaprezentowanie zróżnicowania atrakcyjności turystycznej i rozwoju funkcji turystycznej wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego, tj. na poziomie gmin.

Mam nadzieję, że to opracowanie będzie stanowiło źródło informacji dla osób zainteresowanych prezentowaną problematyką, w szczególności dla jednostek i instytucji mających wpływ na rozwój lokalny, a tym samym na rozwój całego województwa kujawsko-pomorskiego, zwłaszcza przy opracowywaniu strategii rozwoju turystyki. Chciałabym jednocześnie podziękować Sprawozdawcom, w tym także organom jednostek samorządu terytorialnego za przekazane dane umożliwiające dokonanie analizy tego złożonego zagadnienia.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Bydgoszcz, wrzesień 2022 r.

Preface

Tourism is one of the phenomena contributing to economic and social development at the local, regional or global level. An issue closely related to this phenomenon and often addressed by analysts is the tourist attractiveness of an area. I am pleased to provide you with an analytical publication dedicated to this topic entitled **Tourist Attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021**. It is a continuation of the study capturing this issue for 2018.

The aim of the publication is to present, in addition to information on the available tourist accommodation base in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021, the scale of development of this base, the tourist development of the area and the intensity of tourist traffic. The analysis of, i.a. indicators of the tourism function, as well as tourist values and transportation infrastructure, made it possible to determine the tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship compared with Poland.

The region's tourism attractiveness is a consequence of tourism development at the local level. Hence, the aim of the analysis was also to present the diversity of tourism attractiveness and the development of the tourism function within the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. at the level of gminas.

I hope that this study will be a source of information for those interested in the issues presented, in particular for the units and institutions influencing local development, and thus the development of the entire Kujawsko-Pomorskie Voivodship, when drawing up tourism development strategies. I would also like to thank the reporting units, including the authorities of local government units, for the data they provided which made it possible to analyse this complex issue.

Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

Wiesława Gierańczyk, Ph. D.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	8
Ważniejsze skróty	8
Main abbreviations	8
I. Wstęp.	9
I. Introduction	9
II. Synteza	15
II. Executive summary	15
III. Analiza	20
III. Analysis.	20
1. Walory turystyczne i dostępność komunikacyjna	20
1. Tourist values and transport accessibility	20
2. Zagospodarowanie turystyczne obszaru	27
2. Tourist development of the area	27
3. Zagospodarowanie turystycznych obiektów noclegowych	36
3. Occupancy of tourist accommodation establishments	36
4. Gęstość i intensywność ruchu turystycznego	41
4. Density and intensity of tourist traffic	41
5. Atrakcyjność turystyczna województwa w ujęciu ekonomicznym	44
5. Tourist attractiveness of the voivodship in economic terms	44
Uwagi metodologiczne	50
Methodological notes	50
Źródła danych i stosowane klasyfikacje	50
Data sources and classifications used	50
Podstawowe pojęcia	51
Basic terms	51
Bibliografia	56
Bibliography	56

Spis map

List of maps

Mapa 1. Map 1.	Wskaźnik lesistości według gmin Forest cover by gmina	21
Mapa 2. Map 2.	Udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych według gmin Share of areas of special nature value under legal protection by gmina	23
Mapa 3. Map 3.	Gęstość dróg dla rowerów według gmin Density of cycle routes by gmina	26
Mapa 4. Map 4.	Zagęszczenie bazy noclegowej według województw Tourist accommodation density by voivodship	28
Mapa 5. Map 5.	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej według gmin Accommodation establishments density rate by gmina	29
Mapa 6. Map 6.	Wskaźnik zagospodarowania turystycznego Baretje'a-Deferta według gmin Baretje-Defert's tourist development index by gmina	30
Mapa 7. Map 7.	Miejsca noclegowe według gmin Bed places by gmina	35
Mapa 8. Map 8.	Zagospodarowanie miejsc noclegowych według województw Occupancy of bed places by voivodship	36
Mapa 9. Map 9.	Zagospodarowanie miejsc noclegowych według powiatów Occupancy of bed places by powiat	40
Mapa 10. Map 10.	Gęstość i intensywność ruchu turystycznego według województw Density and intensity of tourist traffic by voivodship	42
Mapa 11. Map 11.	Gęstość i intensywność ruchu turystycznego według powiatów Density and intensity of tourist traffic by powiat	43
Mapa 12. Map 12.	Udział podmiotów gospodarki narodowej z działu PKD Zakwaterowanie według gmin Share of national economy entities from PKD/NACE division 55 Accommodation by gmina	45
Mapa 13. Map 13.	Wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu na zadania związane z turystyką Expenditure from budgets of gminas and cities with powiat rights for tourism-related tasks	49

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.	Podstawowe wskaźniki funkcji turystycznej województwa kujawsko-pomorskiego na tle Polski	16
Chart 1.	Basic indicators of the tourist function of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship against the background of Poland	
Wykres 2.	Wskaźniki zagęszczenia bazy noclegowej	27
Chart 2.	Indicators of tourist accommodation density	
Wykres 3.	Baza noclegowa według typu obiektu	31
Chart 3.	Accommodation base by type of accommodation establishment	
Wykres 4.	Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych	37
Chart 4.	Occupancy of tourist accommodation establishments	
Wykres 5.	Korzystający z turystycznych obiektów noclegowych oraz długość pobytu według wybranych typów obiektów	38
Chart 5.	Tourists accommodated and length of stay by selected types of establishments	
Wykres 6.	Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych według miesięcy	39
Chart 6.	Occupancy rate of bed places by month	
Wykres 7.	Wskaźniki gęstości i intensywności ruchu turystycznego	41
Chart 7.	Indicators of tourist traffic density and intensity	

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.	Wartości parametrów opisowych dla wskaźników funkcji turystycznej gmin	17
Table 1.	Values of descriptive parameters for indicators of the tourist function of gminas	
Tablica 2.	Wskaźniki funkcji turystycznej w wybranych powiatach i gminach o znaczącym stopniu rozwoju tej funkcji	18
Table 2.	Indicators of the tourist function in selected powiats and gminas with significant development of this function	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej, wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Full name
tys.	tysiąc thousand
km	kilometr kilometre
ha	hektary hectares
zł PLN	złoty złoty
gm.	gmina gmina
JST	Jednostki samorządu terytorialnego local government units
PKD NACE	Polska Klasyfikacja Działalności Statistical Classification of Economic Activities in the European Community
Dz. U.	Dziennik Ustaw Journal of Laws
MP	Monitor Polski Polish Official Gazette (Monitor Polski)
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

I. Wstęp

I. Introduction

Turystyka jest jednym z ważniejszych działów gospodarki charakteryzującym się intensywnością rozwoju. W literaturze przyjmuje się, że terminy turystyka i turysta pochodzą od angielskiego tour – podróż, zapożyczonego z kolei z języka francuskiego, w którym oznacza wycieczkę lub jazdę okrężną. Pojęcie **turystyki** oznacza czynności odwiedzających, którzy podejmują podróż do głównego miejsca docelowego położonego poza ich zwykłym otoczeniem, na okres krótszy niż rok, w dowolnym głównym celu, np. służbowym, wypoczynkowym lub innym celu osobistym, innym niż zatrudnienie przez podmiot miejscowy dla odwiedzanego miejsca. Uczestnikami turystyki są zaś odwiedzający, czyli osoby podróżujące do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy, jeśli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej. Mogą nimi być zarówno odwiedzający jednodniowi (podróż bez przewidzianego noclegu w danym miejscu) oraz turyści, którzy przynajmniej przez jedną noc korzystali z zakwaterowania.

Zagadnienie turystyki¹ można rozpatrywać w pięciu podstawowych aspektach, tj. jako zjawisko:

1. psychologiczne (odnoszące się do człowieka, m.in. jego potrzeb, motywów wyjazdu, celu podróży),
2. społeczne (dotyczy relacji i oddziaływań interpersonalnych w trakcie wyjazdu, styczności społecznych),
3. przestrzenne (z uwagi na przestrzenny charakter migracji turystów i przystosowanie przestrzeni do celów realizacji potrzeb osób uczestniczących w ruchu turystycznym),
4. ekonomiczne (na rynku turystycznym dochodzi do transakcji między wytwórcami usług turystycznych i ich odbiorcami, co rodzi skutki ekonomiczne dla obu stron),
5. kulturowe (dochodzi tu do spotkania i oddziaływania różnych kultur).

Pojęciem ściśle związanym z turystyką jest **atrakcyjność turystyczna obszaru**. Atrakcja jest to coś co jest szczególnie interesujące i dostarcza komuś przyjemności lub rozrywki². Atrakcyjny turystycznie może być obszar, region, miejscowość lub konkretne miejsce. O tym czy określony fragment przestrzeni jest atrakcyjny turystycznie, decydują z jednej strony obiektywnie istniejące w jego obrębie warunki przyrodnicze lub społeczno-kulturowe, a z drugiej ich

Tourism is one of the most important economic sectors characterised by intensive development. In the literature, it is assumed that the terms tourism and tourist are derived from the English word tour – journey, borrowed in turn from the French language, in which it means an excursion or a circular ride. The term **tourism** means the activity of visitors taking a trip to a main destination outside their usual environment, for less than a year, for any main purpose, including business, leisure or other personal purpose, other than to be employed by a resident entity in the place visited. Participants in tourism, on the other hand, are visitors, i.e. persons travelling to a place outside their usual environment, for a period not exceeding 12 consecutive months, if the main purpose of the trip is not to engage in gainful activity. They can be both same-day visitors (travelling without a scheduled overnight stay at a given location) and tourists who stayed at least one night in accommodation establishments.

The issue of tourism¹ can be considered in five basic aspects, i.e. as:

1. a psychological phenomenon (relating to an individual person, e.g. their needs, motives for the trip, purpose of the trip),
2. a social phenomenon (relating to interpersonal relationships and interactions during the trip, social contacts),
3. a spatial phenomenon (due to the spatial nature of tourist migration and the adaptation of space to meet the needs of those participating in tourist traffic),
4. an economic phenomenon (in the tourism market there are transactions between producers of tourist services and their recipients, which has economic consequences for both parties),
5. a cultural phenomenon (this is where different cultures meet and interact).

A term closely related to tourism is the **tourist attractiveness of an area**. An attraction is something that is particularly interesting and provides someone with pleasure or entertainment². An area, region, locality or specific place can be attractive for tourists. Whether a specific fragment of space is attractive for tourism is determined, on the one hand, by the objectively existing natural or socio-cultural conditions within it, and on the other hand, by their

1 W. Kurek, M. Mika, Turystyka jako przedmiot badań naukowych, [w:] Turystyka pod red. nauk. W. Kurek, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 17.

2 Słownik języka polskiego, PWN <https://sjp.pwn.pl/slowniki>.

1 W. Kurek, M. Mika, Turystyka jako przedmiot badań naukowych, [in:] Turystyka, W. Kurek ed., Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2007, p. 17.

2 Słownik języka polskiego, PWN <https://sjp.pwn.pl/slowniki>.

subiektywny odbiór i ocena przez uczestników ruchu turystycznego. Przez atrakcyjność turystyczną można rozumieć właściwość obszaru lub miejscowości wynikającą z zespołu cech przyrodniczych lub pozaprzyrodniczych, które wzbudzają zainteresowanie i przyciągają turystów. Pojęcie to zawiera w sobie elementy stanowiące podstawę rozwoju wszelkiej aktywności turystycznej i zaspakajania potrzeb turystycznych, jakimi są walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjna³. Atrakcje turystyczne stymulują zainteresowanie odbyciem podróży do miejsca docelowego, przyciągają turystów do danego miejsca czy obszaru oraz zapewniają zadowolenie odwiedzających te miejsca. Ponadto pobudzają popyt na usługi turystyczne i stanowią o rozwoju gospodarki turystycznej.

Przez **walory turystyczne** rozumie się zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych (antropogenicznych), które wspólnie lub każdy z osobna są przedmiotem zainteresowań turystów i decydują o atrakcyjności turystycznej⁴. Stanowią one potencjał do rozwoju turystyki. Walory turystyczne obszaru stanowią o sile przyciągania odwiedzających do określonego miejsca, mogą także zachęcić do dłuższego pobytu w celach wypoczynkowych, leczniczych czy służbowych.

Do istotnych czynników wpływających na atrakcyjność turystyczną regionu należy także zaliczyć **stan zagospodarowania turystycznego** oraz **stopień dostępności komunikacyjnej**. Stanowią one o warunkach rozwoju ruchu turystycznego oraz zapewniają zaspokojenie potrzeb osób odwiedzających te miejsca. Łączne występowanie tych czynników w pełni zaspokaja potrzeby turystów, i stanowi czy dany obszar można uznać za atrakcyjny turystycznie.

W aspekcie psychologicznym turystykę analizuje się pod kątem genezy ruchu turystycznego oraz czynników determinujących aktywność turystyczną. Ze względu na cel i motyw podróży rozróżnić można m.in. turystykę kwalifikowaną, krajoznawczą, ekoturystykę i agroturystykę, biznesową, kulturalną czy też zdrowotną. Aspekt ten jest powiązany z koncepcją badawczą funkcji turystyki⁵ rozumianej jako ogół oczekiwanych i rzeczywistych korzyści z rozwoju turystyki dla uczestników ruchu turystycznego oraz mieszkańców terenów przez nich odwiedzanych. Do głównych funkcji turystyki zalicza się: wypoczynkowo-zdrowotną, wychowawczą, ekonomiczną, kształceniową, ochrony przyrody, kształtowania świadomości ekologicznej, edukacji kulturowej, miastotwórczą, polityczną i etniczną.

Funkcja **wypoczynkowo-zdrowotna** jest konsekwencją realizacji jednego z podstawowych celów stawianych przed turystyką, którym jest regeneracja sił fizycznych i psychicznych człowieka następująca poza miejscem stałego zamieszkania. Połączenie funkcji wypoczynkowej i zdrowot-

subjective perception and assessment by participants in tourist traffic. Tourist attractiveness can be understood as the property of an area or a locality resulting from a set of natural or non-natural features, which arouse interest and attract tourists. This term includes the elements constituting the basis for the development of all tourist activity and satisfaction of tourist needs, such as tourist values, tourist development and transport accessibility³. Tourist attractions stimulate interest in making a trip to a destination, attract tourists to a place or area and ensure the satisfaction of visitors to those places. In addition, they stimulate demand for tourist services and account for the development of the tourism economy.

Tourist values are understood as a set of elements of the natural environment and non-natural (anthropogenic) elements, which together or individually are of interest to tourists and determine tourist attractiveness⁴. They represent a potential for tourism development. The tourist values of an area determine the strength of the attraction of visitors to a specific place and can also encourage longer stays for leisure, treatment or business purposes.

Important factors influencing the tourist attractiveness of a region also include **the state of tourist development** and **the degree of transport accessibility**. They determine the conditions for the development of tourist traffic and ensure that the needs of visitors to these places are met. The combined presence of these factors fully satisfies the needs of tourists, and determines whether an area can be considered attractive for tourism.

In the psychological aspect, tourism is analysed in terms of the origins of tourism and the factors determining tourism activity. With regard to the purpose and motive of the trip, one can distinguish, i.a. qualified tourism, sightseeing tourism, ecotourism and agrotourism, business tourism, cultural tourism or health tourism. This aspect is related to the research concept of the function of tourism⁵ understood as the totality of expected and actual benefits of tourism development for participants in tourism and the inhabitants of the areas they visit. The main functions of tourism include: leisure and health function, instructive function, economic function, educational function, nature protection function, environmental awareness function, cultural education function, city-forming function, political function and ethnic function.

The **leisure and health** function is a consequence of one of the basic objectives of tourism, which is the regeneration of human physical and mental strengths occurring outside the place of permanent residence. The combination of leisure and health functions is possible because the leisure func-

3 W. Kurek, M. Mika, op. cit., s. 24.

4 Ibidem, s. 24.

5 Ibidem, s. 48.

3 W. Kurek, M. Mika, op. cit., p. 24.

4 Ibidem, p. 24.

5 Ibidem, p. 48.

nej jest możliwe, gdyż funkcja wypoczynkowa przyczynia się do poprawy stanu zdrowia człowieka, a funkcja zdrowotna (w większości przypadków) dla osiągnięcia optymalnych efektów wymaga wypoczynku⁶.

Turystyka zdrowotna związana jest z poprawą stanu zdrowia w rezultacie wyjazdów turystycznych, np. do uzdrowisk. Jej celem jest leczenie bądź rehabilitacji uzdrowiskowej i podnoszenie ogólnego stanu zdrowia kuracjuszy przez prewencję lub zapobieganie schorzeniom. Musi odbywać się w miejscu przyjaznym przyrodniczo środowisku naturalnemu.

Jednym z rodzajów turystyki zdrowotnej jest **turystyka uzdrowiskowa**, która pełni w województwie kujawsko-pomorskim istotną rolę. Jej celem jest poprawa zdrowia w formie leczenia bądź rehabilitacji uzdrowiskowej i jest realizowana w uzdrowiskach. Gmina uzdrowiskowa to taka, której obszarowi lub jego części został nadany status uzdrowiska w trybie określonym w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1301). Zgodnie z nią status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie;
2. posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie;
3. na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urzędnictwa lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego;
4. spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;
5. posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami.

Uzdrowiska mają zasięg ogólnokrajowy, a kuracjuszami są również osoby przyjeżdżające z zagranicy. Ze względu na walory i infrastrukturę realizowana jest tam również funkcja wypoczynkowa i poznawcza. Uzdrowiska są to bardzo często ośrodki wielofunkcyjne – oprócz funkcji zdrowotnej i towarzyszących im funkcji mieszkaniowych zapewniają usługi hotelowo-gastronomiczne, kulturowo-poznawcze, wypoczynkowe czy sportowo-rekreacyjne.

Walory przyrodnicze obszaru stanowią o sile przyciągania turystów także w ramach **turystyki krajoznawczej**. Jej głównym celem jest zwiedzanie określonego obiektu, miejsca, miejscowości czy regionu. Podstawą rozwoju turystyki

tion contributes to the improvement of human health, and the health function (in most cases) requires leisure in order to achieve optimal effects⁶.

Health tourism is related to the improvement of health as a result of tourist trips, e.g. to health resorts. Its aim is to treat various types of illnesses and improve the overall health of visitors by preventing or treating illnesses. It must take place in an environmentally friendly place.

One type of health tourism is **health resort tourism**, which plays an important role in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Its aim is to improve health in the form of treatment or rehabilitation in health resorts. A health resort gmina is one whose area or part thereof was granted the status of a health resort in accordance with the procedure set out in the Act of 28 July 2005 on Health Resorts, Spas and Spa Conservation Areas and on Spa Gminas (Journal of Laws 2021, item 1301). According to it, the status of a health resort may be granted to an area that fulfils the following conditions jointly:

1. it has deposits of natural medicinal raw materials with proven healing properties under the principles set out in the act;
2. it has a climate with proven healing qualities under the terms of the act;
3. on its area there are health resort facilities and health resort treatment equipment prepared to provide health resort treatment;
4. it meets the requirements set out in the environmental protection legislation in relation to the environment;
5. it has technical infrastructure in the field of water and sewage management, energy management, in the field of public transport, as well as waste management.

The health resorts have a nationwide range, with visitors coming also from abroad. Due to the values and infrastructure, the leisure and cognitive functions are also realised there. The health resorts are very often multifunctional centres – in addition to the health function and the accompanying residential functions, they provide hotel and catering, cultural and cognitive, leisure or sports and recreational services.

The area's natural values also have the power to attract tourists as part of **sightseeing tourism**. Its main purpose is to visit a specific object, place, locality or region. The basis for the development of sightseeing tourism is natural and anthropogenic values, which is why it can be referred to as heritage tourism. This form is dominated by a cognitive

6 B. Meyer, Funkcje turystyki, [w:] *Ekonomika turystyki* pod red. nauk. A. Panasiuk, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 35.

6 B. Meyer, Funkcje turystyki, [in:] *Ekonomika turystyki*, A. Panasiuk ed., Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2006, p. 35.

krajoznawczej są walory przyrodnicze i antropogeniczne, dlatego też można ją określać mianem turystyki dziedzictwa. W formie tej dominuje motyw poznawczy, który połączony jest często z celami edukacyjnymi i rekreacyjnymi. Jej przejawami mogą być: zwiedzanie różnego rodzaju muzeów, obiektów zabytkowych, miast historycznych, a także wędrówki po określonym szlaku, np. górskim, wodnym czy tematycznym⁷.

Moda na aktywny wypoczynek i zdrowy styl życia przejawia się we wzmożonym zainteresowaniu **turystyką kwalifikowaną**, której służy rozwój infrastruktury komunikacyjnej, zagospodarowania turystycznego i wzrost zamożności społeczeństwa. (...) Uprawianie jej pozwala na realizację potrzeb aktywnego wypoczynku⁸. W turystyce kwalifikowanej, która zaspokaja także potrzeby rozwoju, odnowy sił fizycznych i psychicznych oraz informacyjno-poznawczych, czynnikami wpływającymi na jej atrakcyjność, obok walorów naturalnych, znaczenie mają dostępne trasy np. piesze, kajakowe, rowerowe.

Jednym z aspektów **ekoturystyki**, której siłą przyciągania również stanowią naturalne miejsca przyrodnicze, jest ochrona środowiska naturalnego. Motywacja do tego typu turystyki wynika z chęci odwiedzenia obszarów uznanych za atrakcyjne ze względu na słabo przekształcone środowisko przyrodnicze i poznania miejscowej kultury. Ważną funkcję spełniają tu walory turystyczne obszarów chronionego krajobrazu.

Formą wypoczynku odbywającą się na obszarach wiejskich jest **turystyka wiejska**. Oparta jest ona o bazę noclegową w obiektach zbiorowego zakwaterowania, głównie kwaterach prywatnych i gospodarstwach agroturystycznych zlokalizowanych w obrębie wsi oraz w indywidualnych domach rekreacyjnych (tzw. „drugich domach”). Aktywności rekreacyjne w ramach turystyki wiejskiej związane są z gospodarstwem wiejskim lub/i jego otoczeniem przyrodniczym, produkcyjnym czy usługowym. Agroturystyka jest jedną z form turystyki wiejskiej polegającą na wypoczynku w świadczących usługi turystyczne (noclegowe i żywieniowe) gospodarstwach agroturystycznych (gospodarstwach rolnych prowadzących dodatkowo działalność w zakresie usług noclegowych i żywieniowych, wykorzystując własne zasoby mieszkalne oraz własną produkcję rolniczą).

Specyficzną formą turystyki jest **turystyka biznesowa**, czyli rodzaj turystyki powiązany z wyjazdami o charakterze biznesowym/służbowym i połączony z wykonywaniem obowiązków służbowych. W jej ramach odbywają się spotkania grupowe i korporacyjne, konferencje, kongresy, ale też indywidualne podróże służbowe, grupowe czy wyjazdy na targi i wystawy. Cechuje ją zapotrzebowanie na wysoki standard

motive, which is often combined with educational and recreational objectives. Its manifestations may include visits to various museums, historic sites, historical cities, as well as hiking along a specific route, e.g. a mountain, water or thematic route⁷.

The fashion for active leisure and healthy lifestyle is manifested in an increased interest in **qualified tourism**, which is supported by the development of transport infrastructure, tourist facilities and the increase in the wealth of society. (...) Its practice makes it possible to meet the needs of active leisure⁸. In qualified tourism, which also satisfies the needs of development, renewal of physical and mental strengths and information and cognitive needs, the factors which influence its attractiveness, apart from natural values, are the available routes, e.g. hiking, kayaking, cycle ones.

One aspect of **ecotourism**, whose attraction force is also natural sites, is environmental protection. The motivation for this type of tourism stems from the desire to visit areas considered attractive because of their poorly transformed natural environment and to learn about local culture. An important function here is played by the tourist values of the protected landscape areas.

A form of leisure taking place in **rural areas** is rural tourism. It is based on accommodation in collective accommodation establishments, mainly private lodgings and agrotourism farms located within villages and in individual recreational houses (the so-called 'second homes'). Recreational activities within rural tourism are linked to a farm and/or its natural, productive or service environment. Agrotourism is one of the forms of rural tourism consisting in leisure in agrotourism farms providing tourist services (accommodation and food services). Agrotourism farms provide additionally accommodation and food services, using their own housing resources and their own agricultural production.

A specific form of tourism is **business tourism**, i.e. a type of tourism related to business/official trips and connected to the performance of official duties. It includes group and corporate meetings, conferences, congresses, but also individual business trips, group trips or trips to fairs and exhibitions. It is characterised by the demand for a high standard of tourism services. An important aspect of it is the availability of conference and training facilities, a trade fair and exhibition base or transport accessibility.

The tourist development of an area for tourism is determined by adapting its tourism values for the purposes of tourism, ensuring transport accessibility and also providing

7 M. Mika, Rodzaje i formy turystyki, *Formy turystyki poznawczej*, [w:] op. cit. *Turystyka* pod red. nauk. W. Kurek, s. 226.

8 W. Kurek, M. Mika, E. Pirus, Rodzaje i formy turystyki, *Formy turystyki kwalifikowanej*, [w:] *ibidem*, s. 256-257.

7 M. Mika, Rodzaje i formy turystyki, *Formy turystyki poznawczej*, [in:] op. cit. *Turystyka*, W. Kurek ed., p. 226.

8 W. Kurek, M. Mika, E. Pirus, Rodzaje i formy turystyki, *Formy turystyki kwalifikowanej*, [in:] *ibidem*, pp. 256-257.

usług turystycznych. Ważnym jej aspektem jest dostępność do zaplecza konferencyjno-szkoleniowego, bazy targowo-wystawienniczej czy dostępność komunikacyjna.

O zagospodarowaniu turystycznym danego obszaru stanowi adaptacja na potrzeby ruchu turystycznego jego walorów turystycznych, zapewnienie dostępności komunikacyjnej a także zapewnienie infrastruktury do pobytu w celu zaspokojenia potrzeb osób odwiedzających. Ważną kwestią w analizie atrakcyjności turystycznej obszaru czy miejscowości jest zbadanie ich **funkcji turystycznej** realizowanej na płaszczyźnie gospodarczej⁹. Osiągnięcie celów rynkowych przez sektor turystyczny możliwe jest dzięki pełnieniu funkcji ogólnogospodarczych. Turystyka, będąc częścią składową gospodarki narodowej, pełni przede wszystkim funkcje makroekonomiczne poprzez udział w tworzeniu produktu krajowego brutto oraz wpływ na sytuację na rynku pracy.

W ujęciu bardziej szczegółowym tę problematykę należy przedstawiać jako całokształt działań podejmowanych w celu realizacji potrzeb zgłaszanych przez turystów. Zaspokojenie ich możliwe jest dzięki rozbudowanej sferze dóbr i usług. Inaczej mówiąc funkcja turystyczna jest to działalność skierowana na obsługę ruchu turystycznego, a tym samym zdolność do zaspokajania potrzeb turystów. Do obszarów pełniących funkcje turystyczną zalicza się te, które ze względu na posiadane walory turystyczne, infrastrukturę turystyczną i komunikacyjną stanowią o ruchu turystycznym – im większy jest ruch turystyczny tym bardziej rozwija się funkcja turystyczna. W stosunku do innych funkcji społeczno-gospodarczych turystyka może pełnić funkcję główną, równorzędną, uzupełniającą bądź dodatkową¹⁰.

Turystykę coraz częściej traktuje się jako istotny czynnik rozwoju gospodarczego i społecznego, nie tylko na poziomie miejscowości, gmin czy regionów atrakcyjnych pod względem turystycznym, ale również jako efektywne narzędzie aktywizacji obszarów, na których funkcja turystyczna nie odgrywała dotychczas istotnej roli bądź w ogóle nie występowała¹¹. Sprzyja również m.in. odkrywaniu walorów przyrodniczych obszarów, poznawaniu lokalnej kultury, może przyczyniać się także do zachowania i ochrony tego dziedzictwa. Przynosi także korzyści gospodarcze i związane z zatrudnieniem w wielu powiązanych sektorach. Sytuacja w branży turystycznej stanowi także o dochodach części ludności zamieszkującej dany obszar.

Świadomość osób zarządzających turystyką o możliwych korzyściach wynikających z rozwoju turystyki przyczynia się do prowadzenia działań wpływających na rozwój lokalny. Ważne jest więc oszacowanie poziomu rozwinięcia funkcji turystycznej oraz roli funkcji turystycznej na danym obsza-

infrastructure for staying in order to meet the needs of visitors. An important issue in analysing the tourist attractiveness of an area or locality is to examine its **tourist function** performed on an economic level⁹. The achievement of market objectives by the tourism sector is possible due to its economy-wide functions. As a component of the national economy, tourism performs primarily macroeconomic functions through its contribution to gross domestic product and its impact on the labour market.

In more detail, this issue should be presented as the totality of measures taken to meet the needs expressed by tourists. Satisfying them is possible thanks to an extensive sphere of goods and services. In other words, the tourist function is an activity aimed at servicing tourist traffic, and thus the ability to satisfy tourists' needs. Areas with a tourist function include those which, due to their tourist values, tourist and communication infrastructure, account for tourist traffic – the greater the tourist traffic, the more the tourist function develops. In relation to other socio-economic functions, tourism can be the main, equivalent, complementary or additional function¹⁰.

Tourism is more and more often treated as an important factor of economic and social development, not only at the level of localities, gminas or regions attractive from the tourist point of view, but also as an effective tool of activation of areas, where the tourist function did not play an important role so far or did not exist at all¹¹. It is also conducive to, i.e., discovering natural values of areas, learning about local culture, and may also contribute to preservation and protection of this heritage. It also brings economic and employment benefits in many related sectors. The situation in the tourist industry also determines the income of a part of the population living in an area.

Tourism managers' awareness of the possible benefits of tourism development contributes to activities that influence local development. It is therefore important to estimate the level of development of the tourist function and the role of the tourist function in a given area, and the basic indicators of the tourist function provide a tool to help assess this development. The basic scope includes the size and structure of the tourist accommodation base. In addition, measures relating to population or area are used in the literature. These can be grouped into indicators:

1. measuring tourist development of a given area (e.g. Baretje-Defert's tourist development index, the accommodation establishments density rate),

9 B. Meyer, op. cit., s. 39-40.

10 J. Warszyńska, Funkcja turystyczna Karpat Polskich, 1985, 79-104, cit. per W. Kurek, M. Mika, op. cit. s. 41.

11 M. Zdon-Korzeniowska, Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009, s. 7.

9 B. Meyer, op. cit., pp. 39-40.

10 J. Warszyńska, Funkcja turystyczna Karpat Polskich, 1985, 79-104, cit. per W. Kurek, M. Mika, op. cit. p. 41.

11 M. Zdon-Korzeniowska, Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009, p. 7.

rze, a podstawowe wskaźniki funkcji turystycznej stanowią narzędzie pomocne w ocenie tego rozwoju. W podstawowym zakresie jest to wielkość i struktura turystycznej bazy noclegowej. W literaturze przedmiotu wykorzystywane są ponadto miary odnoszące się do liczby mieszkańców lub powierzchni. Można pogrupować je na wskaźniki:

1. zagospodarowania turystycznego danego obszaru (np. wskaźnik według Baretje'a-Deferta, wskaźnik gęstości bazy noclegowej),
2. zagospodarowania miejsc noclegowych (np. stopień wykorzystania miejsc noclegowych, wskaźnik rozwoju bazy noclegowej),
3. gęstości ruchu turystycznego i jego intensywności (np. wskaźniki według Schneidera, Charvata),
4. określające aspekt ekonomiczny (przedsiębiorczość turystyczna, zatrudnienie w sektorze turystycznym czy budżety jednostek samorządu terytorialnego).

Niniejsza analiza poświęcona tematyce atrakcyjności turystycznej województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r., stanowiąca kontynuację prac zamieszczonych w poprzedniej edycji publikacji (dotyczącej sytuacji w 2018 r.), składa się z syntezy zjawiska oraz części analitycznej. Atrakcyjność turystyczna województwa została zaprezentowana, przy uwzględnieniu wskaźników funkcji turystycznej, na tle Polski i innych województw. Ponadto przedstawione zostało wewnętrzne zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej województwa na poziomie gmin.

W ramach graficznego zobrazowania wybranych aspektów atrakcyjności turystycznej województwa kujawsko-pomorskiego przygotowano bezpłatną mapę dostępną w trybie online w serwisie Google Maps: <https://bit.ly/3dtXyle>.

Należy mieć na uwadze, iż turystyka jest jednym z sektorów, który był dotknięty kryzysem wynikającym z pandemii koronawirusa. W Polsce w 2020 r. został ogłoszony stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 i obowiązywał on również w 2021 r. Ograniczona była m.in. działalność związana z prowadzeniem turystycznych obiektów noclegowych i miejsc krótkotrwałego zakwaterowania, jak również w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego. Ponadto wprowadzano czasowe ograniczenia w przemieszczaniu się oraz zakaz organizowania widowisk i innych zgromadzeń ludności. W latach 2020 i 2021 w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce, wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych było znacznie mniejsze niż we wcześniejszych latach.

2. measuring occupancy of accommodation establishments (the occupancy rate of bed places, the tourist accommodation development index),
3. measuring density of tourist traffic and its intensity (e.g. Schneider's and Charvat's indices),
4. determining the economic aspect (tourism entrepreneurship, employment in the tourist sector or budgets of local government units).

This analysis devoted to the topic of the tourism attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021, which is a continuation of the work included in the previous edition of the publication (concerning the situation in 2018), consists of an executive summary describing the phenomenon and an analytical part. The tourism attractiveness of the voivodship was presented, taking into account indicators of the tourist function, against the background of Poland and other voivodships. In addition, the internal diversity of the voivodship's tourism attractiveness at the level of gminas was presented.

In order to illustrate graphically selected aspects of the tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, a free online map was prepared on Google Maps: <https://bit.ly/3dtXyle>.

It should be borne in mind that tourism is one of the sectors that was affected by the crisis resulting from the coronavirus pandemic. In Poland, a state of epidemic was declared in 2020 due to SARS-CoV-2 virus infections and was also in force in 2021. Restrictions were placed on, i.a., activities related to the operation of tourist accommodation establishments and short-stay accommodation, as well as health resort treatment. In addition, there were temporary restrictions on movement and a ban on the organisation of shows and other gatherings of the public. In 2020 and 2021 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in Poland, the occupancy of tourist accommodation establishments was significantly lower than in earlier years.

II. Synteza

II. Executive summary

Rozwój turystyki jest ściśle związany z atrakcyjnością turystyczną danego miejsca czy obszaru. Do jej oceny mogą posłużyć wskaźniki określające stopień rozwoju funkcji turystycznej. Na podstawie analizy wartości podstawowych wskaźników funkcji turystycznej za 2021 r. można zauważyć, iż województwo kujawsko-pomorskie pod względem zagospodarowania turystycznego a także gęstości i intensywności ruchu turystycznego znajdowało blisko środka w rankingu województw. Wartości wskaźników były jednak niższe od notowanych średnio w Polsce. Korzystniejsza sytuacja była pod względem zagospodarowania dostępnej bazy noclegowej – województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 3. miejscu w rankingu województw. Przyczynił się do tego przede wszystkim wysoki stopień wykorzystania miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych (co 5 nocleg udzielony w zakładach uzdrowiskowych w Polsce został zrealizowany w województwie kujawsko-pomorskim).

Województwo kujawsko-pomorskie pod względem walorów przyrodniczych, np. udziału obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych uplasowało się nieco poniżej średniej w kraju. Lasy oraz obiekty takie jak ogrody zoologiczne czy botaniczne stanowiły jedynie nieznaczną część zasobów krajowych.

Infrastruktura transportowa warunkuje ruch turystyczny na danym obszarze umożliwiając dotarcie w określone miejsca i zaspokojenie potrzeb odwiedzających. Województwo kujawsko-pomorskie odznacza się dobrą dostępnością komunikacyjną, co wpływa na poprawę atrakcyjności turystycznej. Wskaźniki określające stopień dostępności komunikacyjnej plasują województwo kujawsko-pomorskie powyżej średnich wartości w Polsce.

Turystyka stanowi istotny czynnik warunkujący również rozwój lokalny, wpływa na możliwość aktywizacji społeczności na poziomie gmin czy miejscowości. Rozwój lokalny jest w znacznym stopniu powiązany z funkcją turystyczną danej jednostki odzwierciedlonej na płaszczyźnie ekonomicznej. System świadczenia usług turystycznych¹ oraz proces tworzenia nowych elementów zagospodarowania przestrzennego przynosi określone przychody do lokalnego budżetu. Jednostki samorządu terytorialnego mają też dzięki temu możliwość finansowania wielu przedsięwzięć społeczno-gospodarczych przeznaczonych dla miejscowej społeczności i turystów. W 2021 r. jednostki samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim na turystykę oraz działalność hoteli i restauracji przeznaczyły 0,2% ogólnej kwoty budżetu, a na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz ogrody botaniczne i zoologiczne, obiekty chronionej przyrody – 3,4% ich budżetów.

¹ B. Meyer, op. cit., s. 41.

Tourist development is closely linked to the tourist attractiveness of a place or area. Indicators determining the degree of development of the tourist function can be used to assess it. On the basis of an analysis of the values of basic indicators of the tourist function for 2021, it can be seen that the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was close to the middle of the ranking of voivodships in terms of tourist development, as well as the density and intensity of tourist traffic. However, the values of the indicators were lower than the average for Poland. The situation was more favourable in terms of the occupancy of available accommodation – the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was in the third place in the ranking of voivodships. This was mainly due to the high occupancy rate of bed places in health resort establishments (every fifth night spent in health resort establishments in Poland was in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship).

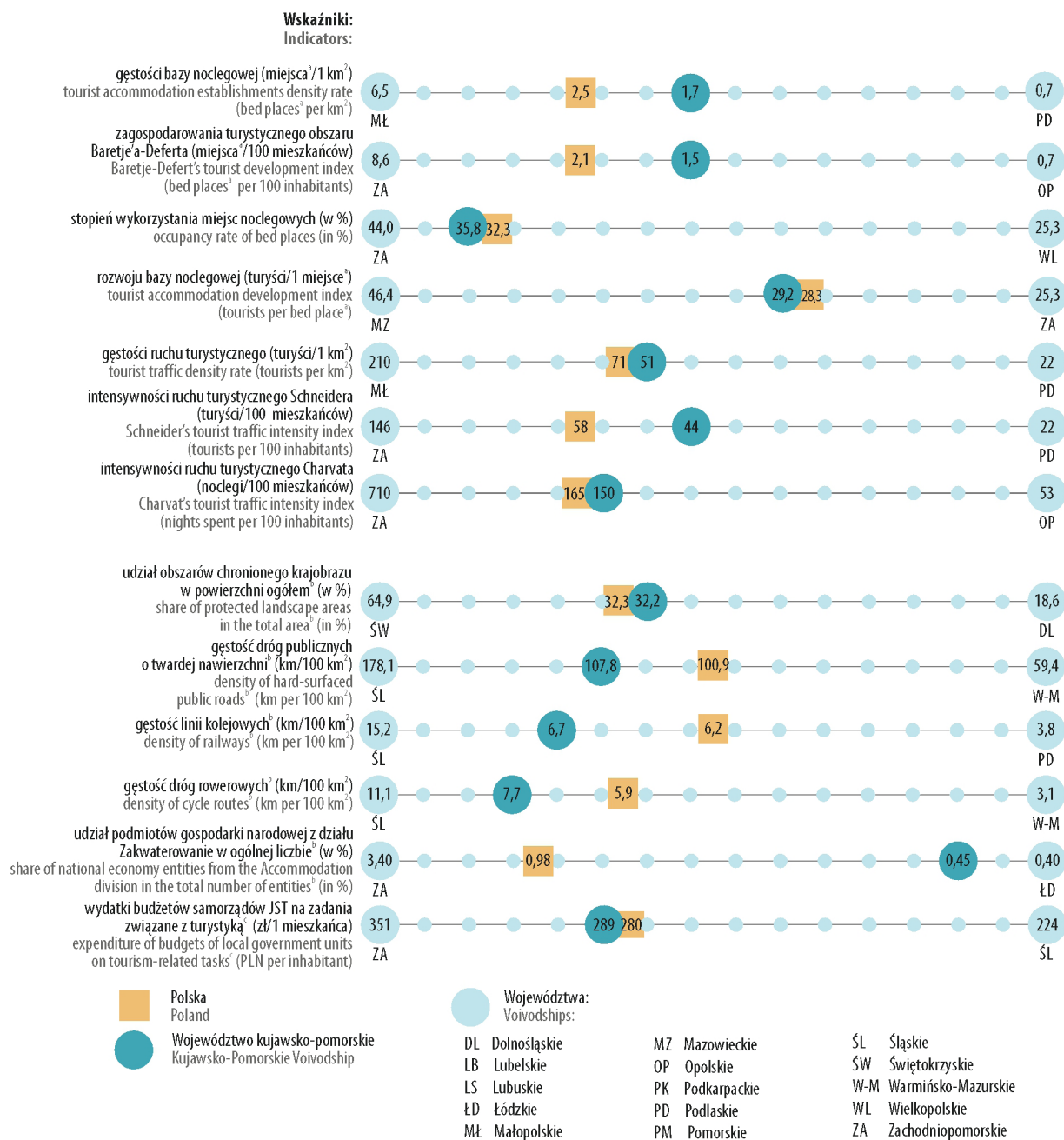
In terms of natural values, e.g. the share of areas of special nature value under legal protection, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship ranked slightly below the national average. Forests and facilities such as zoological and botanical gardens accounted for only a small proportion of the national resources.

Transport infrastructure determines tourist traffic in a given area by enabling visitors to reach specific places and satisfy their needs. The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is characterised by good transport accessibility, which improves tourist attractiveness. Indicators measuring the degree of transport accessibility place the Kujawsko-Pomorskie Voivodship above average values in Poland.

Tourism is also an important determinant of local development and represents an opportunity to activate communities at the level of gminas or localities. Local development is to a large extent linked to the tourist function of a given unit reflected at the economic level. The system of providing tourist services¹ and the process of creating new spatial development elements brings certain revenue to a local budget. This also provides local government units with the opportunity to finance a number of socio-economic projects intended for the local community and tourists. In 2021, local government units in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship allocated 0.2% of their total budgets to tourism and the operation of hotels and restaurants, and 3.4% of their budgets to culture and the protection of national heritage as well as botanical and zoological gardens and protected natural objects.

¹ B. Meyer, op. cit., p. 41.

Wykres 1. Podstawowe wskaźniki funkcji turystycznej województwa kujawsko-pomorskiego na tle Polski
Chart 1. Basic indicators of the tourist function of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship against the background of Poland

a Stan na 31 lipca. b Stan na 31 grudnia. c Dotyczy działów Klasyfikacji budżetowej: 550, 630, 921 i 925.
 a As at 31 July. b As at 31 December. c It concerns the divisions of the budgetary classification: 550, 630, 921 and 925.

W tabl. 1 zaprezentowano podstawowe statystyki funkcji turystycznej w gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Wysokie wartości współczynników zmienności wskazują na bardzo duże zróżnicowanie funkcji turystycznej.

Table 1 presents basic statistics on the tourist function in the gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The high values of coefficients of variation indicate a very high diversity of the tourist function. The highest coefficient was

Największe wystąpiły w przypadku wskaźnika gęstości bazy noclegowej. Najmniej zaś gminy różniły się pod względem stopnia wykorzystania miejsc noclegowych.

in the case of the accommodation establishments density rate. In contrast, gminas differed the least in terms of the occupancy rate of bed places.

Tablica 1. Wartości parametrów opisowych dla wskaźników funkcji turystycznej gmin

Table 1. Values of descriptive parameters for indicators of the tourist function of gminas

PARAMETR PARAMETER	Wskaźnik Indicator						
	gęstości bazy noclegowej accommodation establishments density rate	zagospodarowania turystycznego obszaru według Baretje'a-Deferta Baretje-Defert's tourist development index	stopień wykorzystania miejsc noclegowych netto net occupancy rate of bed places	rozwoju bazy noclegowej tourist accommodation development index	gęstości ruchu turystycznego/funkcji turystycznej według Deferta tourist traffic density rate /Defert's tourist function index	intensywności ruchu turystycznego według Schneidera Schneider's tourist traffic intensity index	intensywności ruchu turystycznego według Charvata Charvat's tourist traffic intensity index
Maksimum Maximum	366,12	53,28	.	.	7042	1025	7959
Średnia Average	4,66	1,63	13,0	15,8	115	37	142
Mediana Median	0,14	0,20	5,8	5,0	2	3	7
Odchylenie standardowe Standard deviation	31,15	5,57	15,7	21,2	622	107	702
Współczynnik zmienności w % Coefficient of variation in %	668,45	341,72	120,8	134,2	541	287	493

Przyjęta metodyka wykazała, że w 2021 r. gminą o najbardziej dominującej funkcji turystycznej o charakterze ponadregionalnym była gmina miejska Ciechocinek, tj. jedno z większych uzdrowisk północnej Polski, w którym funkcja ta wyraźnie powiązana jest z funkcją zdrowotną. Potwierdzają to najwyższe w województwie wskaźniki zagospodarowania turystycznego gminy oraz najwyższe wskaźniki gęstości i intensywności ruchu turystycznego w 2021 r.

Funkcja turystyczna wyróżniała także pozostałe gminy uzdrowiskowe, tj. gminę miejską Inowrocław oraz gminę miejsko-wiejską Brześć Kujawski. Spośród gmin wykazujących funkcję turystyczną najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych wystąpił w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski. W gminie tej na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego samorząd gminy przeznaczył 15,2% budżetu, tj. najwięcej spośród gmin w województwie kujawsko-pomorskim.

Wysoki stopień rozwoju bazy noclegowej w 2021 r. odnotowano w gminie miejskiej Golub-Dobrzyń, która słynie ze znajdujących się tam obiektów zabytkowych, m.in. zamku krzyżackiego. Dużą intensywnością ruchu turystycznego charakteryzowała się również gmina wiejska Gąsawa, gdzie jedną z atrakcji turystycznych stanowi rezerwat archeologiczny w Biskupinie.

Wśród miast na prawach powiatu turystyczny charakter cechuje m. Toruń. Związane jest to m.in. ze znajdującym się tam obiektem wpisanym na listę światowego dziedzictwa UNESCO, tj. średniowiecznym zespołem miejskim. W 2021 r.

The adopted methodology showed that in 2021 the gmina with the most dominant supra-regional tourism function was the urban gmina of Ciechocinek, i.e. one of the largest health resorts in northern Poland, where this function is clearly linked to the health function. This is confirmed by the gmina's tourist development indicators, which are the highest in the voivodship, and the highest indicators of tourism density and intensity in 2021.

The tourist function also distinguished the other health resort gminas, i.e. the urban gmina of Inowrocław and the urban-rural gmina of Brześć Kujawski. Among the gminas with a tourist function, the highest level of occupancy of bed places occurred in the urban-rural gmina of Brześć Kujawski. In this gmina, the local government allocated 15.2% of the budget for culture and national heritage protection, i.e. the most among the gminas in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

A high level of accommodation development index in 2021 was recorded in the urban gmina of Golub-Dobrzyń, which is famous for historical buildings located there, including the Teutonic castle. The rural gmina of Gąsawa, where one of the tourist attractions is the archaeological reserve in Biskupin, was also characterised by a high intensity of tourist traffic.

Among cities with powiat rights, Toruń is of a tourist nature, which is connected, among other things, with its UNESCO World Heritage Site, i.e. a medieval urban complex. In 2021, on average, PLN 260 per capita was spent

na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego przeciętnie wydano 260 zł na 1 mieszkańca (najwięcej w województwie spośród miast na prawach powiatu i o 7 zł więcej niż w Polsce). W Toruniu odnotowano drugą największą w województwie wartość wskaźnika gęstości ruchu turystycznego.

there on culture and heritage protection (the most in the voivodship among cities with powiat rights and PLN 7 more than in Poland). In Toruń, the second highest value in the voivodship of the tourist traffic density rate was recorded there.

Tablica 2. Wskaźniki funkcji turystycznej w wybranych powiatach i gminach o znaczącym stopniu rozwoju tej funkcji

Table 2. Indicators of the tourist function in selected powiats and gminas with significant development of this function

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Wskaźnik Indicators						
	gęstości bazy noclegowej (miejsc noclegowe na 1 km ²) accommodation establishments density rate (bed places per km ²)	zagospodarowania turystycznego obszaru Baretje'a-Defferta (miejsc noclegowe na 100 mieszkańców) Baretje-Defert's tourist development index (bed places per 100 inhabitants)	stopień wykorzystania miejsc noclegowych netto (w %) net occupancy rate of bed places (in %)	rozwoju bazy noclegowej (korzystający na 1 miejsce noclegowe) tourist accommodation development index (tourists accommodated per bed place)	gęstości ruchu turystycznego (korzystający na 1 km ²) tourist traffic density rate (tourists accommodated per km ²)	intensywności ruchu turystycznego Schneidera (korzystający na 100 mieszkańców) Schneider's tourist traffic intensity index (tourist accommodated per 100 inhabitants)	intensywności ruchu turystycznego Charvata (udzielone noclegi na 100 mieszkańców) Charvat's tourist traffic intensity index (nights spent per 100 inhabitants)
Polska Poland	2,51	2,05	32,3	28,3	71	58	165
Województwo kujawsko-pomorskie Kujawsko-Pomorskie Voivodship	1,73	1,51	35,8	29,2	51	44	150
Powiat aleksandrowski Aleksandrowski Powiat	12,03	10,44	50,9	20,2	243	211	1546
w tym Ciechocinek (gm. miejska) including Ciechocinek (urban gmina)	366,12	53,28	51,8	19,2	7042	1025	7959
Powiat brodnicki Brodnicki Powiat	1,69	2,23	20,0	18,2	31	41	100
w tym: including:							
Brzozie (gm. wiejska) Brzozie (rural gmina)	2,80	6,84	19,2	36,0	101	246	451
Zbiczno (gm. wiejska) Zbiczno (rural gmina)	8,25	22,56	21,1	8,5	70	192	767
Powiat golubsko-dobrzyński Golubsko-dobrzyński Powiat	0,47	0,65	35,6	78,9	37	51	73
w tym Golub-Dobrzyń (gm. miejska) including Golub-Dobrzyń (urban gmina)	11,07	0,67	24,1	81,9	906	55	58
Powiat inowrocławski Inowrocławski Powiat	2,21	1,72	51,1	21,2	47	36	305
w tym Inowrocław (gm. miejska) including Inowrocław (urban gmina)	75,54	3,23	55,4	19,1	1445	62	631
Powiat lipnowski Lipnowski Powiat	0,55	0,86	25,2	22,4	12	19	43
w tym Skępe (gm. miejsko-wiejska) including Skępe (urban-rural gmina)	2,70	6,51	27,9	21,6	58	140	350
Powiat świecki Świecki Powiat	0,58	0,86	31,8	43,9	25	38	72
w tym Osie (gm. wiejska) including Osie (rural gmina)	1,60	6,07	36,3	41,7	67	253	572

Tablica 2. Wskaźniki funkcji turystycznej w wybranych powiatach i gminach o znaczącym stopniu rozwoju tej funkcji (dok.)

Table 2. Indicators of the tourist function in selected powiats and gminas with significant development of this function (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Wskaźnik Indicators						
	gęstości bazy noclegowej (miejsca noclegowe na 1 km ²) accommodation establishments density rate (bed places per km ²)	zagospodarowania turystycznego obszaru Baretje'a-Defferta (miejsca noclegowe na 100 mieszkańców) Baretje-Deffert's tourist development index (bed places per 100 inhabitants)	stopień wykorzystania miejsc noclegowych netto (w %) net occupancy rate of bed places (in %)	rozwoju bazy noclegowej (korzystający na 1 miejsce noclegowe) tourist accommodation development index (tourists accommodated per bed place)	gęstości ruchu turystycznego (korzystający na 1 km ²) tourist traffic density rate (tourists accommodated per km ²)	intensywności ruchu turystycznego Schneidera (korzystający na 100 mieszkańców) Schneider's tourist traffic intensity index (tourist accommodated per 100 inhabitants)	intensywności ruchu turystycznego Charvata (udzielone noclegi na 100 mieszkańców) Charvat's tourist traffic intensity index (nights spent per 100 inhabitants)
Powiat toruński Toruński Powiat	0,83	0,93	19,2	34,9	29	32	56
w tym Wielka Nieszawka (gm. wiejska) including Wielka Nieszawka (rural gmina)	1,41	5,75	25,5	48,6	68	279	506
Powiat tucholski Tucholski Powiat	1,04	2,32	30,0	15,2	16	35	145
w tym Lubiewo (gm. wiejska) including Lubiewo (rural gmina)	2,72	7,39	34,2	10,2	28	76	579
Powiat włocławski Włocławski Powiat	1,02	1,76	62,1	17,1	17	30	329
w tym Brześć Kujawski (gm. miejsko-wiejska) including Brześć Kujawski (urban-rural gmina)	8,56	11,41	70,1	15,4	132	175	2391
Powiat żniński Żniński Powiat	2,87	4,06	26,8	19,1	55	78	200
w tym: including:							
Gąsawa (gm. wiejska) Gąsawa (rural gmina)	11,93	31,18	26,5	14,2	170	444	1277
Żnin (gm. wiejska) Żnin (rural gmina)	3,72	3,94	27,1	26,6	99	105	230
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiat rights							
Bydgoszcz	18,69	0,96	30,2	46,1	862	44	97
Grudziądz	21,55	1,34	23,4	31,7	682	42	91
Toruń	34,92	2,04	29,7	51,6	1802	105	177
Włocławek	6,98	0,55	19,8	36,5	255	20	37
Stopień rozwoju funkcji turystycznej, w tym: Degree of development of the tourist function, including:							
bardzo wysoki very high	50 i więcej and over	50 i więcej and over	60 i więcej and over	60 i więcej and over	1000 i więcej and over	500 i więcej and over	1000 i więcej and over
wysoki high	25-49	25-49	50-59	50-59	500-999	250-499	500-999

III. Analiza

III. Analysis

1. Walory turystyczne i dostępność komunikacyjna

Walory turystyczne obszaru czy miejscowości w znacznym stopniu wpływają na ich ocenę pod kątem atrakcyjności turystycznej i możliwości zaspokojenia potrzeb ludzkich. O atrakcyjności turystycznej obszaru stanowią m.in. jego walory przyrodnicze¹, czyli całość elementów środowiska przyrodniczego, które są przedmiotem zainteresowania turystów. Większość tych walorów ukształtowała się bez ingerencji człowieka (np. osobliwości przyrody, elementy krajobrazu), a część z nich stanowią obiekty utworzone przez człowieka (np. obszary ochrony przyrody, ogrody zoologiczne czy botaniczne).

W województwie kujawsko-pomorskim według stanu na koniec 2021 r. tereny rekreacji i wypoczynku stanowiły 0,2% powierzchni geodezyjnej województwa (tyle samo co w kraju). Większy udział w strukturze niż przeciętnie w Polsce miały grunty pod wodami, które stanowiły 2,7% powierzchni województwa (w kraju 2,1%). Obszar województwa kujawsko-pomorskiego² znajduje się prawie w 75% w dorzeczu Wisły. Tylko zachodnia i południowo zachodnia część województwa leży w dorzeczu Odry. Największą rzeką województwa jest Wisła. Z istotnych prawobrzeżnych jej dopływów należy wymienić: Chełmiczkę, Mień, Drwęcę, Dolny i Górny Kanał, Frybę (Browinę), Kanał Główny, Skrwę Prawą i Osę, natomiast z lewobrzeżnych: Zgłowiączkę, Tążyńkę, Kanał Zielona Struga, Brdę, Wdę, Mątawę. Dorzecze Odry reprezentowane jest przez dwa prawobrzeżne dopływy rzeki Warty: Noteć i Wełną. Na obszarze województwa znajduje się ponad 1 tys. jezior o powierzchni ponad 1 ha. Łącznie zajmują ok. 1,4% powierzchni województwa i jednocześnie około 9% powierzchni jezior w Polsce. Największym jeziorem o naturalnym charakterze jest jezioro Gopło (o powierzchni 21,5 km²). W wyniku przegrodzenia zaporami rzek: Wisły, Brdy i Wdy powstały sztuczne zbiorniki wodne. Największym z nich jest Zbiornik Włocławski (o powierzchni przy maksymalnym piętrzeniu 70,4 km²). Na Brdzie są zlokalizowane trzy zbiorniki wodne, a największym jest Zalew Koronowski (15,6 km²). W województwie znajdują się ponadto kanały łączące zbiorniki wodne i ciek wodne: Kanał Ślesiński (łączący Wartę i jezioro Gopło), kanał Górnonotecki (Noteć i Kanał Bydgoski) oraz Kanał Bydgoski (Brdę i Noteć).

1 W. Kurek, M. Mika, op. cit., s. 25.

2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2003 r., Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, s. 77-78.

1. Tourist values and transport accessibility

Tourist values of an area or locality significantly influence their assessment in terms of their tourist attractiveness and ability to satisfy human needs. The tourist attractiveness of an area is determined by its natural values¹, i.e. the totality of the elements of the natural environment which are of interest to tourists. Most of these values were formed without human intervention (e.g. nature peculiarities, landscape elements) and some of them are man-made objects (e.g. nature protection areas, zoological and botanical gardens).

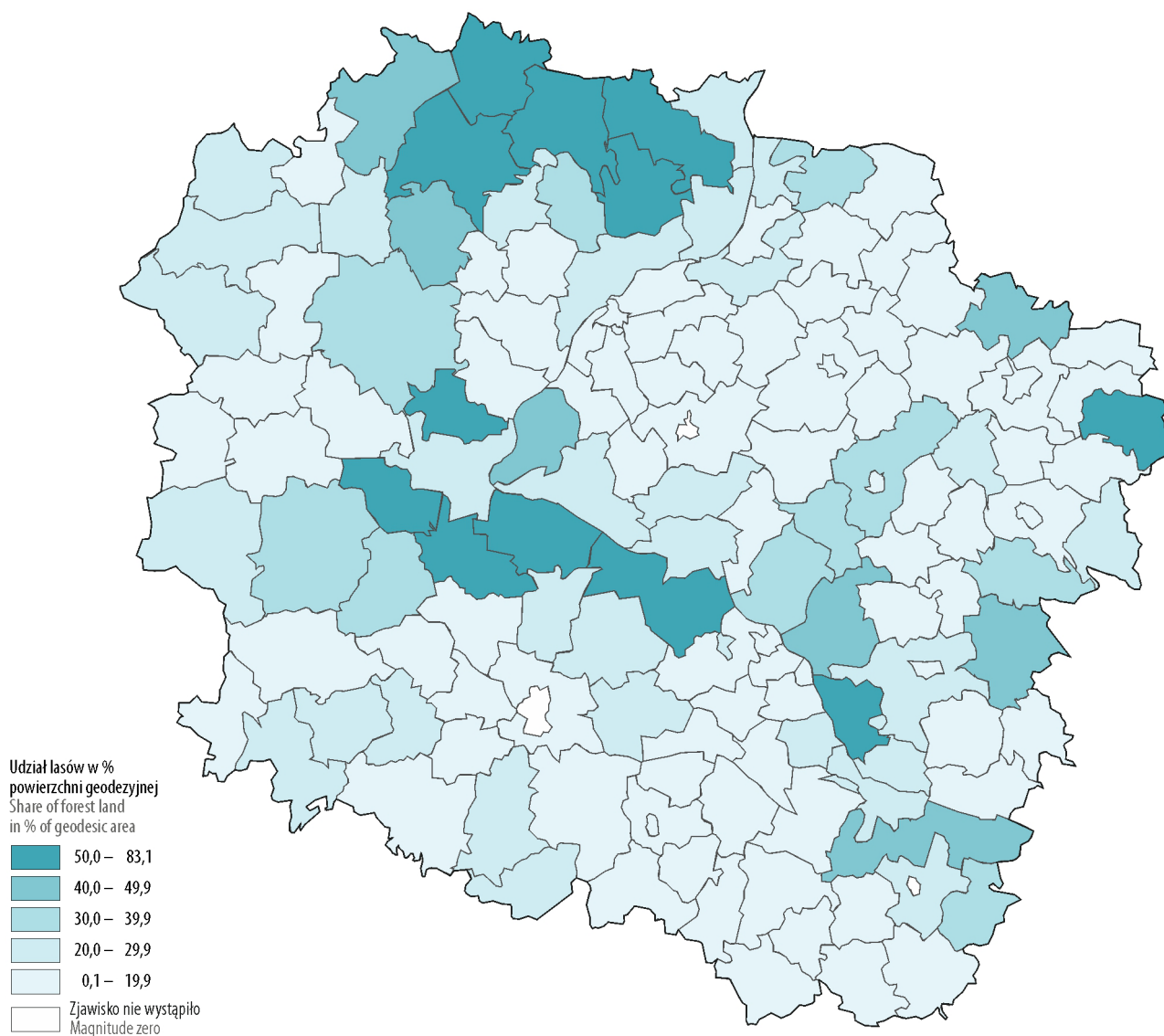
In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as at the end of 2021, recreation and leisure areas accounted for 0.2% of the geodesic area of the voivodship (the same as in Poland). Land under water accounted for 2.7% of the voivodship's area (2.1% in Poland). Almost 75% of the area of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is located in the Vistula River basin². Only the western and south-western parts of the voivodship are in the Odra River basin. The largest river in the voivodship is the Vistula. Its important right-bank tributaries include: the Chełmiczka, Mień, Drwęca rivers, the Dolny and Górny Canals, the Fryba (Browina) River, the Główny Canal, the Skrwa Prawa and Osa rivers, while from the left-bank ones: the Zgłowiączka and Tążyńka rivers, the Zielona Struga Canal, the Brda, Wda and Mątawa rivers. The Odra River basin is represented by two right-bank tributaries of the Warta River: the Noteć and the Wełna. There are more than 1 000 lakes with an area of over 1 ha in the voivodship. In total, they cover about 1.4% of the voivodship's area and, at the same time they account for around 9% of Poland's lake area. The largest lake with a natural character is Lake Gopło (with an area of 21.5 km²). As a result of the damming of the Vistula, Brda and Wda rivers, artificial water reservoirs were created. The largest of them is the Włocławek Reservoir (with an area of 70.4 km² at maximum damming). Three water reservoirs are located on the Brda, and the largest is the Koronowo Reservoir (15.6 km²). In addition, the voivodship has canals connecting water reservoirs and watercourses: the Ślesin Canal (connecting the Warta River and Lake Gopło), the Górnonotecki Canal (the Noteć River and the Bydgoszcz Canal) and the Bydgoszcz Canal (the Brda and Noteć rivers).

1 W. Kurek, M. Mika, op. cit., p. 25.

2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2003 r. (Spatial Development Plan of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship of 2003), Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, pp. 77-78.

Mapa 1. Wskaźnik lesistości według gmin
Stan na 31 grudnia

Map 1. Forest cover by gmina
 As at 31 December

Na koniec grudnia 2021 r. niemal ¼ powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego stanowiły lasy. Poza funkcjami związanymi ze środowiskiem naturalnym i funkcją produkcyjną, lasy pełnią także funkcję społeczną. Formacje leśne tworzą korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne sprzyjające m.in. rozwojowi turystyki krajoznawczej, ekoturystyki czy turystyki kwalifikowanej. W województwie łączna powierzchnia gruntów leśnych wyniosła 431,8 tys. ha (4,6% powierzchni w Polsce). Lasy stanowiły 23,5% powierzchni geodezyjnej województwa. Pod względem wskaźnika lesistości województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 13. miejscu w kraju. Największy udział powierzchni la-

At the end of December 2021, almost a quarter of the area of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was covered by forests. In addition to their environmental and production functions, forests also have a social function. Forest formations create favourable health and recreational conditions conducive to, i.a., the development of sightseeing, ecotourism or qualified tourism. The total area of forest land in the voivodship was 431.8 thousand ha (4.6% of the area in Poland). Forests constituted 23.5% of the geodesic area of the voivodship. In terms of the forest cover, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was ranked 13th in the country. The largest share of forest land in the total area was

sów w ogólnej powierzchni odnotowano w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (83,1%). Pod względem wskaźnika lesistości wyróżniały się gminy w powiatach: bydgoskim (gmina miejsko-wiejska Solec Kujawski oraz gminy wiejskie Nowa Wieś Wielka, Osielsko czy Białe Błota), tucholskim (gminy wiejskie Cekcyn i Śliwice) oraz świeckim (gminy wiejskie Osie, Warlubie czy Jeżewo). W tych gminach lasy zajmowały ponad 50% powierzchni.

W Polsce istnieją różnorodne formy ochrony przyrody. Spośród nich w województwie kujawsko-pomorskim można wyróżnić m.in.: rezerwy przyrody (92 obiekty), parki krajobrazowe (10), obszary chronionego krajobrazu (31), użytki ekologiczne (2189), stanowiska dokumentacyjne (1), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (16) oraz pomniki przyrody (2357). Najmłodszą z form ochrony przyrody są Obszary Natura 2000, które powstały we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej tworząc Europejską Sieć Ekologiczną. Mają one na celu zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków, które uważa się za cenne bądź zagrożone w skali całej Europy oraz ochronę różnorodności biologicznej. W województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2021 r. sieć Natura 2000 obejmowała obszary specjalnej ochrony ptaków (stanowiące 8,8% powierzchni województwa) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (4,9% powierzchni). Stanowiły one 3,2% specjalnych obszarów ochrony ptaków w kraju i 2,5% specjalnych obszarów ochrony siedlisk w kraju.

W końcu 2021 r. obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione stanowiły 32,2% powierzchni geodezyjnej, co stawiało województwo kujawsko-pomorskie na 7. lokacie w kraju (579,5 tys. ha powierzchni). Największą powierzchnię obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w województwie zajmowały obszary chronionego krajobrazu (338,5 tys. ha), tj. tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Stanowiły one 18,8% powierzchni województwa (11. lokata w kraju). Znaczną część obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych stanowiły parki krajobrazowe (236,5 tys. ha), tj. 13,2% powierzchni geodezyjnej województwa, co plasowało województwo na 3. lokacie w kraju.

W gminie miejskiej Chełmno i gminie wiejskiej Chełmno niemal w całości położonych na terenie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego – obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione stanowiły za koniec 2021 r. odpowiednio 100,0% i 98,5% ich powierzchni geodezyjnej. Wśród gmin wyróżniających się pod tym względem znalazły się również gmina wiejska Dragacz (niemal w całości położona na terenie Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego) oraz gminy miejsko-wiejskie Kamień Krajeński i Więcbork (położone na terenie Krajeńskiego Parku Krajobrazowego).

recorded in the rural gmina of Wielka Nieszawka (83.1%). In terms of the forest cover, gminas in the Bydgoski Powiat (urban-rural gmina of Solec Kujawski and rural gminas of Nowa Wieś Wielka, Osielsko or Białe Błota), the Tucholski Powiat (rural gminas of Cekcyn and Śliwice) and the Świecki Powiat (rural gminas of Osie, Warlubie or Jeżewo) stood out. In these gminas forests covered more than 50% of the area.

There are various forms of nature protection in Poland. Among them in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship one can distinguish: nature reserves (92 sites), landscape parks (10), protected landscape areas (31), ecological areas (2189), documentation sites (1), nature and landscape complexes (16) and natural monuments (2357). The youngest of the forms of nature protection are the Natura 2000 sites, which were established in all EU Member States to form the European Ecological Network. Their aim is to preserve certain types of natural habitats and species that are considered valuable or endangered throughout Europe and to protect biodiversity. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, at the end of 2021, the Natura 2000 network included Special Protection Areas for wild birds (representing 8.8% of the voivodship's area) and Special Areas of Conservation of Habitats (4.9% of the area). They constituted 3.2% of the Special Protection Areas for wild birds in the country and 2.5% of the Special Areas of Conservation of Habitats in the country.

At the end of 2021, areas of special nature values under legal protection constituted 32.2% of the geodesic area, which placed the Kujawsko-Pomorskie Voivodship on the 7th position in the country (579.5 thousand hectares). The largest part of areas of special nature values under legal protection in the voivodship was covered by protected landscape areas (338.5 thousand ha), i.e. areas protected for their distinctive landscape with diverse ecosystems, valuable either for their potential for satisfying the needs related to tourism and recreation or for their ecological corridor function. They accounted for 18.8% of the voivodship's area (11th place in the country). A significant part of areas of special nature value, i.e. 13.2% of the voivodship's area, was constituted by landscape parks (236.5 thousand ha), which placed the voivodship 3rd in the country.

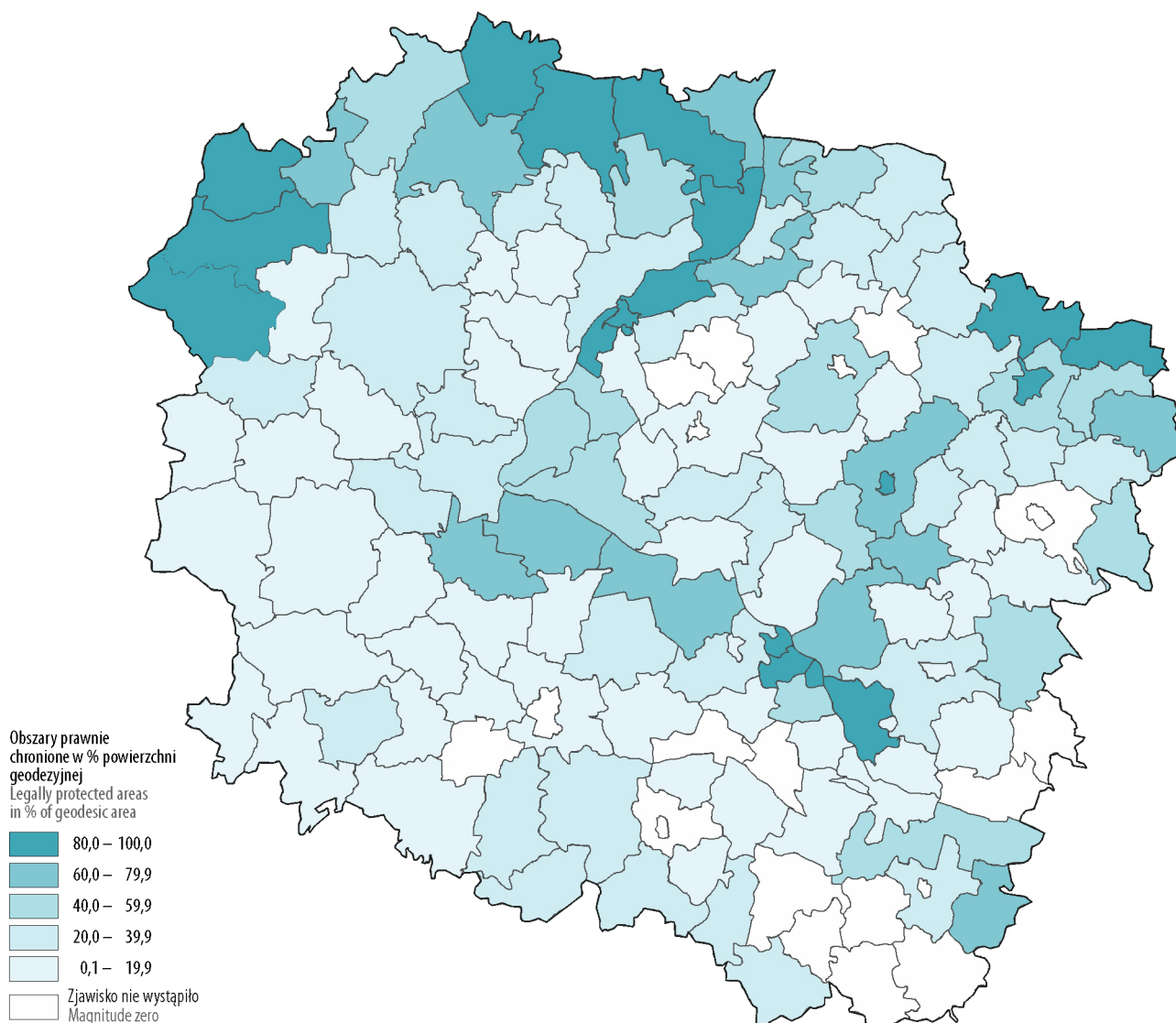
In the urban gmina of Chełmno and the rural gmina of Chełmno – almost entirely located on the territory of Chełmno Landscape Park – areas of special nature value under legal protection constituted at the end of 2021 respectively 100.0% and 98.5% of their geodesic area. The rural gmina of Dragacz (almost entirely located within the Vistula Landscape Park) and the urban-rural gminas of Kamień Krajeński and Więcbork (located within Krajna Landscape Park) were also among the gminas distinguished in this respect.

W gminach miejskich Ciechocinek, Nieszawa i Brodnica obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione stanowiły powyżej 95,0% ich powierzchni a dominującą formą ochrony były obszary chronionego krajobrazu.

In the urban gminas of Ciechocinek, Nieszawa and Brodnica, areas with special nature value under legal protection accounted for more than 95.0% of their area and the dominant form of protection was protected landscape areas.

Mapa 2. Udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych^a według gmin Stan na 31 grudnia

Map 2. Share of areas of special nature value under legal protection^a by gmina As at 31 December

^a Dane nie uwzględniają informacji o obszarach sieci Natura 2000, obejmują tylko tę ich część, która mieści się w granicach pozostałych obszarów prawnie chronionych.
^a The data do not include information on the area of the Natura 2000 sites. They include only parts of them that are within the boundaries of other legally protected areas.

Wśród walorów województwa kujawsko-pomorskiego powstałych przy udziale człowieka można wymieść 4 ogrody botaniczne i 2 ogrody zoologiczne – powierzchnie tych ogrodów stanowiły w obu przypadkach po przeszło 3% ich powierzchni w kraju (według stanu na koniec grudnia 2021 r.).

Among values of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship created with human intervention, one can mention four botanical gardens and two zoological gardens – the areas of these gardens in both cases constituted more than 3% of their area in the country (as at the end of December 2021).

O sile przyciągania odwiedzających dane miejsce stanowią również walory pozaprzyrodnicze powstałe w wyniku działalności człowieka (antropogeniczne), tj. muzea, zabytki architektury i budownictwa, miejsca kultu religijnego, obiekty historyczno-wojskowe czy też wydarzenia i imprezy o charakterze kulturalnym, sportowym, religijnym. Do miejsc z dorobkiem historycznym³ można zaliczyć miasto Toruń, którego średniowieczna starówka została wpisana na listę Światowego dziedzictwa UNESCO. W województwie kujawsko-pomorskim znajdują się także liczne pomniki historii, m.in.:

- w Toruniu, gdzie można zapoznać się przykładem urbanistyki średniowiecznej, tj. dobrze zachowaną osnową lokacyjną Starego i Nowego Miasta, z regularnym, szachownicowym rozplanowaniem ulic,
- w Chełmnie – miastem założonym przez zakon krzyżacki jako stolica ziemi chełmińskiej, który jest obok Torunia jednym z najstarszych miast w północnej Polsce,
- w Biskupinie będącego rezerwatem archeologicznym ze współczesnymi rekonstrukcjami fragmentów grodu datowanego na VIII stulecie p.n.e.,
- w Grudziądzu, należącym do nielicznych polskich miast, w których zachowały się spichlerze o genezie średniowiecznej,
- w Ciechocinku, gdzie znajduje się unikatowy zespół zabytkowych budowli, budynków i urządzeń przemysłowych, powiązanych z przestrzenią rekreacyjną uzdrowska (tężnie i warzelnia soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym),
- w Strzelnie, gdzie obejrzeć można zespół dawnego klasztoru Norbertanek i największy zachowany przykład romańskiej rotundy, tj. kościół pw. św. Prokopa,
- czy we Włocławku, gdzie znajduje się Katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, budowana jako jedna z pierwszych katedr gotyckich w państwie polskim.

Do odwiedzenia województwa kujawsko-pomorskiego zachęcają również liczne obiekty i miejsca zabytkowe, a także obiekty warte obejrzenia pod względem architektonicznym. Specyfika Bydgoszczy – największego miasta w województwie – wyraża się przede wszystkim w symbiozie starówki z rzeką z ekspozycją zabudowy od strony rzeki i kanałów oraz powszechności XIX-wiecznej zabudowy. Spuściznę architektury staropolskiej stanowią gotyckie kościoły czy byłe kolegium jezuickie. W województwie kujawsko-pomorskim ciekawymi przykładami architektury mogą być również licznie występujące zamki krzyżackie bądź ich pozostałości. Zamkiem charakterystycznym dla ziemi chełmińskiej i dobrzyńskiej należącej do Państwa Zakonnego w Prusach jest zamek w Golubiu-Dobrzyń, a pozostałości zamku w Radzynie Chełmińskim stanowią jedno z ciekawszych założeń obronnych Zakonu Krzyżackiego. Przykładem

The power to attract visitors to a place is also determined by non-natural values created as a result of human activity (anthropogenic), i.e. museums, architectural and construction monuments, religious sites, historical and military objects, or cultural, sports and religious events and activities. Among places with historical heritage³ one can include Toruń, whose medieval old town is inscribed on UNESCO World Heritage List. There are also numerous historical monuments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, e.g.:

- in Toruń, where you can see an example of medieval town planning, i.e. a well-preserved building network of the Old and New Town, with a regular, checkered street layout,
- in Chełmno – a city founded by the Teutonic Order as the capital of Chełmno Land, which, next to Toruń, is one of the oldest cities in northern Poland,
- in Biskupin which is an archaeological reserve with modern reconstructions of fragments of a fortified settlement dating back to the 8th century BC,
- in Grudziądz, one of the few Polish cities where granaries of medieval origin have been preserved,
- in Ciechocinek, where there is a unique complex of historical structures, buildings and industrial equipment, linked to the recreational space of the health resort (graduation towers and salt works, along with the Graduation Tower Park and the Spa Park),
- in Strzelno, where there is a complex of the former Norbertine monastery and the largest surviving example of a Romanesque rotunda, i.e. St. Procopius Church,
- or in Włocławek – the Cathedral of St. Mary of the Assumption, built as one of the first Gothic cathedrals in the Polish state.

Numerous historical buildings and sites, as well as architecturally noteworthy buildings, also encourage people to visit the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The peculiarity of Bydgoszcz – the largest city in the voivodship – is expressed primarily in the symbiosis of the old town and the river with the exposure of buildings on the side of river and canals, and the prevalence of 19th-century buildings. The legacy of Old Polish architecture includes Gothic churches or the former Jesuit college. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the numerous Teutonic castles or their remains can also be interesting examples of architecture. A castle characteristic of Chełmno and Dobrzyń lands belonging to the Teutonic Order state in Prussia is the castle in Golub-Dobrzyń, while remains of the castle in Radzyń Chełmiński is one of the most interesting defensive buildings of the Teutonic Order. The castle in Brodnica or the castle ruins in Świecie are also examples from that period. Also interesting in terms of architecture may be the

³ Serwis Narodowego Instytutu Dziedzictwa, <https://zabytek.pl/>.

³ Website of the National Institute of Cultural Heritage, <https://zabytek.pl/>

z tamtego okresu jest również zamek w Brodnicy czy ruiny zamku w Świeciu. Interesujące pod względem architektonicznym mogą być także pozostałości średniowiecznego zamku obronnego z zachowaną Mysią Wieżą oraz kolegiata pw. św. Piotra i Pawła w Kruszwicy – jeden z ważniejszych zabytków architektury romańskiej w Polsce. W Mogilnie natomiast położony jest jeden z najstarszych klasztorów benedyktyńskich w Polsce powstały w XI wieku. Przykład drewnianego budownictwa holenderskiego, charakterystycznego dla obszaru Żuław Wiślanych i Doliny Dolnej Wisły można zwiedzić w Chrystkowie – jest to jeden z najcenniejszych zabytków budownictwa menonickiego na terenie województwa. W Fojutowie znajduje się natomiast unikatowy zabytek architektury hydrotechnicznej – akwedukt, będący skrzyżowaniem dwóch cieków wodnych: Czerskiej Strugi (płynącej dołem) i Wielkiego Kanału Brdy (płynącego górą), tj. najdłuższy taki obiekt w Polsce.

W województwie kujawsko-pomorskim wśród obiektów atrakcyjnych pod względem turystycznym wymienić można także (stan na 31 grudnia 2021 r.) 46 obiektów muzealnych i oddziałów muzealnych, 7 teatrów i instytucji muzycznych czy 14 galerii sztuki. Na 1000 mieszkańców województwa przypadało 879 osób korzystających z obiektów kultury (widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych, zwiedzających muzea i oddziały muzealne, uczestników imprez w domach, ośrodkach kultury, świetlicach oraz zwiedzających obiekty działalności wystawienniczej), podczas gdy w Polsce było to 1358 osób na 1000 mieszkańców.

Ruch turystyczny jest jednym z elementów, który musi zaistnieć na danym obszarze, aby określić czy pełni on funkcję turystyczną. Przemieszczanie się i dotarcie do określonego miejsca przeznaczenia w różnych celach, w tym turystycznych umożliwia infrastruktura transportowa. Dostępność komunikacyjna jest jednym z czynników wpływających na atrakcyjność turystyczną danego obszaru, a infrastruktura drogowa, kolejowa czy lotnicza wyznacza poziom dostępności komunikacyjnej. Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie należy do dobrze rozwiniętych. Świadczy o tym m.in. rozbudowana sieć drogowo-kolejowa oraz port lotniczy w Bydgoszczy. Według stanu na koniec 2021 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 27,3 tys. km dróg publicznych (6,4% dróg w Polsce), w tym drogi o nawierzchni twardej stanowiły 71,0%. Na 100 km² powierzchni województwa przypadało 107,8 km dróg o nawierzchni twardej (w kraju 100,9 km). Sieć dróg szybkiego ruchu tworzyły autostrady o długości 165,5 km i drogi ekspresowe o długości 108,0 km. Oznacza to, że na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 15,2 km dróg ekspresowych i autostrad (w Polsce 14,6 km). Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzowało się również dobrą dostępnością kolei. W końcu 2021 r. gęstość linii kolejowych normalnotorowych wyniosła 6,7 km na 100 km² powierzchni województwa (o 0,5 km więcej niż w Polsce). Długość linii kolejowych (1199 km) stanowiła 6,2% krajowej sieci.

remains of a medieval defensive castle including the preserved Mouse Tower and the collegiate church of St. Peter and St. Paul in Kruszwica – one of the most important monuments of Romanesque architecture in Poland. Mogilno, on the other hand, is home to one of the oldest Benedictine monasteries in Poland, founded in the 11th century. An example of wooden Dutch architecture, characteristic of the area of Żuław Wiślane and the Lower Vistula Valley, can be visited in Chrystkowo – one of the most valuable monuments of Mennonite architecture in the voivodship. In Fojutowo there is a unique monument of hydrotechnical architecture – an aqueduct, which is the intersection of two watercourses: the Czerska Struga River (flowing downstream) and the Great Brda Canal (flowing upstream) – the longest such structure in Poland.

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, among the objects attractive in terms of tourism there are also (as at 31 December 2021) 46 museums and museum branches, 7 theatres and music institutions or 14 art galleries. There were 879 people per 1 000 inhabitants in the voivodship frequenting cultural institutions (spectators and listeners in theatres and musical institutions, visitors to museums and museum branches, participants in events in cultural centres, cultural establishments, community centres and visitors to exhibition institutions), while in Poland this number was 1 358 people per 1 000 inhabitants.

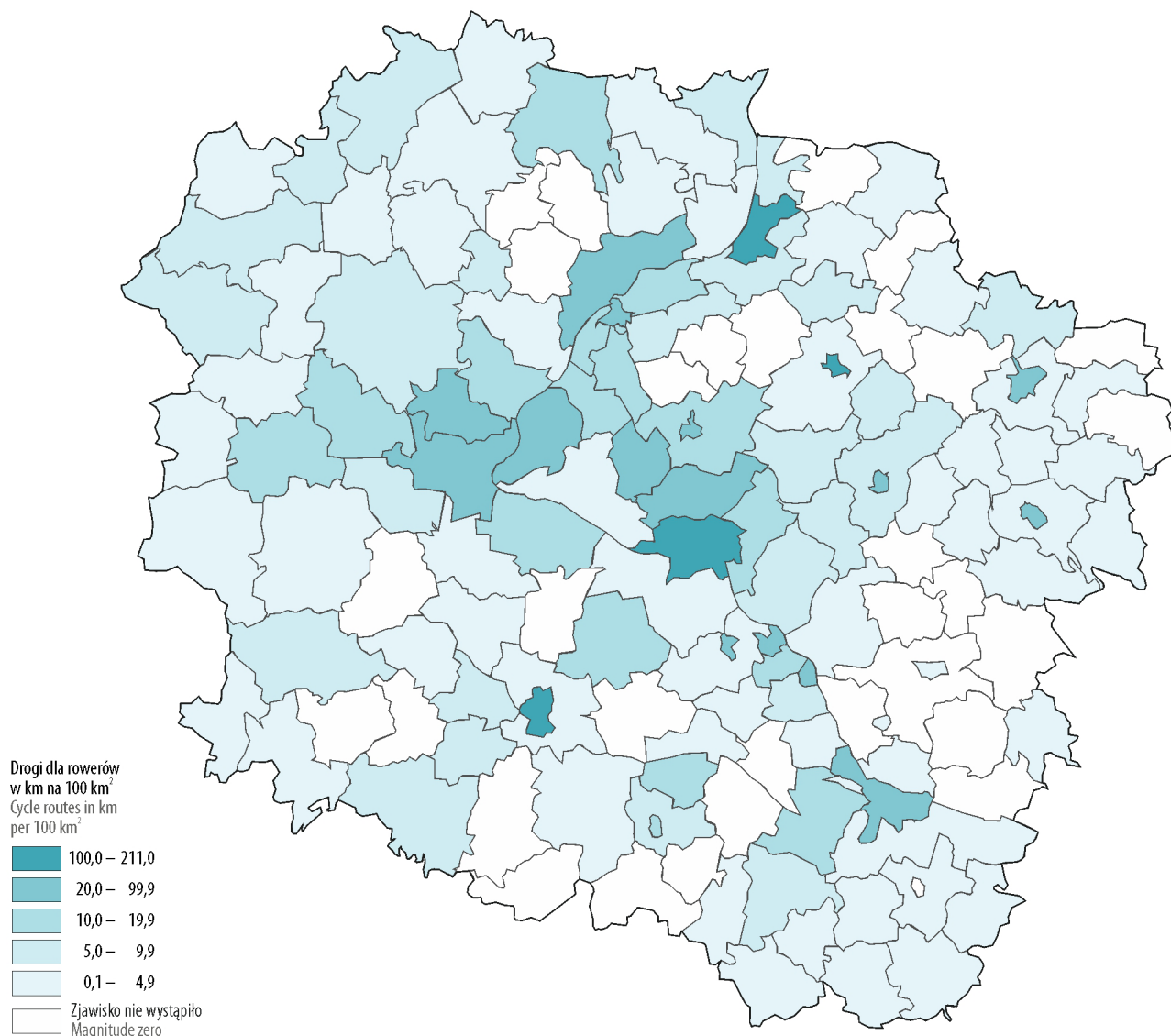
Tourist traffic is one of the elements that must exist in an area to determine whether it has a tourist function. Moving and reaching a particular destination for various purposes, including tourism, is made possible by transport infrastructure. Transport accessibility is one of the factors influencing tourist attractiveness of an area, and road, rail or air infrastructure determines the level of transport accessibility. In this respect, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is well-developed. This is evidenced, i.e., by an extensive road and rail network and the airport in Bydgoszcz. As at the end of 2021, there were 27.3 thousand km of public roads in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (6.4% of roads in Poland), of which hard-surfaced roads accounted for 71.0%. There were 107.8 km of hard-surfaced roads per 100 km² of the voivodship's area (100.9 km in Poland). The network of high-speed roads consisted of motorways with a length of 165.5 km and expressways with a length of 108.0 km. This means that there were 15.2 km of expressways and motorways per 1 000 km² of the voivodship's area (14.6 km in Poland). The Kujawsko-Pomorskie Voivodship was also characterised by good rail accessibility. At the end of 2021, the density of normal-gauge railway lines was 6.7 km per 100 km² of the voivodship's area (0.5 km more than in Poland). The length of railway lines (1 199 km) accounted for 6.2% of the national network.

Coraz bardziej powszechnym elementem infrastruktury komunikacyjnej staje się rozwijająca się w ostatnich latach sieć dróg dla rowerów. W końcu grudnia 2021 r. ich długość w województwie kujawsko-pomorskim liczyła 1382 km, co stanowiło 7,5% długości ścieżek w kraju. Największa długość dróg dla rowerów wystąpiła w Toruniu (147 km), a następnie w Bydgoszczy (120 km). Gęstość dróg dla rowerów w województwie wyniosła 7,7 km na 100 km² powierzchni, tj. więcej o 1,8 km niż w Polsce. Gęstość dróg dla rowerów przekraczająca 100 km na 100 km² wystąpiła w gminach miejskich: Wąbrzeźno (211,0 km), Toruń (127,0 km), Inowrocław (121,3 km) oraz Grudziądz (106,5 km).

An increasingly common element of transport infrastructure is the network of cycle routes, which has been developing in recent years. At the end of December 2021, their length in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 1 382 km, which accounted for 7.5% of the length of cycle routes in the country. The greatest length of cycle routes occurred in Toruń (147 km), followed by Bydgoszcz (120 km). The density of cycle routes in the voivodship was 7.7 km per 100 km² of area, i.e. 1.8 km more than in Poland. The density of cycle routes exceeding 100 km per 100 km² occurred in the gminas of: Wąbrzeźno (211.0 km), Toruń (127.0 km), Inowrocław (121.3 km) and Grudziądz (106.5 km).

**Mapa 3. Gęstość dróg dla rowerów według gmin
Stan na 31 grudnia**

Map 3. Density of cycle routes by gmina
As at 31 December

2. Zagospodarowanie turystyczne obszaru

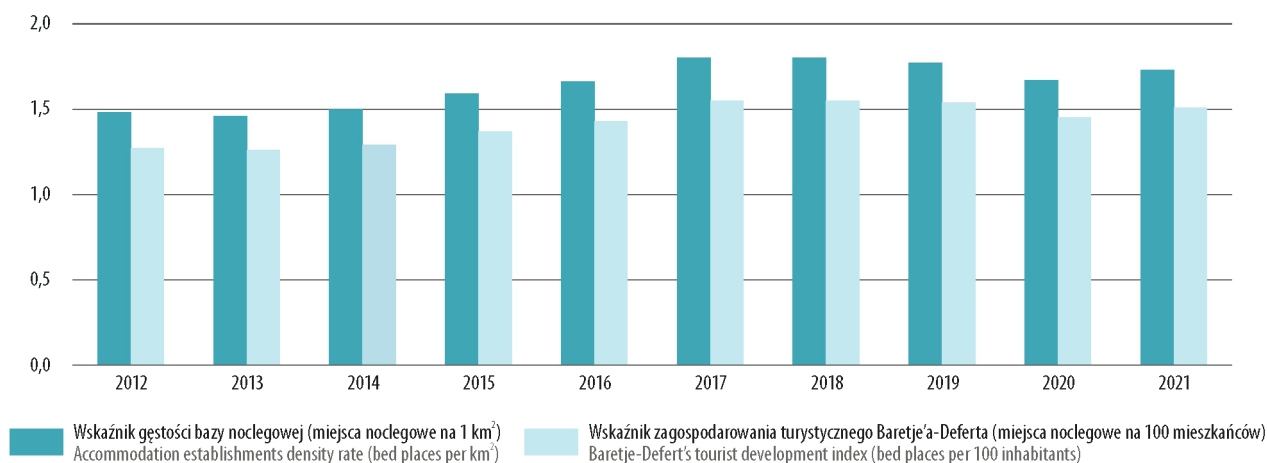
Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi turystyki jest dostępna infrastruktura techniczna, a zwłaszcza baza noclegowa. Dostępność do turystycznych obiektów noclegowych determinuje przepływy ludności w celach turystycznych. Tymczasem w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich kilku latach miał miejsce spadek liczby obiektów noclegowych. Według stanu na 31 lipca 2021 r. liczba obiektów zmalała w stosunku do 2020 r. o 3,5%. W tym samym czasie zwiększyła się o 3,5% liczba oferowanych miejsc noclegowych.

Badanie stanu i wykorzystania turystycznej bazy noclegowej dotyczy wszystkich podmiotów prowadzących usługi zakwaterowania dla turystów. Źródłem danych są: miesięczne badanie obiektów posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych (KT-1) oraz roczne, reprezentacyjne badanie obiektów posiadających mniej niż 10 miejsc noclegowych (KT-2).

Do określenia atrakcyjności turystycznej obszaru mogą posłużyć wskaźniki zagospodarowania turystycznego, tj. wskaźnik gęstości bazy noclegowej (relacja liczby miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych do powierzchni geodezyjnej danego obszaru) oraz wskaźnik zagospodarowania według Baretje'a-Deferta (stanowiący relację dostępnych na danym obszarze miejsc noclegowych do liczby zamieszkującej tam ludności). W końcu lipca 2021 r. pod względem tych wskaźników województwo kujawsko-pomorskie lokowało się w środku rankingu województw, ale ich wartości były niższe od notowanych w Polsce. Wysokie 2. miejsce w kraju województwo zajęło natomiast pod względem dostępności miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych.

Wykres 2. Wskaźniki zagęszczenia bazy noclegowej Stan na 31 lipca

Chart 2. Indicators of tourist accommodation density As at 31 July

2. Tourist development of the area

A factor encouraging the development of tourism is the available technical infrastructure, especially tourist accommodation base. The availability of tourist accommodation establishments determines the flow of people for tourist purposes. However, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship there has been a decline in the number of accommodation establishments in the last few years. As at 31 July 2021, the number of establishments decreased by 3.5% compared with 2020. At the same time, the number of bed places offered increased by 3.5%.

Surveys of capacity and occupancy of tourist accommodation establishments cover all entities providing accommodation services to tourists. The data sources are: monthly survey of establishments with 10 or more bed places (KT-1) and annual, sample survey of establishments with fewer than 10 bed places (KT-2).

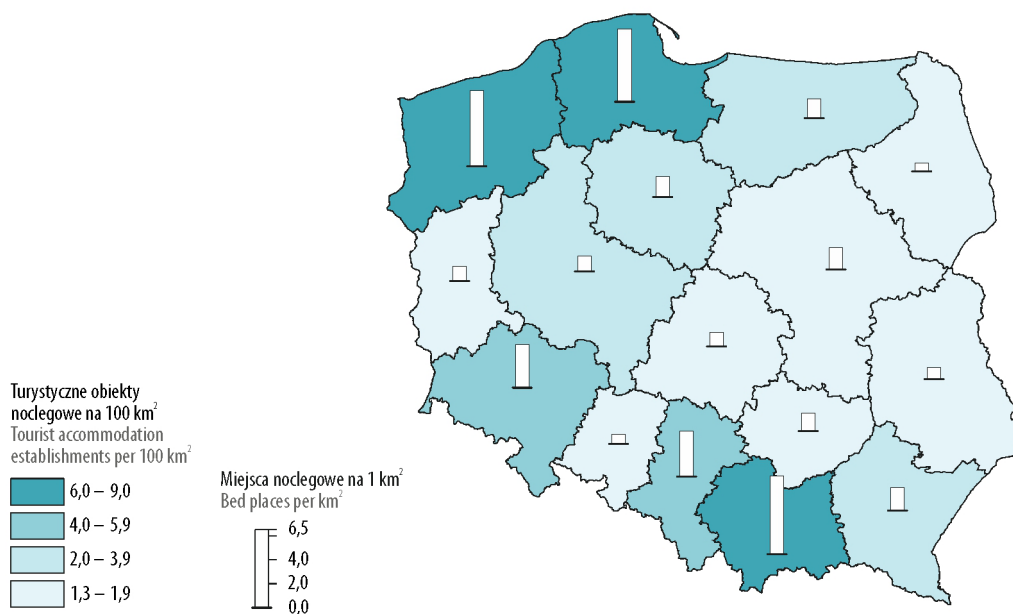
Tourist development indicators, i.e. the accommodation establishments density rate (the ratio of the number of bed places in tourist accommodation establishments to the geodesic area of a given area) and Baretje-Defert's tourist development index (the ratio of the number of bed places available in the area to the number of population living there), can be used to determine the tourist attractiveness of an area. At the end of July 2021, in terms of these indicators, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was in the middle of the ranking of voivodships, but their values were lower than those recorded in Poland. On the other hand, the voivodship was ranked high – second in Poland in terms of the capacity of bed places in health establishments.

Według stanu na 31 lipca 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim działało 361 turystycznych obiektów noclegowych dysponujących 31,1 tys. miejsc noclegowych. Stanowiło to 3,6% ogólnej liczby obiektów i 4,0% ogólnej liczby miejsc noclegowych w Polsce. W 2021 r. zagęszczenie obiektów noclegowych w województwie było mniejsze niż średnio w Polsce – na 100 km² przypadały 2,0 obiekty (w Polsce 3,2 obiekty).

As at 31 July 2021, there were 361 tourist accommodation establishments with 31.1 thousand bed places in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. They accounted for 3.6% of the total number of establishments and 4.0% of the total number of bed places in Poland. In 2021, the density of accommodation establishments in the voivodship was lower than the Polish average, with 2.0 establishments per 100 km² (3.2 establishments in Poland).

**Mapa 4. Zagęszczenie bazy noclegowej według województw
Stan na 31 lipca**

Map 4. Tourist accommodation density by voivodship
As at 31 July

Województwo kujawsko-pomorskie pod względem wartości wskaźnika gęstości bazy noclegowej w końcu lipca 2021 r. (1,7 miejsc noclegowych na 1 km², w Polsce 2,5 miejsc) znalazło się na 8. miejscu w rankingu województw. Utrzymujący się od 2017 r. stopień zagęszczenia miejsc noclegowych w obiektach hotelowych na poziomie 0,8 miejsc na 1 km² uplasował województwo również na 8. miejscu (w Polsce 1,2 miejsca na 1 km²). Pod względem wskaźnika gęstości miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych województwo (od 2017 r. były to 0,4 miejsca noclegowe na 1 km², w Polsce 0,1 miejsce) zajęło 2. lokatę, zaraz za województwem zachodniopomorskim.

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship, in terms of the value of the accommodation establishments density rate as at the end of July 2021 (1.7 bed places per km², 2.5 in Poland) was ranked eighth among voivodships. The density of bed places in hotels and similar establishments, remaining since 2017 at 0.8 bed places per km², also gave the voivodship the 8th place (1.2 bed places per km² in Poland). In terms of the accommodation establishments density rate in the scope of health establishments, the voivodship (since 2017 it was 0.4 bed places per km², 0.1 in Poland) ranked second, just behind the Zachodniopomorskie Voivodship.

Według wskaźnika zagospodarowania turystycznego Baretje'a-Deferta na koniec lipca 2021 r. w województwie dostępnych było 1,5 miejsc noclegowych na 100 mieszkańców (w Polsce 2,1 miejsce). Uplasowało to województwo kujawsko-pomorskim na 8. miejscu w rankingu województw. Najwięcej miejsc było dostępnych w obiektach hotelowych (na 100 mieszkańców przypadało 0,7 miejsc

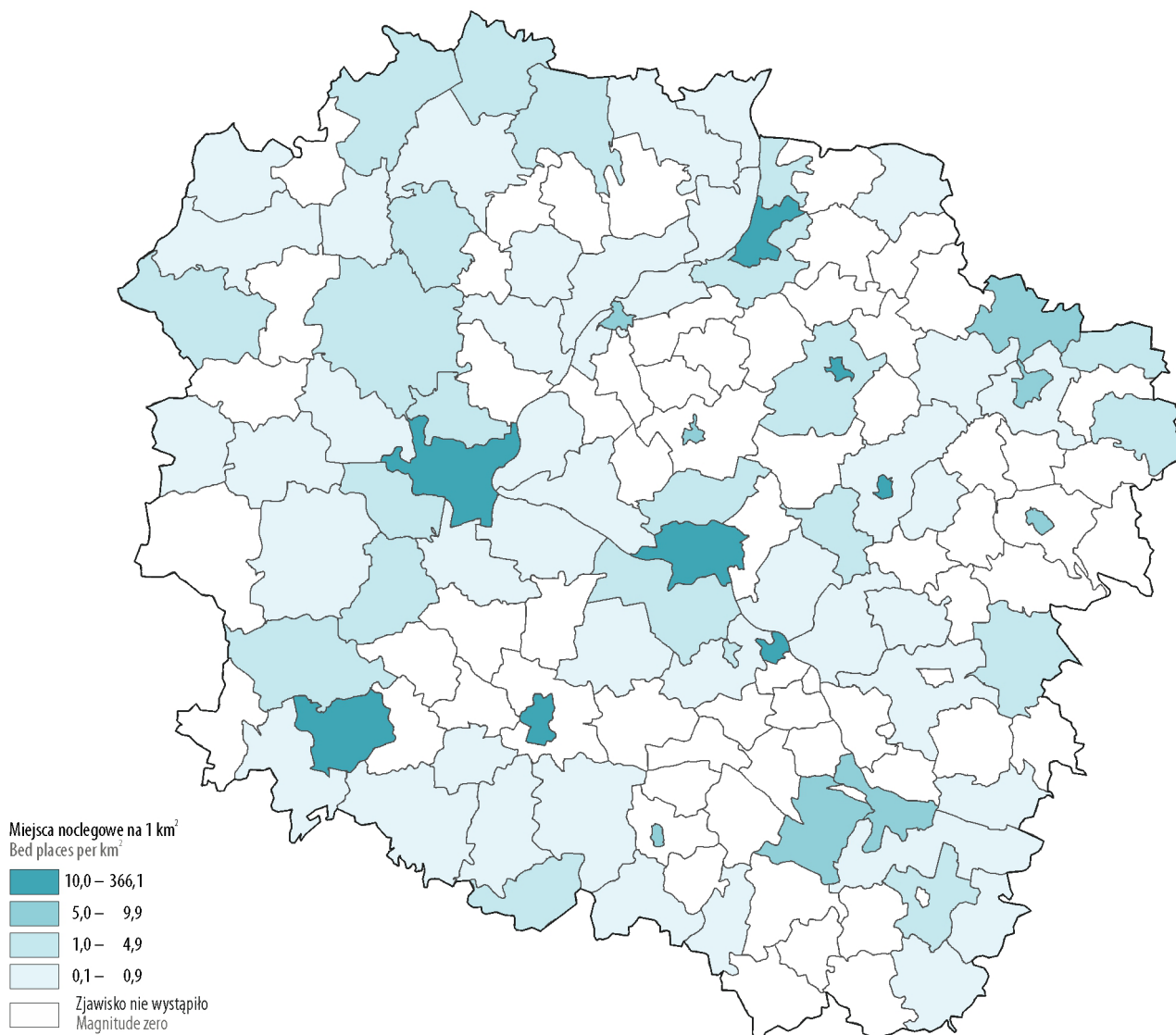
According to Baretje-Defert's tourist development index, at the end of July 2021, 1.5 bed places per 100 inhabitants were available in the voivodship (2.1 in Poland). This placed the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in the 8th position in the ranking of voivodships. The most bed places were available in hotels and similar establishments (0.7 bed places per 100 inhabitants, 1.0 in Poland). This result, gave

noclegowych, w Polsce 1,0 miejsce). Wynik ten, wraz z województwem lubuskim, dał 8. lokatę w rankingu województw. Utrzymujący się od 2012 r. wysoki wskaźnik Baretje'a-Deferta wystąpił natomiast w przypadku miejsc noclegowych znajdujących się w zakładach uzdrowiskowych (0,3 miejsca na 100 mieszkańców województwa, w Polsce 0,1 miejsce). Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie zajęło 2. lokatę, za województwem zachodniopomorskim (0,7 miejsc na 100 mieszkańców).

the voivodship, together with the Lubuskie Voivodship, the 8th place in the ranking of voivodships. On the other hand, the high Baretje-Defert's index, which was stable since 2012, occurred in the case of bed places in health establishments (0.3 bed places per 100 inhabitants in the voivodship; in Poland 0.1 bed places). In this respect, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship came second behind the Zachodniopomorskie Voivodship (0.7 bed places per 100 inhabitants).

Mapa 5. Wskaźnik gęstości bazy noclegowej według gmin Stan na 31 lipca

Map 5. Accommodation establishments density rate by gmina As at 31 July

Województwo kujawsko-pomorskie było wewnętrznie zróżnicowane pod względem zagospodarowania turystycznego. Najwyższymi wskaźnikami zagospodarowania tury-

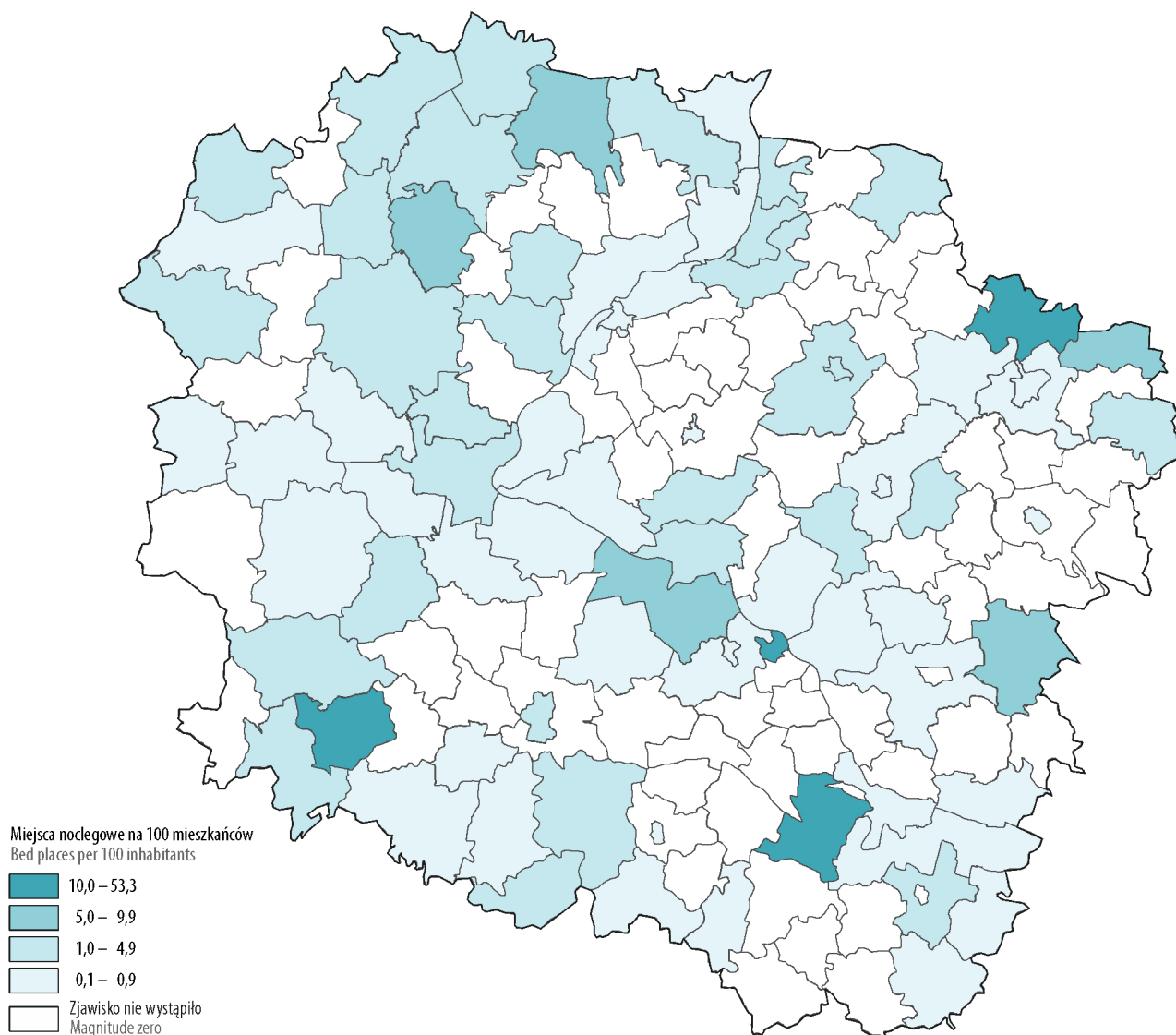
The Kujawsko-Pomorskie Voivodship was internally diverse in terms of tourism development. The highest indicators of tourist development as at 31 July 2021 were characteristic

stycznego na 31 lipca 2021 r. charakteryzowała się gmina miejska Ciechocinek – na 1 km² powierzchni przypadało tam 366,1 miejsc noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych, a na 100 mieszkańców – 53,3 miejsca. Drugi, najwyższy wskaźnik gęstości bazy noclegowej odnotowano w gminie miejskiej Inowrocław (na 1 km² przypadało 75,5 miejsc noclegowych). Wysoka wartość wskaźnika wystąpiła ponadto m.in. w gminach miejskich: Toruń (34,9 miejsc na 1 km²), Grudziądz (21,6 miejsc), Bydgoszcz (18,7 miejsc), Golub-Dobrzyń (11,1 miejsce) oraz w gminie wiejskiej Gąsawa (11,9 miejsc noclegowych na 1 km²).

of the urban gmina of Ciechocinek – there were 366.1 bed places in tourist accommodation establishments per km² and 53.3 bed places per 100 inhabitants. The second highest accommodation establishments density rate was recorded in the urban gmina of Inowrocław (75.5 bed places per km²). Moreover, the high value of the indicator occurred, i.a., in the urban gminas of Toruń (34.9 bed places per 1 km²), Grudziądz (21.6 bed places), Bydgoszcz (18.7 bed places), Golub-Dobrzyń (11.1 bed places) and in the rural gmina of Gąsawa (11.9 bed places per km²).

Mapa 6. Wskaźnik zagospodarowania turystycznego Baretje'a-Deferta według gmin Stan na 31 lipca

Map 6. Baretje-Defert's tourist development index by gmina
As at 31 July

Natomiast wskaźnik zagospodarowania turystycznego Baretje'a-Deferta wysokie wartości w 2021 r. osiągnął w gminach wiejskich: Gąsawa (31,2 miejsca noclegowe przypadły na 100 mieszkańców), Zbiczno (22,6 miejsc), Lubiewo (7,4 miejsca), Brzozie (6,8 miejsc), Osie (6,1 miejsce), Wielka Nieszawka (5,8 miejsc) oraz w dwóch gminach miejsko-wiejskich Brześć Kujawski (11,4 miejsca) i Skępe (6,5 miejsc noclegowych na 100 mieszkańców).

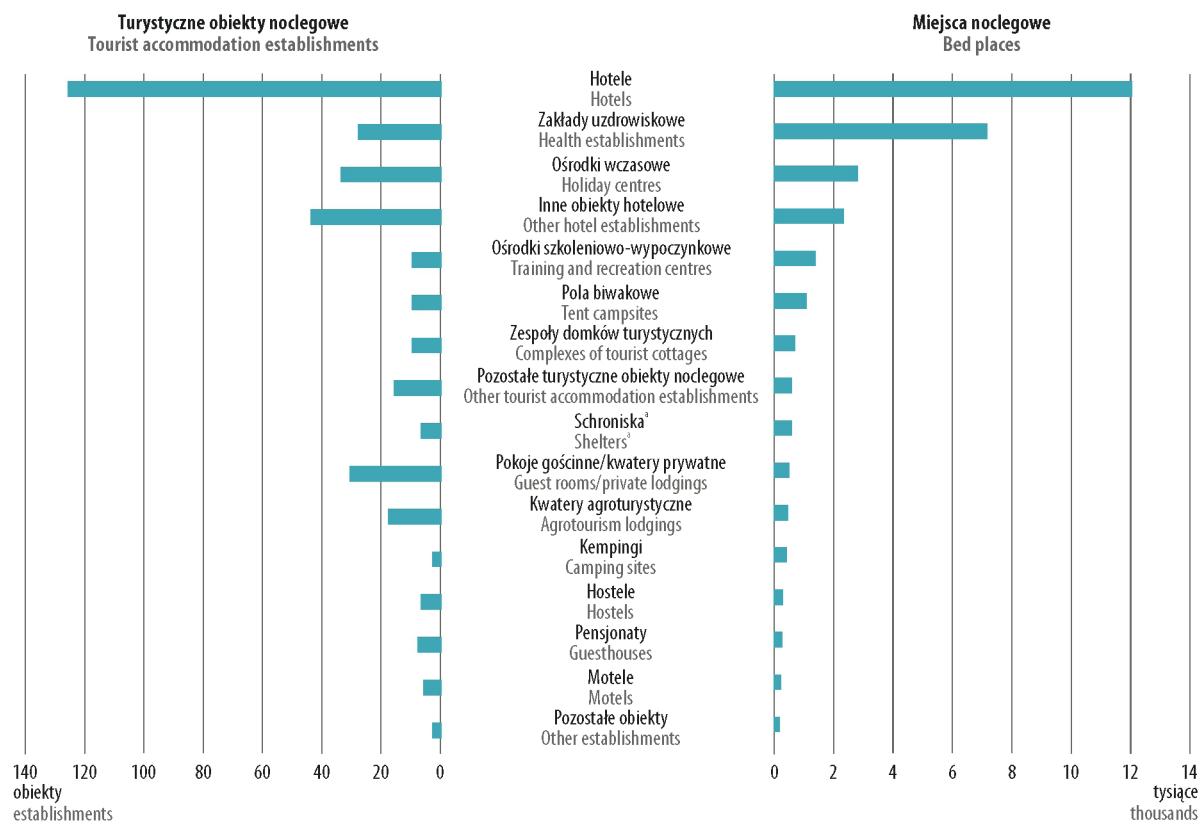
W województwie kujawsko-pomorskim niemal połowa miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych była dostępna w obiektach hotelowych (zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności PKD zaliczanych do klasy 55.1 Hotele i podobne obiekty zakwaterowania). Do tej grupy zalicza się hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty świadczące usługi typowe dla hoteli (w tym przynajmniej codzienne sprzątanie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych). W 2021 r. w 184 obiektach hotelowych dostępnych było 47,8% ogólnej liczby miejsc noclegowych w województwie (w kraju 47,4%). Ponad 80% miejsc noclegowych znajdowała się w hotelach.

On the other hand, in 2021, Baretje-Defert's tourist development index reached high values in the rural gminas of Gąsawa (31.2 bed places per 100 inhabitants), Zbiczno (22.6 bed places), Lubiewo (7.4 bed places), Brzozie (6.8 bed places), Osie (6.1 bed places), Wielka Nieszawka (5.8 bed places) and in the two urban-rural gminas of Brześć Kujawski (11.4 bed places) and Skępe (6.5 bed places per 100 inhabitants).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship almost half of the bed places in tourist accommodation establishments were available in hotels and similar establishments (according to the Polish Classification of Activities PKD/ NACE Rev. 2 classified under class 55.1 Hotels and similar accommodation). This group includes hotels, motels, guesthouses and other establishments providing services typical of hotels (including at least daily cleaning of rooms, making beds and washing sanitary equipment). In 2021, 47.8% of the total number of bed places in the voivodship (nationally 47.4%) were available in 184 hotels and similar establishments. More than 80% of the bed places were located in hotels.

Wykres 3. Baza noclegowa według typu obiektu Stan na 31 lipca

Chart 3. Accommodation base by type of accommodation establishment
As at 31 July

^a Ze szkolnymi schroniskami młodzieżowymi.
a Including school youth hostels.

Analogicznie jak w przypadku obiektów ogółem, liczba obiektów hotelowych trzeci rok z rzędu zmniejszyła się w stosunku rocznym (było o 6 obiektów mniej niż w 2020 r.). Po dwóch latach spadków liczby miejsc noclegowych, w końcu lipca 2021 r. odnotowano ich wzrost w skali roku o 7,4%, tj. do 14,9 tys. miejsc noclegowych (najwięcej dostępnych miejsc w latach 2012–2021). Miejsca noclegowe w obiektach hotelowych zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły 4,0% liczby takich miejsc w kraju.

W 48 gminach województwa kujawsko-pomorskiego przeżywały miejsca noclegowe, które znajdowały się w obiektach hotelowych (w 25 gminach dostępne były tylko miejsca w obiektach hotelowych). Pod tym względem wyróżniało się m. Toruń z największą w województwie liczbą obiektów hotelowych (30 spośród 48 obiektów noclegowych to obiekty hotelowe) i liczbą miejsc noclegowych w obiektach hotelowych (3,0 tys. miejsc, tj. 20,3% ogólnej liczby w województwie). W efekcie m. Toruń ze wskaźnikiem gęstości bazy noclegowej w obiektach hotelowych 26,1 miejsc na 1 km² znalazło się na 2. miejscu w województwie. Taką samą liczbą miejsc noclegowych w obiektach hotelowych dysponowało m. Bydgoszcz (26 obiektów spośród 31 obiektów noclegowych to obiekty hotelowe). W 2021 r. w Bydgoszczy na 1 km² przypadało 17,1 miejsce w obiektach hotelowych; z tym wynikiem zajęło 3. lokatę w województwie. W miastach tych również wskaźnik Baretje'a-Deferta był wyższy niż jego średnia wartość w województwie – w Toruniu wyniósł 1,53 miejsca noclegowe na 100 mieszkańców, a w Bydgoszczy – 0,88 miejsc. Znaczną liczbą miejsc noclegowych w obiektach hotelowych dysponowała również gmina miejska Ciechocinek – w 14 obiektach hotelowych znajdowało się 1,2 tys. miejsc noclegowych. Z tą liczbą miejsc Ciechocinek znalazł się na 1. miejscu w rankingu pod względem wskaźnika gęstości bazy noclegowej w obiektach hotelowych (80,2 miejsca na 1 km²), a także pod względem wskaźnika Baretje'a-Deferta (11,7 miejsc na 100 mieszkańców).

Pod względem atrakcyjności turystycznej istotne znaczenie w województwie kujawsko-pomorskim ma turystyka zdrowotna, której część stanowi turystyka uzdrowiskowa. Zgodnie z Zarządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 25 lipca 1967 r. (MP 45 poz. 228), w wykazie miejscowości uznanych za uzdrowiska znalazły się 2 gminy miejskie Ciechocinek i Inowrocław oraz osada Wieniec Zdrój w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski.

Elementem turystycznej bazy noclegowej uzdrowisk są zakłady uzdrowiskowe świadczące usługi w zakresie opieki zdrowotnej i wykorzystujące naturalne zasoby lecznicze uzdrowisk przy jednoczesnym udzielaniu świadczeń zdrowotnych. W województwie kujawsko-pomorskim odnotowano spadek liczby zakładów uzdrowiskowych (z 29 w 2020 r. do 28 obiektów w końcu lipca 2021 r.). Towarzyszył temu spadek liczby miejsc noclegowych

Similarly to the total number of establishments, the number of hotels and similar establishments decreased for the third consecutive year on an annual basis (there were 6 fewer establishments than in 2020). After two years of declines in the number of bed places, at the end of July 2021 there was an annual increase of 7.4%, i.e. up to 14 900 bed places (the highest number of bed places available between 2012 and 2021). Bed places in hotels and similar establishments located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship accounted for 4.0% of the number of such bed places in the country.

In 48 gminas in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship the majority of bed places were provided in hotels and similar establishment (in 25 gminas bed places were available only in hotels and similar establishments). In this respect, Toruń stood out with the highest number of hotels and similar establishments in the region (30 out of 48 accommodation establishments were hotels and similar establishments) and the number of bed places in hotels and similar establishments (3.0 thousand, i.e. 20.3% of the total number in the voivodship). As a result, Toruń, with its accommodation establishments density rate in the scope of hotels and similar establishments (26.1 bed places per km²), was ranked second in the voivodship. The same number of bed places in hotels and similar establishments were available in Bydgoszcz (26 out of 31 accommodation establishments were hotels and similar establishments). In 2021 there were 17.1 bed places in hotels and similar establishments per km² in Bydgoszcz; with this result Bydgoszcz ranked third in the voivodship. In these cities, the Baretje-Defert's index was also higher than its average value in the voivodship – in Toruń it was 1.53 bed places per 100 inhabitants, and in Bydgoszcz 0.88 bed places. The urban gmina of Ciechocinek also had a significant number of bed places in hotels and similar establishments, with 1.2 thousand bed places in 14 hotels and similar establishments. With this number of bed places Ciechocinek was ranked first in terms of the accommodation establishments density rate in the scope of hotels and similar establishments (80.2 bed places per km²), and also in terms of Baretje-Defert's index (11.7 bed places per 100 inhabitants).

In terms of tourist attractiveness, health tourism, of which health resort tourism is a part, is of significant importance in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. In accordance with the Order of the Minister of Health and Social Welfare of 25 July 1967 (Polish Official Gazette (Monitor Polski) 45, item 228), the list of localities recognised as health resorts includes 2 urban gminas – Ciechocinek and Inowrocław – and the settlement of Wieniec Zdrój in the urban-rural gmina of Brześć Kujawski.

An element of the tourist accommodation base of health resorts are health establishments providing healthcare services and using the natural healing resources of health resorts while providing healthcare services. The Kujawsko-Pomorskie Voivodship recorded a decrease in the number of health establishments (from 29 in 2020 to 28 establishments at

o 1,9%, tj. do 7,1 tys. miejsc (w latach 2017–2020 obserwowano wzrosty w skali roku). Miejsca noclegowe w zakładach uzdrowiskowych stanowiły 23,0% ogólnej liczby miejsc noclegowych w województwie. Zarówno pod względem liczby obiektów, jak i miejsc noclegowych dostępnych w zakładach uzdrowiskowych województwo kujawsko-pomorskie ma znaczny udział w kraju. Zakłady uzdrowiskowe zlokalizowane w województwie stanowiły (według stanu na 31 lipca 2021 r.) 13,5% ogólnej liczby tych obiektów w Polsce, zaś miejsca noclegowe w tych obiektach – 18,1% miejsc.

Poza zakładami uzdrowiskowymi (świadczącymi usługi związane z zakwaterowaniem i w zakresie opieki zdrowotnej) w uzdrowiskach w województwie kujawsko-pomorskim działały (zarejestrowane w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą) zakłady lecznicze prowadzące działalność z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego lub rehabilitacji stacjonarnej. Pod pojęciem lecznictwa uzdrowiskowego należy rozumieć zorganizowaną działalność polegającą na udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, prowadzoną w uzdrowisku – przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego albo poza uzdrowiskiem – w szpitalach i sanatoriach znajdujących się w urządzonych podziemnych wyrobiskach górniczych, przy wykorzystaniu warunków naturalnych, takich jak: właściwości naturalnych surowców leczniczych, właściwości lecznicze klimatu, w tym talassoterapia i subterraneoterapia, oraz właściwości lecznicze mikroklimatu – a także towarzyszące zabiegi z zakresu fizjoterapii. W końcu grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 7 szpitali uzdrowiskowych (w tym 1 dla dzieci) i 22 sanatoria uzdrowiskowe oraz po 1 placówce: stacjonarnej zakładu rehabilitacji leczniczej, zakładu przyrodoleczniczego i przychodnia uzdrowiskowa. Stacjonarną opiekę pacjentom i kuracjom zapewniały szpitale, sanatoria uzdrowiskowe oraz stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej, które średnio w roku dysponowały łącznie 8,6 tys. łóżek. W skali kraju placówki te stanowiły 10,6% ogólnej liczby placówek i 17,3% liczby łóżek. Pod względem dostępnych miejsc w tych placówkach przypadających na 100 osób (0,4 miejsca) województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 2. miejscu w rankingu (za województwem zachodniopomorskim), zaś odnosząc liczbę miejsc do powierzchni (0,5 łóżek na 1 km²) znalazło się na 1. miejscu (razem w województwem zachodniopomorskim).

W końcu lipca 2021 r. najwięcej zakładów uzdrowiskowych, jak i dostępnych w nich miejsc noclegowych było w uzdrowiskowej gminie miejskiej Ciechocinek. Funkcjonowało tam 19 zakładów uzdrowiskowych, w których było 4,0 tys. miejsc noclegowych (55,6% ogólnej liczby miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych w województwie). Wysoki stopień zagospodarowania turystycznego w Ciechocinku w 2021 r. potwierdzają najwyższe w województwie wskaźniki zagospodarowania. Wskaźnik gęstości bazy noclego-

the end of July 2021). This was accompanied by a decrease in the number of bed places by 1.9%, i.e. to 7 100 bed places (annual increases were observed between 2017 and 2020). Bed places in health establishments accounted for 23.0% of the total number of bed places in the voivodship. Both in terms of the number of establishments and bed places available in health establishments, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship has a significant share in the country. Health establishments located in the voivodship accounted (as at 31 July 2021) for 13.5% of the total number of such establishments in Poland, while bed places in these establishments accounted for 18.1% of the bed places.

In addition to health establishments (providing accommodation and healthcare services), in health resorts in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship there were operating (registered in the Register of Entities Performing Medical Activity) facilities providing health resort treatment or inpatient rehabilitation. Health resort treatment is understood as organised activity of providing healthcare services in the scope of health resort treatment or rehabilitation, conducted on the area of a health resort by health resort facilities or outside the health resort area in hospitals and sanatoria located in underground mining excavations using natural conditions such as: the properties of the natural medicinal raw materials, the healing properties of the climate (talassoterapia and subterraneoterapia) and microclimate as well as accompanying physiotherapy treatments. At the end of December 2021, there were 7 health resort hospitals (including 1 for children) and 22 health resort sanatoria in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as well as one facility in each of the following types of facilities: an inpatient rehabilitation facility, natural healing centre and outpatient health resort unit. Inpatient care for patients and clients was provided by hospitals, health resort sanatoria and inpatient rehabilitation facilities, which had a total of 8.6 thousand bed places on average per year. In national terms, these facilities accounted for 10.6% of the total number of facilities and 17.3% of bed places. In terms of the number of available bed places in these facilities per 100 people (0.4 bed places), the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was ranked second (after the Zachodniopomorskie Voivodship), and in terms of the number of bed places per square kilometre of area (0.5 bed places per km²), the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was ranked first (together with the Zachodniopomorskie Voivodship).

At the end of July 2021, the largest number of health establishments, as well as bed places available in them, was in the health resort gmina of Ciechocinek. There were 19 health establishments operating there, with 4.0 thousand bed places (55.6% of the total number of bed places in health establishments in the voivodships). The high level of tourism development in Ciechocinek in 2021 is confirmed by the highest development indicators in the voivodship. The total accommodation establishments density rate was 366.1 bed places per km², of which the accommodation

wej ogółem wyniósł 366,1 miejsc na 1 km², z czego wskaźnik zagospodarowania zakładów uzdrowiskowych wyniósł 260,2 miejsca na 1 km². Wskaźnik zagospodarowania turystycznego Baretje`a-Deferta wyniósł 53,3 miejsca noclegowe w obiektach ogółem na 100 mieszkańców, w tym 37,9 miejsc w zakładach uzdrowiskowych. Również pod względem miejsc noclegowych w obiektach hotelowych Ciechocinek zajęł 1. lokatę w województwie. Poza infrastrukturą turystyczną dostępną była również infrastruktura zdrowotna, którą według stanu na koniec 2021 r. stanowiły 4 szpitale uzdrowiskowe, 1 szpital uzdrowiskowy dla dzieci oraz 17 sanatoriów uzdrowiskowych prowadzących stacjonarną opiekę zdrowotną (średnio było tam łącznie 5,1 tys. łóżek).

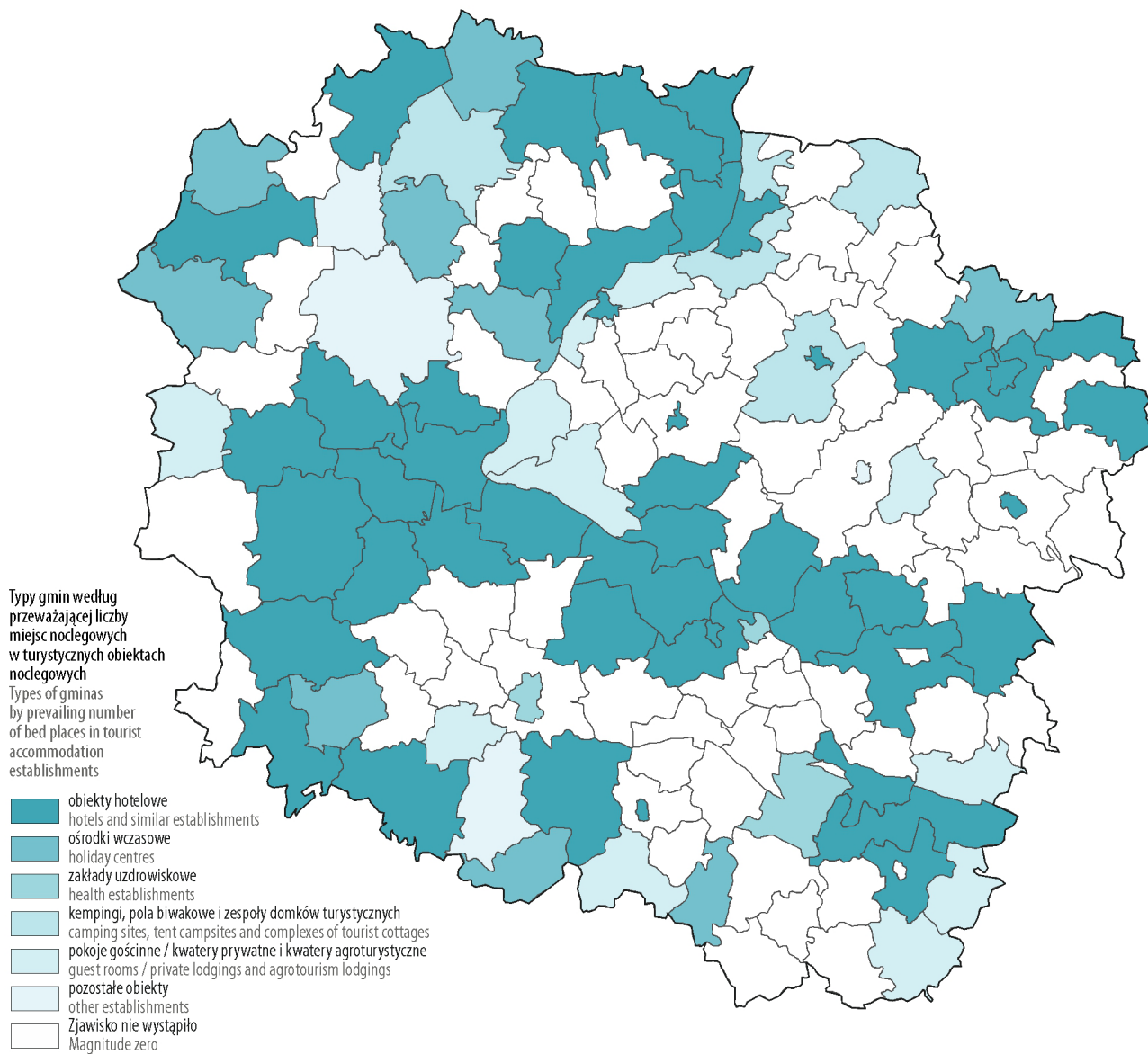
Drugą gminą uzdrowiskową z rozwiniętą bazą turystyczną była gmina miejska Inowrocław. W końcu lipca 2021 r. w 8 zakładach uzdrowiskowych znajdowało się 1,9 tys. miejsc noclegowych (tj. 27,0% miejsc dostępnych w zakładach uzdrowiskowych w województwie). Działo tu ponadto 5 obiektów hotelowych z 0,3 tys. miejsc noclegowych. W Inowrocławiu, poza drugim najwyższym wskaźnikiem gęstości miejsc w bazie noclegowej ogółem (75,5 miejsc noclegowych na 1 km²), wystąpił drugi najwyższy wskaźnik gęstości w zakładach uzdrowiskowych (63,5 miejsc na 1 km²). Powyżej średniej w województwie były również wskaźniki zagospodarowania turystycznego Baretje`a-Deferta – na 100 mieszkańców przypadają 3,2 miejsca noclegowe, w tym 2,7 miejsc znajdowało się w zakładach uzdrowiskowych. W Inowrocławiu istniała również zdrowotna infrastruktura uzdrowiskowa, którą w końcu grudnia 2021 r. stanowiły 2 szpitale uzdrowiskowe i 4 sanatoria uzdrowiskowe (łącznie średnio 2,1 tys. łóżek) oraz 1 zakład przyrodolecznicy.

Z kolei w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski, w której funkcjonuje uzdrowisko Wieniec Zdrój pod koniec lipca 2021 r. funkcjonowały 3 turystyczne obiekty noclegowe z 1,3 tys. miejsc noclegowych. W gminie tej wskaźnik gęstości bazy noclegowej wyniósł 8,6 miejsc na 1 km². Wskaźnik zagospodarowania turystycznego Baretje`a-Deferta wyniósł natomiast 11,4 miejsca noclegowe na 100 mieszkańców.

establishments density rate in the scope of health establishments was 260.2 bed places per 1 km². The Baretje-Defert's tourist development index was 53.3 bed places in total establishments per 100 inhabitants, including 37.9 bed places in health establishments. Also in terms of bed places in hotels and similar establishments, Ciechocinek ranked first in the voivodship. In addition to tourism infrastructure, health infrastructure was also available, which, as at the end of 2021, consisted of 4 health resort hospitals, 1 health resort hospital for children and 17 health resort sanatoria providing inpatient healthcare (on average, there were a total of 5.1 thousand beds).

The second health resort gmina with a developed tourist base was the urban gmina of Inowrocław. At the end of July 2021, there were 1.9 thousand bed places in 8 health establishments (i.e. 27.0% of bed places available in health establishments in the voivodship). There were also 5 hotels and similar establishments with 0.3 thousand bed places. In addition to the second highest total accommodation establishments density rate (75.5 bed places per km²), Inowrocław had the second highest accommodation establishments density rate in the scope of health establishments (63.5 bed places per km²). The Baretje-Defert's tourist development index was also above the voivodship average, with 3.2 bed places per 100 inhabitants, including 2.7 bed places in health establishments. Inowrocław also had health resort infrastructure, which at the end of December 2021 comprised 2 health resort hospitals and 4 health sanatoria (on average there were a total of 2.1 thousand bed places) and 1 natural healing centre.

In turn, in the urban-rural gmina of Brześć Kujawski, in which Wieniec Zdrój health resort is located, 3 tourist accommodation establishments with 1.3 thousand bed places were in operation at the end of July 2021. In this gmina, the accommodation establishments density rate was 8.6 bed places per km². Baretje-Defert's tourist development index was 11.4 bed places per 100 inhabitants.

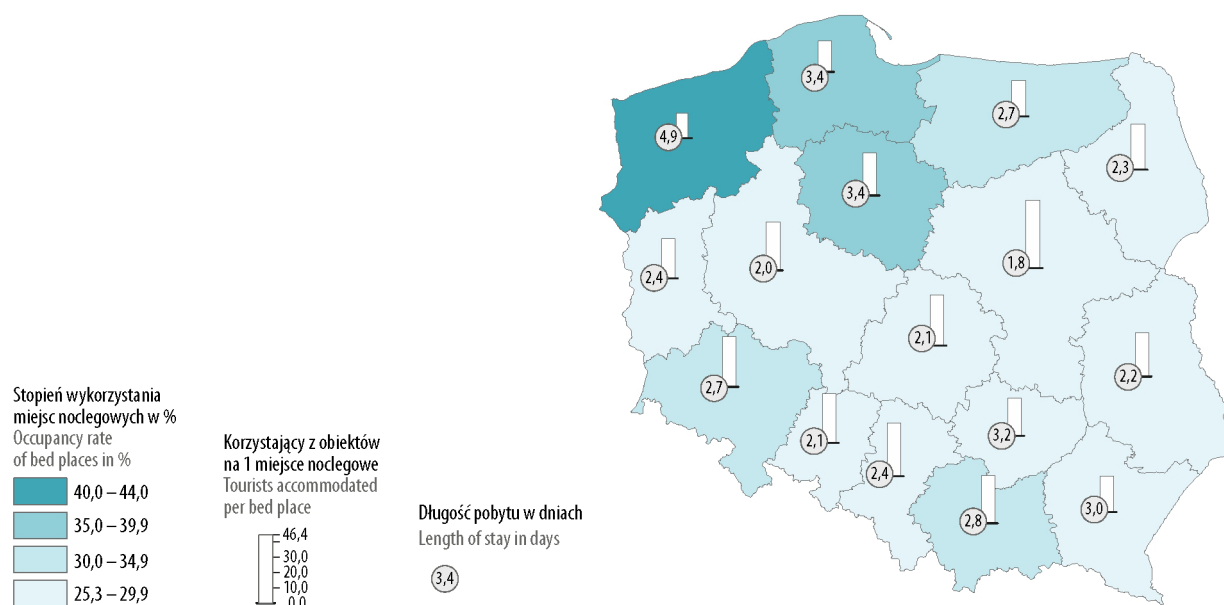
Mapa 7. Miejsca noclegowe według gmin**Stan na 31 lipca**Map 7. Bed places by gmina
As at 31 July

3. Zagospodarowanie turystycznych obiektów noclegowych

Przemieszczaniu się ludności w celach turystycznych sprzyja m.in. dostępna infrastruktura turystyczna. W celu określenia stopnia zagospodarowania bazy noclegowej na danym obszarze wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych możemy odnieść np. do liczby turystów korzystających z ich oferty bądź do liczby udzielonych noclegów.

W 2021 r. (według stanu na koniec lipca) miejsca noclegowe znajdujące się w turystycznych obiektach noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim zostały wykorzystane w 35,8% (było to niemal o 10 p. proc. mniej niż w 2019 r.). Pod względem stopnia wykorzystania miejsc noclegowych województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 3. miejscu, zaraz za województwami zachodniopomorskim (44,0 udzielone noclegi na 100 faktycznie czynnych miejsc noclegowych) i pomorskim (38,2 noclegi).

Mapa 8. Zagospodarowanie miejsc noclegowych według województw
Map 8. Occupancy of bed places by voivodship

W województwie kujawsko-pomorskim spośród 908,1 tys. osób nocujących w turystycznych obiektach noclegowych w 2021 r. większość skorzystała z oferty obiektów hotelowych (75,4% ogólnej liczby korzystających). Miejsca noclegowe znajdujące się w obiektach hotelowych zostały wykorzystane w 27,6%, tj. mniej o 3,1 p. proc. niż w Polsce. Wykorzystanie miejsc noclegowych w obiektach hotelowych przekraczające 30% notowano od czerwca do października.

3. Occupancy of tourist accommodation establishments

The movement of people for tourist purposes is facilitated by, among other things, the available tourist infrastructure. In order to determine the degree of occupancy of tourist accommodation base in a given area, the occupancy of tourist accommodation establishments can be related, for instance, to the number of tourists using their offer or to the number of nights spent.

In 2021 (as at the end of July), the bed places in tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were occupied at the level of 35.8% (this was almost 10 percentage points less than in 2019). In terms of the occupancy rate of bed places, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was ranked third, just behind the Zachodniopomorskie Voivodship (44.0 nights spent per 100 actually active bed places) and the Pomorskie Voivodship (38.2 nights spent).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, of the 908.1 thousand persons staying overnight in tourist accommodation establishments in 2021, the majority used the offer of hotels and similar establishments (75.4% of the total number of tourists accommodated). Bed places in hotels and similar establishments were occupied at 27.6%, i.e. 3.1 percentage points less than in Poland. Occupancy in hotels and similar establishments exceeding 30% was recorded from June to October.

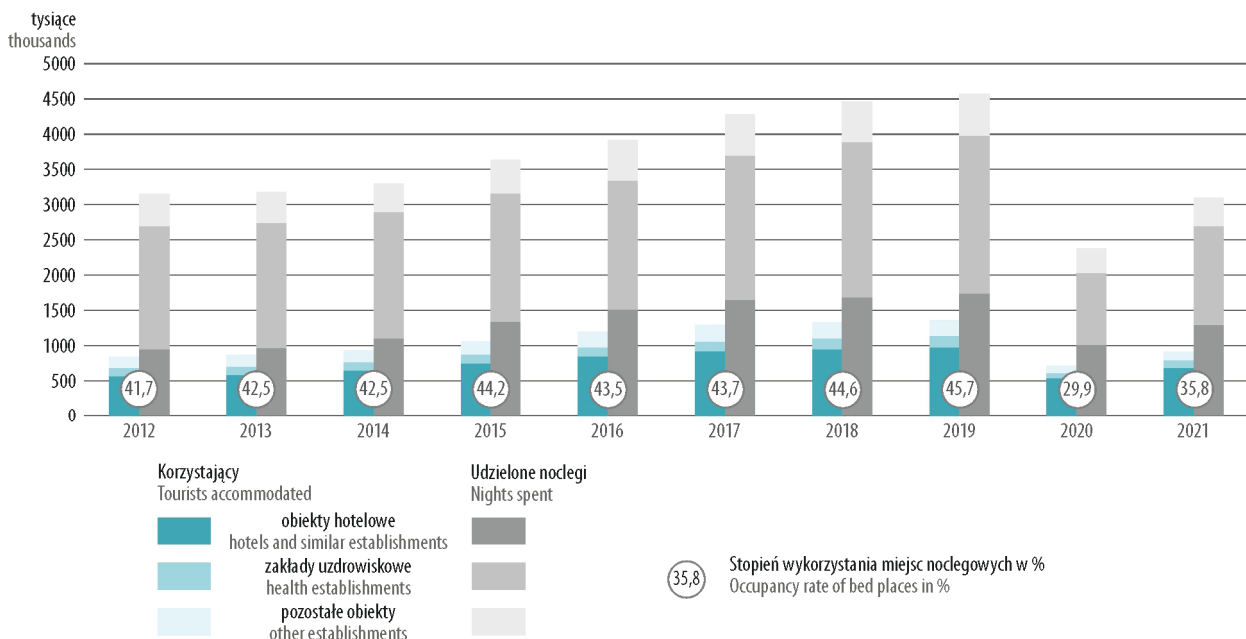
Najwięcej noclegów w 2021 r. udzielono jednakże w zakładach uzdrowiskowych zlokalizowanych w trzech uzdrowiskach na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (45,4% spośród ogólnej liczby 3086,0 tys. noclegów). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych wyniósł 64,6% (w Polsce 61,9%). W miesiącach lipiec–wrzesień stopień wykorzystania miejsc noclegowych w tych obiektach przekroczył 80%.

W 3 gminach uzdrowiskowych województwa kujawsko-pomorskiego, obok zakładów uzdrowiskowych i innych turystycznych obiektów noclegowych, leczeniem uzdrowiskowym w systemie stacjonarnym w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych objęto 19,7% wszystkich kuracjuszy korzystających z tej formy leczenia w całym kraju (104,5 tys. osób). W trybie ambulatoryjnym ze świadczeń zdrowotnych w tych obiektach skorzystało 21,8% ogólnej liczby kuracjuszy w Polsce (7,5 tys. osób). W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim średnia liczba kuracjuszy leczonych stacjonarnie przypadająca na 1 łóżko w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych to 12,5 osób (w Polsce było to 11,7 osób). Wartość ta uplasowała województwo kujawsko-pomorskie na 5. miejscu w kraju. Przeciętnie 1 łóżko wykorzystywane było przez 201 dni, tj. o 15 dni dłużej niż średnio w Polsce (2. lokata w kraju).

However, the most overnight stays in 2021 were provided in health establishments located in three health resorts in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (45.4% of the total number of 3 086.0 thousand nights spent). The occupancy rate of bed places in health establishments was 64.6% (61.9% in Poland). In the months July–September, the occupancy rate of bed places in these establishments exceeded 80%.

In 3 health resort gminas in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, in addition to health establishments and other tourist accommodation establishments, inpatient health resort treatment in sanatoria and health resort hospitals covered 19.7% of the total number of patients using this form of treatment in the whole country (104.5 thousand persons). In the outpatient mode, 21.8% of the total number of patients in Poland (7.5 thousand persons) benefited from healthcare services in these establishment. In 2021, the average number of inpatients treated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship per bed in health resort hospitals and sanatoria was 12.5 persons (11.7 persons in Poland). This value placed the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 5th position in the country. On average, one bed was occupied for 201 days, i.e. 15 days longer than on average in Poland (2nd place in the country).

Wykres 4. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych
Chart 4. Occupancy of tourist accommodation establishments

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2012–2021 zasadniczo wzrastała liczba osób korzystających z turystycznej bazy noclegowej oraz liczba udzielonych noclegów (najwyższe wartości osiągnięto w 2019 r., odpowiednio

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the number of tourists accommodated and the number of nights spent generally increased between 2012 and 2021 (the highest values were reached in 2019, with 1 358.7 thousand tourists accommodated

1358,7 tys. osób i 4570,1 tys. noclegów). Wyjątek stanowił rok 2020, gdy w obu przypadkach odnotowano spadki. W 2021 r. dynamika rocznego wzrostu liczby korzystających z turystycznych obiektów noclegowych (126,8) uplasowała województwo kujawsko-pomorskie na 4. miejscu w kraju, a pod kątem dynamiki liczby udzielonych noclegów (130,1) – na 3. miejscu. Osoby korzystające z bazy noclegowej województwa kujawsko-pomorskiego stanowiły 4,1% ogólnej liczby w kraju, zaś biorąc pod uwagę liczbę udzielonych noclegów – 4,9% noclegów w kraju. W przypadku wykorzystania zakładów uzdrowiskowych w województwie kujawsko-pomorskim: turyści korzystający z ich usług stanowili 17,6% korzystających w kraju, a udzielone noclegi – 19,6%.

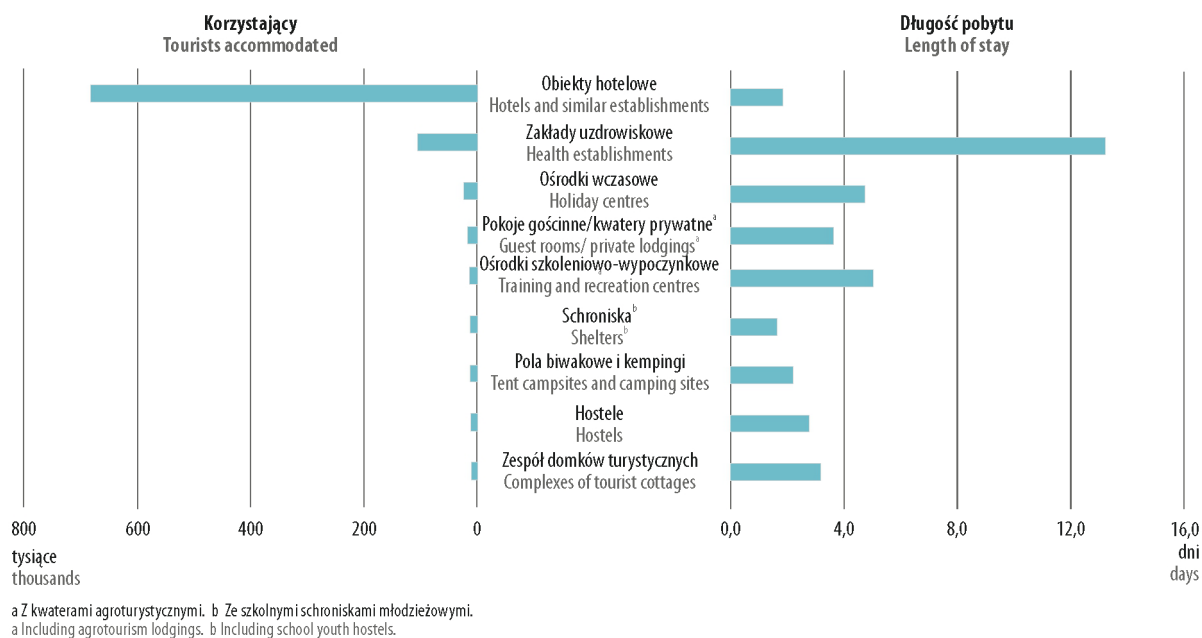
Turyści korzystający z noclegów w obiektach hotelowych przebywali w nich przeciętnie 1,9 dnia, podczas gdy korzystający z zakładów uzdrowiskowych – 13,3 dni (w Polsce było to odpowiednio 2,1 dni i 11,9 dni).

and 4 570.1 thousand nights spent, respectively). The exception was the year 2020, when decreases were recorded in both cases. In 2021, the annual growth rate of the number of tourists accommodated (126.8) ranked the Kujawsko-Pomorskie Voivodship fourth in the country, and in terms of the growth rate of the number of nights spent (130.1) – third. Tourist accommodated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship accounted for 4.1% of the total number in the country, whereas nights spent accounted for 4.9% of nights spent in the country. When it comes to the occupancy of health establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship: tourists accommodated accounted for 17.6% of their total number in the country, and the number of nights spent – 19.6% of nights spent in the country.

Tourists accommodated in hotels and similar establishments stayed there for an average of 1.9 days, while those accommodated in health establishments stayed there for an average of 13.3 days (in Poland it was 2.1 days and 11.9 days, respectively).

Wykres 5. Korzystający z turystycznych obiektów noclegowych oraz długość pobytu według wybranych typów obiektów

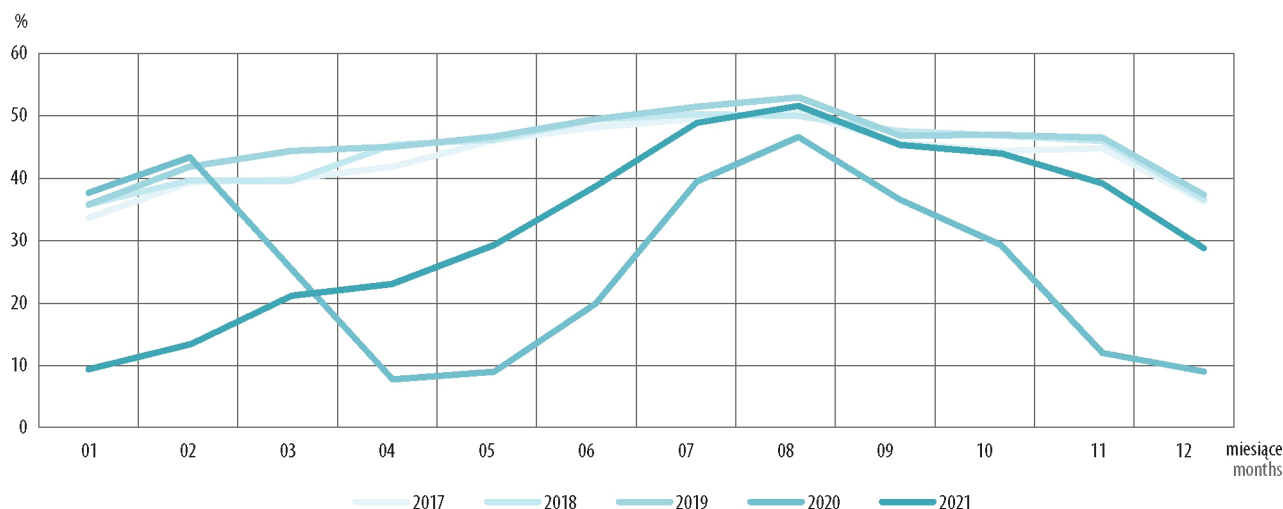
Chart 5. Tourists accommodated and length of stay by selected types of establishments

W latach 2012–2021 zwiększony ruch turystyczny widoczny był w miesiącach letnich, zwłaszcza w lipcu i w sierpniu. Zbliżony rozkład turystów korzystających z obiektów noclegowych, jak i udzielonych noclegów można było zaobserwować w poszczególnych miesiącach w latach 2012–2019. Różnice w wykorzystaniu miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych widoczne były natomiast w latach 2020 i 2021.

Between 2012 and 2021, increased tourist traffic was evident in the summer months, especially in July and August. A similar distribution of tourists accommodated as well as nights spent could be observed in the individual months between 2012 and 2019. However, differences in the occupancy of bed places in tourist accommodation establishments could be seen in 2020 and 2021.

Wykres 6. Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych według miesięcy
Chart 6. Occupancy rate of bed places by month

Innym ze wskaźników wykorzystywanych w ocenie zagospodarowania miejsc noclegowych jest wskaźnik rozwoju bazy noclegowej. Wskazuje on ilu turystów korzystających z obiektów noclegowych przypadało na 1 miejsce noclegowe. W 2021 r. (według stanu na koniec lipca) w województwie kujawsko-pomorskim na 1 miejsce noclegowe przypadało 29,2 turystów (10. miejsce w rankingu województw), tj. więcej o 0,9 osób niż w Polsce. Od 2013 r. – z wyjątkiem 2020 r. – wskaźnik ten wzrastał. Najwyższą wartość osiągnął w 2019 r., kiedy na 1 miejsce noclegowe przypadało 42,6 osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych.

Pod względem wykorzystania obiektów noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim funkcja turystyczna widoczna była szczególnie w 2 miastach wojewódzkich, gdzie najwięcej osób skorzystało z usług turystycznych obiektów noclegowych. W 2021 r. z noclegów w Toruniu skorzystało 208,5 tys. osób (23,0% ogólnej liczby korzystających w województwie), a w Bydgoszczy – 151,7 tys. osób (21,6%). W obu miastach wskaźnik rozwoju bazy noclegowej był znacznie wyższy niż średnio w województwie i było to odpowiednio 51,6 osób korzystających na 1 miejsce noclegowe i 46,1 osób korzystających na 1 miejsce noclegowe. Preferowaną formą noclegu w tych miastach były obiekty hotelowe, z których usług skorzystało odpowiednio 84,8% i 97,5% wszystkich korzystających w danym mieście. Prawie co czwarty nocleg udzielony w obiektach hotelowych w województwie kujawsko-pomorskim przypadał w Toruniu (298,4 tys. noclegów) i prawie co czwarty w Bydgoszczy (313,4 tys.). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach hotelowych w tych miastach wyniósł odpowiednio 31,7% i 31,2%.

Another of the indicators used in the assessment of accommodation development is the tourist accommodation development index. It indicates the number of tourists accommodated per bed place. In 2021 (as at the end of July), there were 29.2 tourists accommodated per bed place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (10th place in the ranking of voivodships), i.e. 0.9 more than in Poland. Since 2013 – with the exception of 2020 – this indicator was increasing. It reached its highest value in 2019, when there were 42.6 tourists accommodated per bed place.

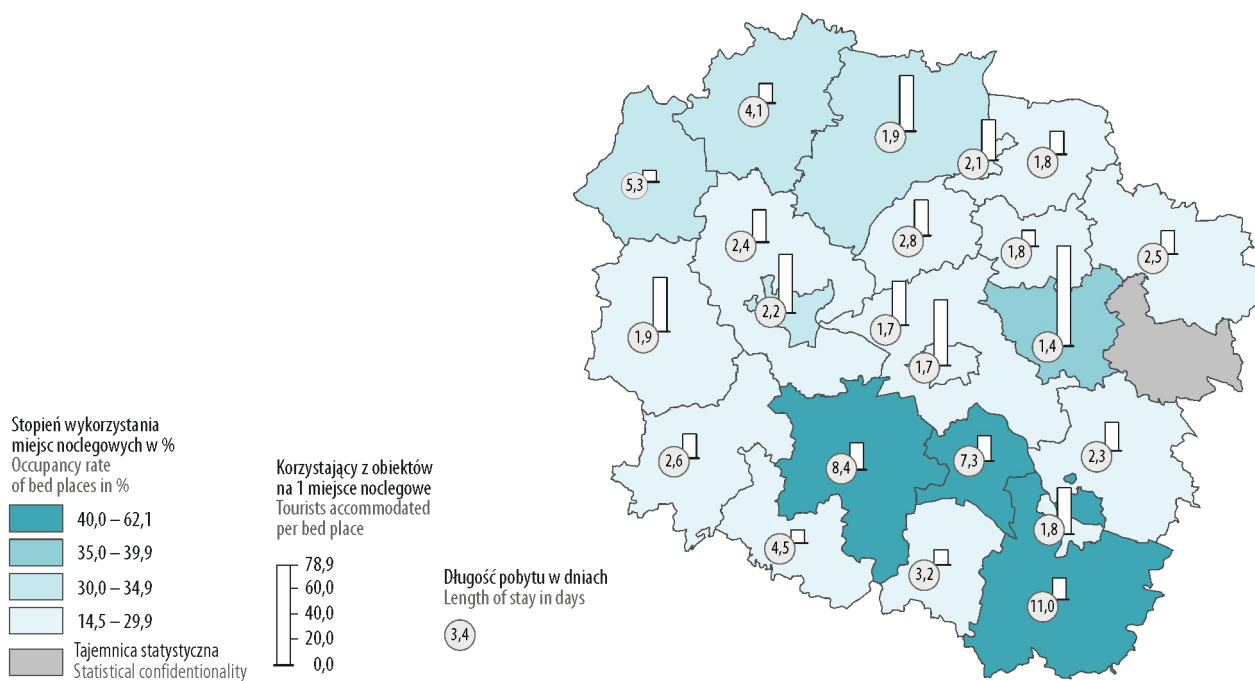
In terms of the occupancy of accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the tourist function was particularly evident in the two capitals of the voivodship with the highest number of tourists accommodated. In 2021, there were 208.5 thousand tourist accommodated (23.0% of the total number of tourists accommodated in the voivodship) in Toruń, and 151.7 thousand of tourists accommodated (21.6%) in Bydgoszcz. In both cities, the tourist accommodation development index was significantly higher than the voivodship average, with 51.6 tourists accommodated per bed place and 46.1 tourists accommodated per bed place, respectively. The preferred form of accommodation in these cities was hotels and similar establishments, which were used by 84.8% and 97.5% of all tourists accommodated in those cities, respectively. Almost one in four nights spent in hotels and similar establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was in Toruń (298.4 thousand nights spent) and almost one in four in Bydgoszcz (313.4 thousand). The occupancy rate of bed places in those cities was 31.7% and 31.2%, respectively.

Biorąc pod uwagę grupę obiektów hotelowych (tj. hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty świadczące usługi hotelowe) najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych netto wystąpił w powiecie golubsko-dobrzyńskim (49,0 noclegów). Odnotowano tu także największą w województwie liczbę turystów przypadających na 1 miejsce noclegowe korzystających z obiektów hotelowych (95,5 osób), ale także korzystających z obiektów turystycznych ogółem (78,9 osób).

Taking into account the group of hotels and similar establishments (i.e. hotels, motels, guesthouses and other establishments providing hotel services), the highest net occupancy rate was recorded in the Golubsko-dobrzyński Powiat (49.0 nights spent). This powiat had also the highest in the voivodship number of tourists accommodated per bed place in hotels and similar establishments (95.5 persons), but also the highest number of tourist accommodated in total establishments (78.9 persons).

Mapa 9. Zagospodarowanie miejsc noclegowych według powiatów

Map 9. Occupancy of bed places by powiat

Funkcja turystyczna o charakterze uzdrowiskowym widoczna była w powiecie aleksandrowskim – turyści korzystający z obiektów noclegowych (115,6 tys. osób w 2021 r.) stanowili 12,7% wszystkich korzystających w województwie, z czego 53,3% skorzystało z noclegu w zakładach uzdrowiskowych, a 41,3% z obiektów hotelowych. Przeszło co czwarty nocleg w obiekcie turystycznym w województwie kujawsko-pomorskim wystąpił w powiecie aleksandrowskim (845,4 tys. noclegów). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 50,9%. Na tle województwa i powiatu wyróżniała się tu gmina miejska Ciechocinek, w której korzystający z turystycznych obiektów noclegowych (107,5 tys. osób) stanowili 11,8% ogólnej liczby w województwie (57,3% skorzystało z oferty zakładów uzdrowiskowych). W gminie tej udzielono łącznie 834,6 tys. noclegów, w tym 85,7% udzielono w zakładach uzdrowiskowych. Miejsca w zakładach uzdrowiskowych w Ciechocinku były wykorzystane w 64,2%.

The tourist function of a health resort was visible in the Aleksandrowski Powiat – tourists accommodated (115.6 thousand persons in 2021) accounted for 12.7% of all tourists accommodated in the voivodship, of which 53.3% stayed overnight in health establishments and 41.3% in hotels and similar establishments. More than every fourth night spent in a tourist accommodation establishment in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship occurred in the Aleksandrowski Powiat (845.4 thousand nights spent). The occupancy rate of bed places amounted there to 50.9%. Against the background of the voivodship and the powiat, the urban gmina of Ciechocinek stood out, in which tourists accommodated (107.5 thousand persons) accounted for 11.8% of the total number in the voivodship (57.3% used the offer of health establishments). In this gmina, there was a total of 834.6 thousand nights spent, 85.7% of which were in health establishments. Bed places in health establishments in Ciechocinek were occupied at 64.2%.

Turyści korzystający z turystycznych obiektów noclegowych zlokalizowanych w powiecie inowrocławskim stanowią w 2021 r. 6,3% ogółu korzystających w województwie. Powiat ten znalazł się na 2. miejscu w województwie pod względem liczby udzielonych noclegów (15,6% udziału), jak i stopnia wykorzystania miejsc noclegowych (51,1%). W powiecie tym wyróżniała się gmina miejska Inowrocław mająca status uzdrowiska. Z obiektów noclegowych położonych w Inowrocławiu skorzystało 43,9 tys. osób (60,3% skorzystało z noclegów w zakładach uzdrowiskowych). Większość spośród 449,0 tys. noclegów udzielono w zakładach uzdrowiskowych (93,5% ogólnej liczby noclegów). Stopień wykorzystania ogólnej liczby miejsc noclegowych wyniósł 55,4%, natomiast w zakładach uzdrowiskowych – 61,1%.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim w największym stopniu wykorzystane były miejsca noclegowe w powiecie włocławskim (62,1%), a schodząc do niższego poziomu – w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski (70,1%) z położoną tam osadą uzdrowiskową Wieniec Zdrój.

4. Gęstość i intensywność ruchu turystycznego

W analizie atrakcyjności turystycznej obszaru jednym z tematów zainteresowań jest gęstość i intensywność ruchu turystycznego. Do oceny tego zjawiska wykorzystywane są dane o obserwowanej liczbie korzystających z noclegów i udzielonych noclegach w relacji do zamieszkującej dany obszar populacji bądź powierzchni geodezyjnej.

Tourists accommodated in the Inowrocławski Powiat accounted for 6.3% of the total number of tourists accommodated in the voivodship in 2021. The powiat was ranked second in the voivodship in terms of the number of nights spent (a 15.6% share), as well as the occupancy rate of bed places (51.1%). In this powiat, the urban gmina of Inowrocław, which had the status of a health resort, stood out. The accommodation establishments located in Inowrocław were used by 43.9 thousand persons (60.3% of them stayed at health establishments). Most of the 449.0 thousand nights spent were in health establishments (93.5% of the total number of nights spent). The occupancy rate of total bed places was 55.4%, while the occupancy rate of bed places in health establishments – 61.1%.

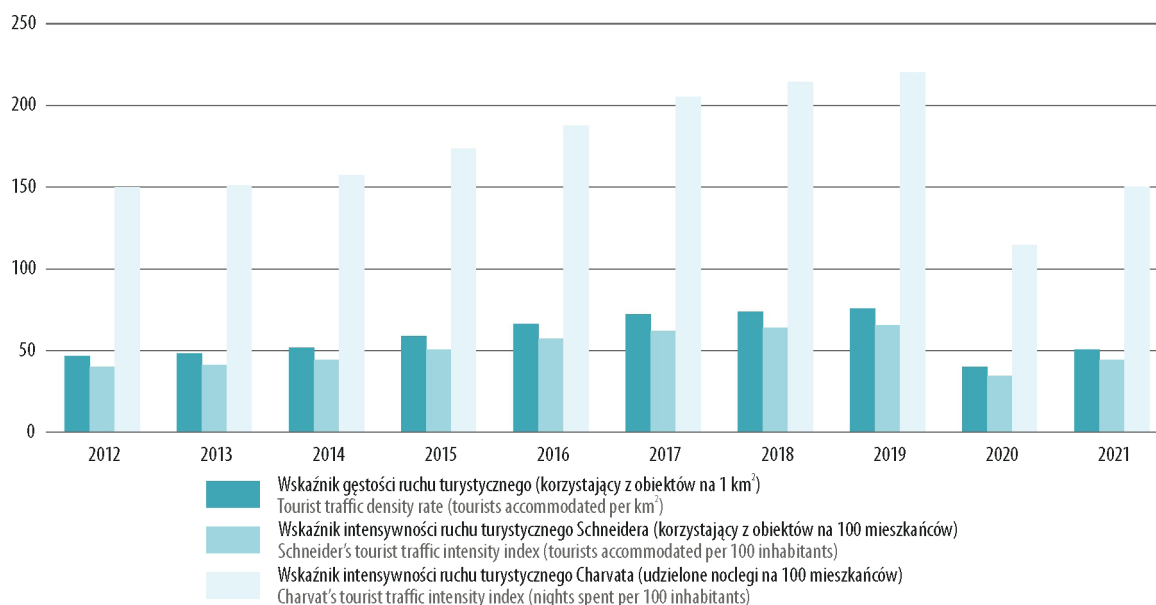
In 2021, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the highest occupancy rate of bed places was in the Włocławski Powiat (62.1%), and going down to a lower level – in the urban-rural gmina of Brześć Kujawski (70.1%) with the health resort settlement of Wieniec Zdrój located there.

4. Density and intensity of tourist traffic

One of the areas of interest in the analysis of the tourist attractiveness of an area is the density and intensity of tourist traffic. To assess this phenomenon, data on the observed number of tourist accommodated and nights spent in relation to the population living in a given area or geodesic area are used.

Wykres 7. Wskaźniki gęstości i intensywności ruchu turystycznego

Chart 7. Indicators of tourist traffic density and intensity

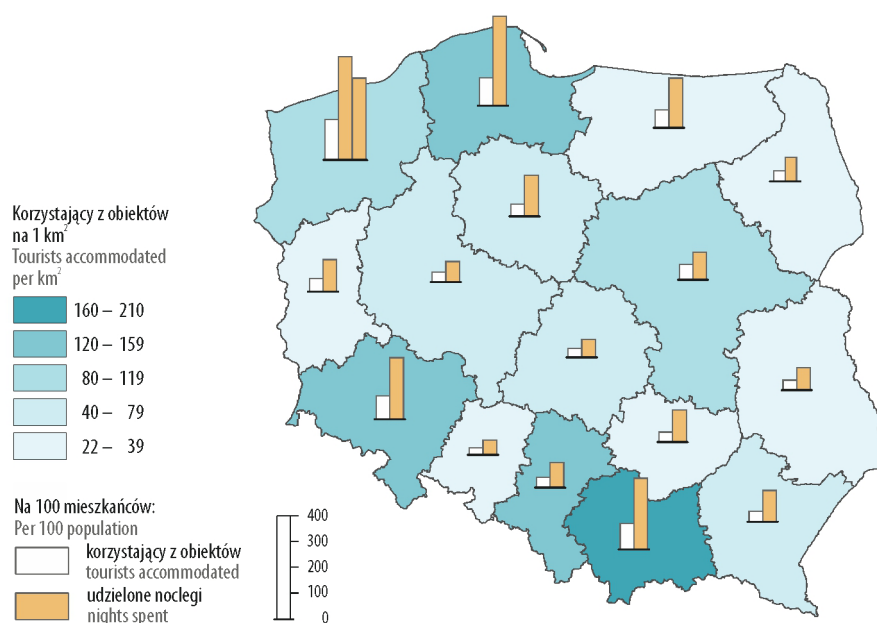
W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 1 km² przypadało 51 turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych (miara gęstości ruchu turystycznego według Deferta). Pod tym względem województwo zajęło 7. lokatę w rankingu województw. W Polsce wskaźnik ten wyniósł 71 osób korzystających na 1 km², a najwyższą było w województwie małopolskim – 210 osób na 1 km².

Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego przedstawiają liczbę korzystających z turystycznych obiektów noclegowych oraz liczbę udzielonych noclegów w przeliczeniu na 100 osób zamieszkujących dany obszar, tj. odpowiednio wskaźnik według Schneidera i wskaźnik według Charvata. W 2021 r. wskaźniki intensywności ruchu turystycznego w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły odpowiednio 44 turystów na 100 mieszkańców (w Polsce 58) i 150 noclegów na 100 mieszkańców (w Polsce 165). Funkcja turystyczna województwa wyrażona wskaźnikami intensywności ruchu turystycznego usytuowała je odpowiednio na 8. lokacie według Schneidera oraz na 6. lokacie według Charvata.

In 2021, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there were 51 tourists accommodated per km² (tourist traffic density rate according to Defert). In this respect, the voivodship took the 7th place in the ranking of voivodships. In Poland, this indicator amounted to 71 tourist accommodated per km², and the highest number was in the Małopolskie Voivodship – 210 tourists accommodated per km².

The indicators of tourist traffic intensity, i.e. Schneider's tourist traffic intensity index and Charvat's tourist traffic intensity index show the number of tourists accommodated and the number of nights spent per 100 people living in a given area, respectively. In 2021, the tourist traffic intensity indices in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to 44 tourists accommodated per 100 inhabitants (58 in Poland), and 150 nights spent per 100 inhabitants (165 in Poland). The tourist function of the voivodship, in respect of tourist traffic intensity, placed it on the 8th position in terms of Schneider's index and on the 6th position in terms of Charvat's index.

Mapa 10. Gęstość i intensywność ruchu turystycznego według województw
Map 10. Density and intensity of tourist traffic by voivodship

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. na tle kraju widoczny był również wysoki stopień gęstości i intensywności wykorzystania bazy zakładów uzdrowiskowych oraz lecznictwa uzdrowiskowego. Wskaźnik zagęszczenia ruchu w zakładach uzdrowiskowych wyniósł 6 osób korzystających z tych obiektów na 1 km² (w Polsce 2 osoby), a przeciętnie na 100 mieszkańców województwa przypadało 5 korzystających z zakładów uzdrowiskowych i 68 udzielonych noclegów w tych zakładach (w Polsce odpowiednio

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021, a high level of density and intensity of tourist traffic in health establishments and health resort facilities was also visible against the background of the country. The tourist traffic density rate in health establishments was 6 tourists accommodated per km² (2 tourists accommodated in Poland), and on average there were 5 tourists accommodated and 68 nights spent in these establishments per 100 inhabitants of the voivodship (in Poland, 2 tourists accommodated and

2 korzystających i 19 noclegów). W województwie zanotowano ponadto największą w kraju gęstość ruchu w obiektach lecznictwa uzdrowiskowego – na 1 km² przypadało 6 kuracjuszy objętych opieką stacjonarną i ambulatoryjną (w kraju 2 kuracjuszy na 1 km²). Ze wskaźnikiem intensywności ruchu wynoszącym 6 kuracjuszy na 100 mieszkańców województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 2. pozycji w rankingu województw (za zachodniopomorskim, gdzie było to 8 kuracjuszy na 100 mieszkańców).

Pod względem gęstości i intensywności ruchu turystycznego województwo było zróżnicowane wewnętrznie. Według wskaźnika Deferta, najbardziej wyróżniały się gminy mające status miasta na prawach powiatu, w których gęstość ruchu turystycznego kształtowała się od 255 osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych na 1 km² we Włocławku do 1802 turystów w Toruniu.

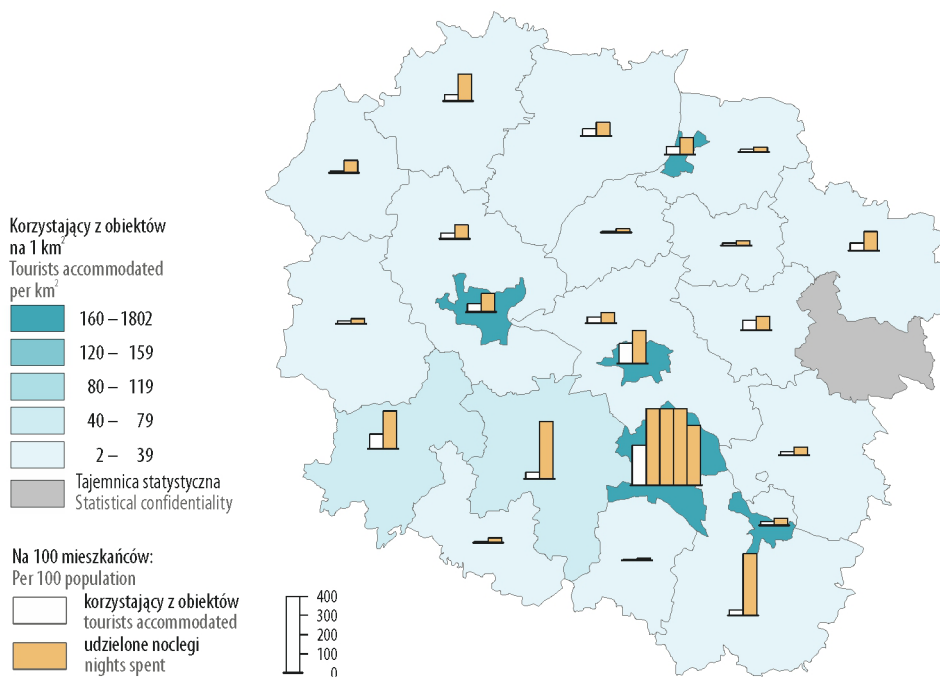
W 2021 r. duże zagęszczenie ruchu wystąpiło również w gminie miejskiej Ciechocinek – były to 7042 osoby korzystające na 1 km² (w powiecie aleksandrowskim były to 243 osoby na 1 km²). W gminie tej uwidacznia się funkcja turystyczna obszaru także przy uwzględnieniu miar intensywności ruchu turystycznego. Odnotowano tu najwyższe w województwie wartości tych wskaźników, tj. na 100 mieszkańców gminy przypadało 1025 osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych oraz 7959 udzielonych noclegów (w powiecie aleksandrowskim na 100 mieszkańców było to odpowiednio 211 turystów i 1546 noclegów).

19 nights spent, respectively). In the voivodship, the largest traffic density in health resort facilities in the country was also recorded – there were 6 patients covered by inpatient and outpatient care for km² (in the country 2 patients per km²). With a traffic intensity index of 6 patients per 100 inhabitants, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was in the 2nd position in the ranking of voivodships (after the Zachodniopomorskie Voivodship, where there were 8 patients per 100 inhabitants).

As regards the density and intensity of tourist traffic, the voivodship was internally diverse. In terms of Defert's index, gminas with the status of a city with powiat rights stood out, in which the tourist traffic density rate ranged from 255 tourists accommodated per km² in Włocławek to 1 802 tourists accommodated per km² in Toruń.

In 2021, a high density of traffic also occurred in the urban gmina of Ciechocinek – 7 042 tourists accommodated per km² (in the Aleksandrowski Powiat there were 243 tourists accommodated per km²). In this gmina the tourist function of the area is also visible taking into account the measures of the intensity of tourist traffic. The highest values of these indicators in the voivodship were recorded there, i.e. 1 025 tourists accommodated and 7 959 nights spent per 100 inhabitants of the gmina (in the Aleksandrowski Powiat there were 211 tourists accommodated and 1 546 nights spent per 100 inhabitants, respectively).

Mapa 11. Gęstość i intensywność ruchu turystycznego według powiatów
Map 11. Density and intensity of tourist traffic by powiat

Dwa kolejne, najwyższe wskaźniki według Charvata także wystąpiły w powiatach, na terenie których zlokalizowane były uzdrowiska, tj. w powiecie włocławskim i inowrocławskim. W 2021 r. przeciętnie na 100 mieszkańców udzielono odpowiednio 329 i 305 noclegów w turystycznych obiektach noclegowych. Na poziomie gmin było to 2391 noclegów na 100 osób w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski (powiat włocławski) oraz 631 noclegów w gminie miejskiej Inowrocław (powiat inowrocławski).

Funkcja turystyczna widoczna była również w gminie wiejskiej Gąsawa (na 100 mieszkańców przypadało 444 turystów i udzielono 1277 noclegów).

5. Atrakcyjność turystyczna województwa w ujęciu ekonomicznym

Funkcja ekonomiczna turystyki⁴ jest efektem konsumpcyjnego jej charakteru i powoduje liczne konsekwencje we wszystkich sferach gospodarki, których zasięg może mieć wymiar lokalny, regionalny, krajowy, międzynarodowy czy globalny. Ze względu na kumulację turystów oraz ich potrzeb w czasie i przestrzeni największą część konsekwencji jest identyfikowana w obszarach recepcji turystycznej. W wyniku pojawiania się (lub zwiększania) ruchu turystycznego w regionie recepcyjnym następuje wzrost zapotrzebowania na lokalną infrastrukturę oraz obsługę turystów. Następstwa napływu turystów postrzegane są poprzez wartość środków finansowych napływających do regionu, ale także jako zmiany generowane na lokalnym rynku pracy, w systemie infrastruktury i budżecie jednostek samorządu terytorialnego.

Elementem rozwoju lokalnego są inwestycje turystyczne, które pojawiają się na danym obszarze głównie ze względu na występowanie na nim atrakcji turystycznych. Ich pojawienie się ma istotny wpływ na wzrost zatrudnienia, a tym samym na podniesienie dochodów mieszkańców. Inwestycje turystyczne powodują wzrost inwestycji w innych działach gospodarki lokalnej⁵. Podstawowymi tego typu inwestycjami są turystyczne obiekty noclegowe. Można tu również zaliczyć obiekty świadczące usługi gastronomiczne, tj. związane z zapewnianiem pełnego wyżywienia przeznaczonego do bezpośredniej konsumpcji w restauracjach, włączając restauracje samoobsługowe i oferujące posiłki „na wynos”, z lub bez miejsc do siedzenia. W końcu grudnia 2021 r. podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON należące do sekcji I (Zakwaterowanie i gastronomia⁴) mające siedzibę w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły 3,4% podmiotów z tej sekcji w Polsce.

Podmioty gospodarki narodowej należące do działu 55, tj. Zakwaterowanie mające siedzibę w województwie

4 B. Meyer, op. cit., s. 40.

5 A. Kowalczyk, *Koncepcje teoretyczne bliskie idei turystyki zrównoważonej*, [w:] *Turystyka zrównoważona* pod red. nauk. idem, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 46.

The next two highest values of Charvat's index were also recorded in the powiats where health resorts were located, i.e. in the Włocławski and Inowrocławski powiats. In 2021, on average, there were 329 and 305 nights spent per 100 inhabitants in these powiats, respectively. At the gmina level, there were 2 391 nights spent per 100 inhabitants in the urban-rural gmina of Brześć Kujawski (the Włocławski Powiat) and 631 nights spent in the urban gmina of Inowrocław (the Inowrocławski Powiat).

The tourist function was also visible in the rural gmina of Gąsawa (there were 444 tourists accommodated and 1 277 nights spent per 100 inhabitants).

5. Tourist attractiveness of the voivodship in economic terms

The economic function⁴ is the result of its consumption character and causes numerous consequences in all spheres of the economy whose range can have a local, regional, national, international or global dimension. Due to the accumulation of tourists and their needs in time and space, the largest part of the consequences is identified in the areas of tourist reception. As a result of the appearance (or increase) of tourist traffic in the reception region, the demand for local infrastructure and tourist service increases. The consequences of the influx of tourists are perceived by the value of financial resources coming to the region, but also as changes generated in the local labour market, in the infrastructure system and budgets of local government units.

Tourist investments, which appear in a given area, are an element of local development mainly due to the occurrence of tourist attractions. Their appearance has a significant impact on the increase in employment, and thus on increasing the income of inhabitants. Tourist investments increase investments in other divisions of a local economy⁵. The basic investments of this type are tourist accommodation establishments. They may also include establishments providing catering services, i.e. those related to the provision of meals for direct consumption in restaurants, including self-service restaurants and those offering takeaway meals, with or without seating. At the end of December 2021, national economy entities registered in the REGON register, belonging to Section I (Accommodation and catering⁴) based in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship accounted for 3.4% of entities in this section in Poland.

National economy entities belonging to division 55, i.e. Accommodation, based in the Kujawsko-Pomorskie

4 B. Meyer, op. cit., p. 40.

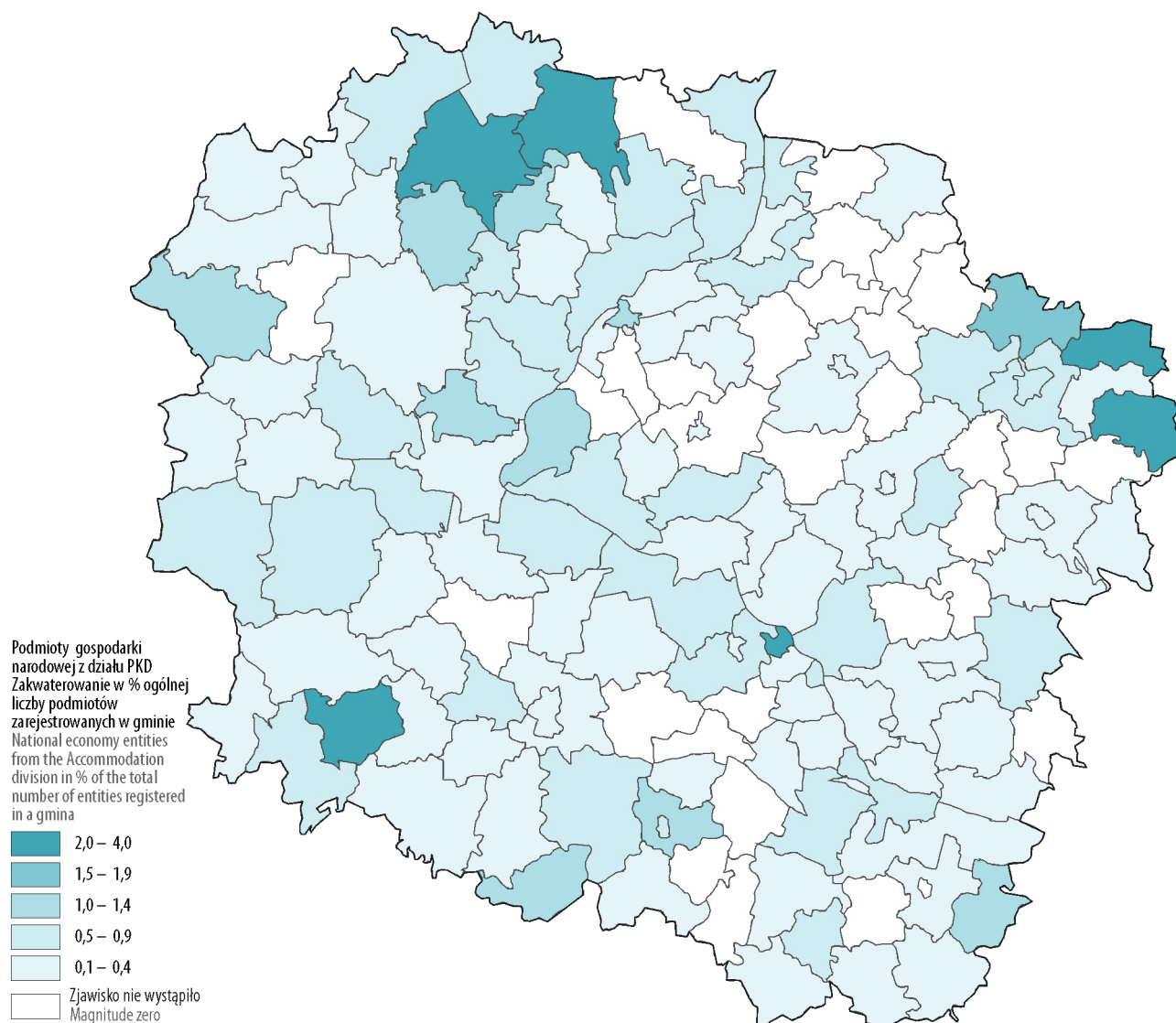
5 A. Kowalczyk, *Koncepcje teoretyczne bliskie idei turystyki zrównoważonej*, [in:] *Turystyka zrównoważona* ed. idem, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2010, p. 46.

kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2021 r. stanowiły 0,5% podmiotów w województwie. Podmioty te były wewnątrz województwa rozmieszczone nierównomiernie. Najwięcej było ich w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy (19,1% tego typu podmiotów w województwie), Toruniu (11,9%) i we Włocławku (5,3%). W gminie miejskiej Ciechocinek podmioty te stanowiły 6,5% ogólnej ich liczby w województwie. Również najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zajmujących się Działalnością usługową związaną z wyżywieniem (dział 56) mieściło się w miastach na prawach powiatu: w Bydgoszczy (21,5% tego typu podmiotów w województwie), w Toruniu (16,1%), we Włocławku (5,6%) i w Grudziądzu (3,8%). W gminie miejskiej Inowrocław podmioty te stanowiły 3,7% ogólnej liczby w województwie.

Voivodship at the end of December 2021 accounted for 0.5% of entities in the voivodship. These entities were unevenly distributed within the voivodship. The largest number of them were in cities with powiat rights: Bydgoszcz (19.1% of such entities in the voivodship), Toruń (11.9%) and Włocławek (5.3%). In the urban gmina of Ciechocinek, these entities accounted for 6.5% of their total number in the voivodship. Also, the largest number of national economy entities operating in Food and beverage service activities (division 56) were located in cities with powiat rights: in Bydgoszcz (21.5% of such entities in the voivodship), Toruń (16.1%), Włocławek (5.6%) and Grudziądz (3.8%). In the urban gmina of Inowrocław these entities accounted for 3.7% of the total number in the voivodship.

Mapa 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej z działu PKD Zakwaterowanie według gmin Stan na 31 grudnia

Map 12. Share of national economy entities from PKD/NACE division 55 Accommodation by gmina As at 31 December

Podmiotami ściśle związanymi z turystyką są również te, których podstawowy rodzaj działalności jest związany z kulturą, rozrywką i rekreacją, tj. sekcja R – w końcu grudnia 2021 r. stanowiły one 5,1% podmiotów z tej sekcji w Polsce. Najwięcej tego typu podmiotów było w miastach na prawach powiatu: Bydgoszczy (18,7% tego typu podmiotów w województwie), w Toruniu (16,7%), we Włocławku (5,6%) i w Grudziądzu (3,0%). W gminie miejskiej Inowrocław podmioty te stanowiły 3,2% ogólnej liczby w województwie. Większość podmiotów z sekcji R (62,2%) to podmioty prowadzące działalność sportową, rozrywkową i rekreacyjną (dział 93). Wśród podmiotów sekcji R znaczną część (27,3%) stanowiły podmioty zajmujące się Działalnością twórczą związaną z kulturą i rozrywką (dział 90).

Miarą pomocną w ocenie przedsiębiorczości turystycznej na danym obszarze może być udział podmiotów gospodarki narodowej związanych z branżą turystyczną w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na tym obszarze. Na koniec grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim podmioty zajmujące się głównie Zakwaterowaniem stanowiły 0,5% ogólnej liczby podmiotów w województwie (w Polsce 1,0%). Funkcja turystyczna przy uwzględnieniu tego wskaźnika uwidoczniła się m.in. w gminie miejskiej Ciechocinek, gdzie podmioty zajmujące się głównie Zakwaterowaniem stanowiły 4,0% ogólnej liczby podmiotów w gminie. W gminie miejsko-wiejskiej Górzno i gminie wiejskiej Brzozie, udział ten wyniósł po 2,4% ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. W gminach wiejskich Cekcyn, Gąsawa i Osie podmioty z tego działu stanowiły po 2,0% ich ogólnej liczby w gminie.

Oprócz wymienionych sekcji PKD związanych z turystyką wyróżnić należy podmioty pośrednio związane z obsługą ruchu turystycznego: sekcja H, tj. Transport i gospodarka magazynowa (np. działalność związana z przewozem osób środkami transportu lądowego, wodnego i powietrznego, obsługa pasażerów i bagażu) czy sekcja N, tj. Administracja i działalność wspierająca^Δ, w tym Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane. Rozwój turystyki ma też wpływ na wiele innych branż takich jak np. Budownictwo. Rozwój lokalny wspierany poprzez rozwój działalności turystycznej i inwestycji turystycznych także wpływa na poszerzenie lokalnych rynków pracy. Strategie rozwoju funkcji turystycznej, tj. rozbudowa niezbędnej dla rozwoju obszaru bazy noclegowej i innej infrastruktury powiązanej z turystyką, tworzenie atrakcji dla turystów przyczyniają się do powstawania nowych miejsc pracy. Rozwój usług turystycznych może być także formą aktywizacji osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Entities closely related to tourism are also those whose primary activity is Arts, entertainment and recreation, i.e. section R – at the end of December 2021, they accounted for 5.1% of entities in this section in Poland. The largest number of this type of entities were in cities with powiat rights: Bydgoszcz (18.7% of such entities in the voivodship), Toruń (16.7%), Włocławek (5.6%) and Grudziądz (3.0%). In the urban gmina of Inowrocław, these entities accounted for 3.2% of the total number in the voivodship. Most of the entities in section R (62.2%) operated in the scope of Sports activities and amusement and recreation activities (division 93). Among the entities of section R, a significant proportion (27.3%) were those engaged in Creative, arts and entertainment activities (division 90).

A helpful measure in assessing tourist entrepreneurship in a given area may be the share of national economy entities related to the tourist industry in the total number of entities registered in the REGON register in that area. At the end of December 2021, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, entities operating primarily in Accommodation accounted for 0.5% of the total number of entities in the voivodship (1.0% in Poland). The tourist function, taking into account this indicator, was visible, i.e., in the urban gmina of Ciechocinek, where entities operating primarily in Accommodation accounted for 4.0% of the total number of entities in the gmina. In both the urban-rural gmina of Górzno and the rural gmina of Brzozie, this share was 2.4% of the total number of entities registered in the REGON register. In each of the rural gminas of Cekcyn, Gąsawa and Osie, entities from this division accounted for 2.0% of their total number.

In addition to the above-mentioned PKD/NACE sections related to tourism, entities indirectly related to tourist traffic services should be distinguished: those from section H, i.e. Transportation and storage (e.g. activities related to passenger transport by land, water and air, passenger and luggage service) or section N, i.e. Administrative and support service activities, including Travel agency, tour operator and other reservation service and related activities. The development of tourism also affects many other industries such as construction. Local development supported through the development of tourist activities and tourist investments also affects the expansion of local labour markets. Strategies for the development of a tourist function, i.e. the expansion of the accommodation base and other infrastructure associated with tourism, the creation of attractions for tourists contribute to the creation of new jobs. The development of tourist services can also be a form of activation of the unemployed and economically inactive people.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2021 r. w sekcji PKD Zakwaterowanie i gastronomia⁶ pracowało 6,2 tys. osób⁶ (1,3% ogólnej liczby pracujących w województwie). Dla większości z nich miejscem pracy były miasta Bydgoszcz lub Toruń (odpowiednio 29,0% i 22,3% ogółu pracujących w tej sekcji w województwie). Wskaźnikiem pomocnym w ocenie stopnia rozwoju turystyki w danej gminie może być udział osób pracujących w sekcji Zakwaterowanie i gastronomia⁶ w ogólnej liczbie pracujących. Spośród miast na prawach powiatu największy udział ta sekcja miała w Toruniu (2,1%). Na poziomie gmin wysokim udziałem (powyżej 6%) wyróżniały się gminy wiejskie: Kowal, Gąsawa oraz Aleksandrów Kujawski. W gminie miejskiej Ciechocinek, gdzie widoczna była funkcja turystyczna o ponadregionalnym znaczeniu uzdrowiskowym, udział osób pracujących w sekcji Zakwaterowanie i gastronomia⁶ wyniósł 2,5% ogólnej liczby pracujących w gminie, zaś pracujący w sekcji Opieka zdrowotna i pomoc społeczna stanowili 50,3% ogółu pracujących.

Rozwój usług turystycznych stanowi możliwość pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodów i aktywizacji zawodowej także w przypadku osób prowadzących gospodarstwa rolne. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w województwie kujawsko-pomorskim wśród 1,3 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych prowadzących w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. działalność zarobkową inną niż rolnicza (bezpośrednio związana z działalnością rolniczą) były takie, które prowadziły działalność związaną ze świadczeniem usług turystycznych. Z tej grupy gospodarstw 14,4% zajmowało się agroturystyką (w Polsce 24,4%), tj. działalnością związaną z turystyką, sportem i rekreacją, zakwaterowaniem, pokazywaniem gospodarstwa turystom lub innym grupom, 1,8% świadczyło usługi zdrowotne, socjalne lub edukacyjne (w Polsce 2,0%), a 0,5% zajmowało się wykonywaniem artykułów rękodzielniczych z przeznaczeniem na sprzedaż (w Polsce 1,7%).

Turystykamaniemątpliwie także wpływa na budżet jednostek samorządu terytorialnego (JST). Z jednej strony inwestycje turystyczne przyczyniają się do zwiększenia dochodów ich lokalnych budżetów (np. wpływy podatkowe), z drugiej zaś strony pociągają za sobą wydatki budżetowe, m.in. z zakresu turystyki, a także w obszarach z nią powiązanych. W 2021 r. największą część wydatków samorządów województwa kujawsko-pomorskiego związanych z szeroko rozumianą turystyką przeznaczono na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (3,3% łącznego budżetu samorządów JST, w Polsce 3,1%). Podobne udziały jak w kraju odnotowano natomiast w przypadku wydatków na turystykę (po 0,2% budżetów samorządów JST), prowadzenie ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obiekty chronionej przyrody (po 0,1%). Wydatki na hotele i restauracje

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at the end of December 2021, 6.2 thousand people⁶ worked in the Accommodation and catering⁶ PKD/NACE section (1.3% of the total number of employed persons in the voivodship). For most of them, the cities of Bydgoszcz or Toruń were the place of work (29.0% and 22.3% of the total number of employed persons in this section in the voivodship, respectively). The share of employed persons working in the Accommodation and catering⁶ section in the total number of employed persons may be a helpful indicator in assessing the degree of tourist development in a given gmina. Among cities with powiat rights, this section had the highest share in Toruń (2.1%). At the level of gminas, the following rural gminas had a high share (over 6%): Kowal, Gąsawa and Aleksandrów Kujawski. In the urban gmina of Ciechocinek, where the tourist function of supra-regional significance as a health resort was visible, the share of employed persons working in the Accommodation and catering⁶ section amounted to 2.5% of the total number of employed persons in the gmina, and employed persons in the Human health and social work activities section constituted 50.3% of total employed persons.

The development of tourist services is an opportunity to obtain additional sources of income and occupational activation also in the case of people running farms. According to the data from the Agricultural Census 2020 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, among 1.3 thousand individual farms engaged in non-agricultural gainful activities (directly related to agricultural activities) in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020 were those that conducted activities related to the provision of tourist services. Of this group of farms, 14.4% were engaged in agrotourism (24.4% in Poland), i.e. activities related to tourism, sports and recreation, accommodation, showing the farm to tourists or other groups, 1.8% provided health, social or educational services (2.0% in Poland), and 0.5% were engaged in making handicrafts intended for sale (1.7% in Poland).

Tourism undoubtedly also has an impact on the budget of local government units. On the one hand, tourist investments contribute to increasing the revenue of their local budgets (e.g. tax revenues), on the other hand, they entail budgetary expenditure, e.g. in the field of tourism, as well as in related areas. In 2021, the largest part of the expenditure of local government units in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship related to broadly understood tourism was allocated to culture and the protection of national heritage (3.3% of the total budget of local government units, 3.1% in Poland). Similar shares as in the country were recorded in the case of expenditure on tourism (0.2% of local government budgets in both the country and the voivodship), running botanical and zoological gardens and pro-

⁶ W podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób; według faktycznego miejsca pracy.

⁶ In national economy entities with more than 9 employed persons; according to actual workplace.

stanowiły poniżej 0,1% tych budżetów. Łącznie w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim na te cele przeznaczono 593,6 mln zł, co przeciętnie oznaczało 289 zł na 1 mieszkańca (w Polsce 280 zł). Największe środki na cele związane z rozwojem turystyki przeznaczały samorządy gminne (47,2% łącznej kwoty wydatków samorządów JST w województwie). Po przeszło ¼ z ogólnej kwoty wydatków w województwie stanowiły wydatki samorządów miast na prawach powiatu oraz samorządu województwa.

Na poziomie gmin widoczne było wyraźne zróżnicowanie w wysokości udziału wydatków na cele związane z turystyką – udział tych wydatków w 2021 r. wahał się od 0,6% do 15,2% ogólnej kwoty wydatków budżetowych gmin. Najwięcej spośród gmin województwa kujawsko-pomorskiego na te cele przeznaczył samorząd gminy miejsko wiejskiej Brześć Kujawski (1293 zł na 1 mieszkańca). Znaczną część swoich środków przeznaczyły także samorządy gmin wiejskich Książki (12,0%), Zbójno (11,9%) i Chrostkowo (11,1%). Z budżetu samorządu miasta Toruń na te cele przeznaczono 3,9% środków, tj. najwięcej spośród miast na prawach powiatu. Spośród samorządów powiatów w 2021 r. największą część środków budżetowych na cele związane z turystyką zostały przeznaczone przez samorząd powiatu nakielskiego (0,9% łącznej kwoty wydatków budżetowych) oraz powiatu włocławskiego (0,8%).

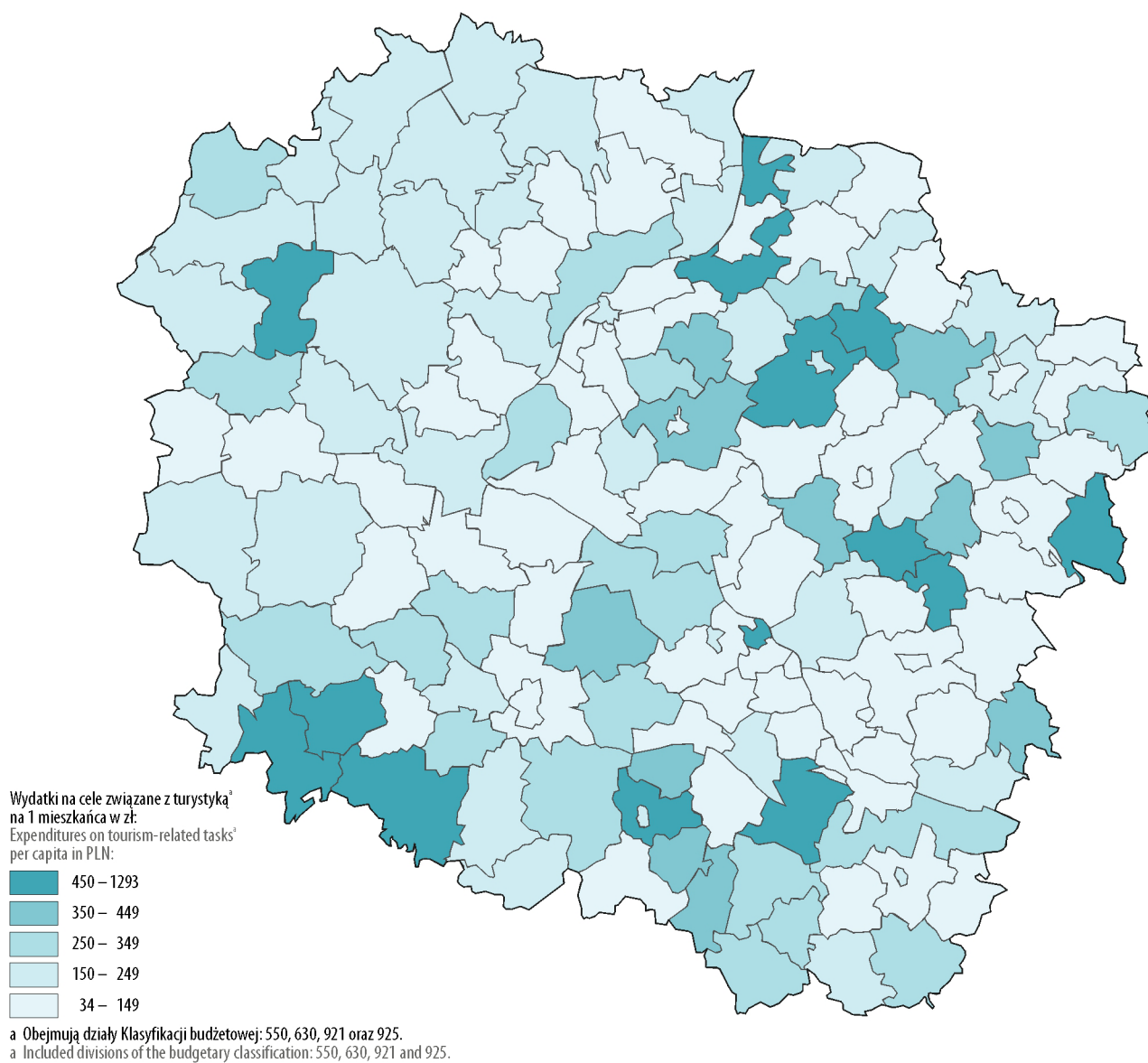
W rozwoju funkcji turystycznej obszaru najczęściej upatruje się pozytywnego wpływu na gospodarkę i zmian w sferze ekonomiczno-społecznej. Jest on postrzegany m.in. jako czynnik poprawiający jakość życia mieszkańców oraz element lokalnej aktywizacji i kształtujący pozytywny wizerunek danego obszaru. Należy jednakże mieć na uwadze, iż koncentracja ruchu turystycznego może przynosić też negatywne skutki, np. w formie wzrostu cen nieruchomości, dóbr i usług, pogorszenia jakości świadczonych usług gastronomicznych, degradacji atrakcyjnych i unikatowych przestrzeni. Dlatego też opracowywanie lokalnych strategii rozwoju turystyki stanowi wyzwanie dla samorządów JST ukierunkowane na rozwój społeczno-gospodarczy i poprawę warunków życia mieszkańców.

protected nature sites (0.1% shares). Expenditure on hotels and restaurants accounted for less than 0.1% of these budgets. A total of PLN 593.6 million was allocated for these purposes in 2021 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, which on average meant PLN 289 per capita (in Poland PLN 280). The largest funds for the purposes related to the development of tourism were allocated by gminas (47.2% of the total amount of expenditure of local governments in the voivodship). Over a quarter of the total amount of expenditure in the voivodship was the expenditure of cities with powiat rights and the voivodship government.

At the gmina level, there was a clear differentiation in the level of the share of expenditure for tourism-related purposes – the share of this expenditure in 2021 ranged from 0.6% to 15.2% of the total amount of budgetary expenditure of gminas. Among the gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the most funds for these purposes were allocated by the local government of the urban-rural gmina of Brześć Kujawski (PLN 1 293 per capita). A significant parts of their funds were also allocated by local governments of the rural gminas of Książki (12.0%), Zbójno (11.9%) and Chrostkowo (11.1%). 3.9% of funds were allocated for these purposes from the budget of the local government of Toruń, i.e. the most among cities with powiat rights. Among powiat local governments, in 2021 the largest part of budget funds for tourism-related purposes was allocated by the local government of the Nakielski Powiat (0.9% of the total amount of budget expenditure) and the Włocławski Powiat (0.8%).

The development of the tourist function of an area is most often seen as having a positive impact on the economy and changes in the economic and social sphere. It is seen, i.a., as a factor improving the quality of life of inhabitants and an element of local activation and shaping a positive image of a given area. However, it should be borne in mind that the concentration of tourist traffic may also have negative effects, e.g. in the form of an increase in the prices of real estate, goods and services, deterioration of the quality of catering services, degradation of attractive and unique spaces. Therefore, the preparation of local tourism development strategies is a challenge for local governments aimed at socio-economic development and improvement of the living conditions of the inhabitants.

Mapa 13. Wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu na zadania związane z turystyką
 Map 13. Expenditure from budgets of gminas and cities with powiat rights for tourism-related tasks

Uwagi metodologiczne Methodological notes

Źródła danych i stosowane klasyfikacje

Źródłem danych o stanie i wykorzystaniu **turystycznych obiektów noclegowych** w Polsce, posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych, jest stałe badanie statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego do którego dane pozyskiwane są za pośrednictwem sprawozdań o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego o symbolu KT-1 w poszczególnych miesiącach. Począwszy od 2016 r. wdrożono system imputacji danych dla podmiotów badania, które odmówiły udziału w badaniu. Imputacja brakujących rekordów polega na uzupełnieniu informacji o jednostkach statystycznych, które w ogóle nie wzięły udziału w badaniu poprzez zastąpienie braków danych wartością wynikającą z uzyskanej wiedzy o wszystkich wartościach danej zmiennej w zbiorze danych, zgodnie z przyjętą procedurą.

Informacje o działalności leczniczej zakładów **lecznictwa uzdrowiskowego**, stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej (podmiotów zarejestrowanych w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą) opracowano na podstawie wyników ze sprawozdania o symbolu ZD-2 (Sprawozdanie z działalności leczniczej zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej). Badanie dostarcza informacji m.in. o rodzajach zakładów, liczbie łóżek i kuracuszach.

Informacje o **liczbie pracujących** pochodzą z badania prowadzonego na formularzu Z-06 (Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy). Dotyczy podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób; według lokalizacji miejsca pracy i rodzaju działalności.

Dane prezentowane są:

- w układzie Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej, wprowadzonej rozporządzeniem Nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21 czerwca 2003 r. z późn. zm.). Klasyfikacja została ustanowiona w celu zbierania, opracowania i rozpowszechniania na obszarze Unii Europejskiej porównywalnych danych dla statystyk regionalnych. Od 1 stycznia 2021 r. obowiązują zmiany wprowadzone Rozporządzeniem Komisji (UE) 2019/1755 z dnia 8 sierpnia 2019 r. Polska podzielona jest na 3 poziomy NUTS: – NUTS 1 – makroregiony (grupujące województwa) – 7 jednostek, – NUTS 2 – regiony (województwa lub ich części) – 17 jednostek i NUTS 3 – podregiony (grupujące powiaty) – 73 jednostki;

Data sources and classifications used

The source of data on the capacity and occupancy of **tourist accommodation establishments** with 10 or more bed places in Poland is the continuous statistical survey of Statistics Poland, for which data are obtained through reports, marked with the KT-1 symbol, on the occupancy of a tourist accommodation establishment in individual months. From 2016 onwards, a data imputation system was implemented for survey subjects who refused to participate in the survey. Imputation of missing records consists in completing information on statistical units that did not participate in the survey at all by replacing missing data with the value resulting from the obtained knowledge about all values of a given variable in the dataset, according to the adopted procedure.

Information on therapeutic activities of **health resort facilities** and inpatient rehabilitation facilities (entities registered in the Register of Entities Performing Medical Activity) was prepared on the basis of the results from the report marked with the ZD-2 symbol (Report on therapeutic activities of health resort facilities, inpatient rehabilitation facilities). The survey provides information on, among other things, types of establishments, number of beds and patients.

Information on the **number of employed persons** come from the survey conducted on the Z-06 form (Report on employed persons, wages, salaries and working time). The information refers to national economy entities with more than 9 employed persons; data by location of workplace and kind of activity.

Data are presented according to:

- the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) in force in the European Union countries, introduced by Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 (Official Journal L 154 of 21 June 2003, as amended). The classification was established in order to collect, compile and disseminate within the European Union comparable data for regional statistics. From 1 January 2021, the changes introduced by Commission Delegated Regulation (EU) 2019/1755 of 8 August 2019 are in force. Poland is divided into three NUTS levels: – NUTS 1 – macroregions (grouping voivodships) – 7 units, – NUTS 2 – regions (voivodships or their parts) – 17 units and NUTS 3 – subregions (grouping powiaty) – 73 units;

- w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności, wprowadzonej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. nr 251 poz. 1885 z późn. zm.). Polska Klasyfikacja Działalności jest krajową adaptacją NACE (z fr. Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne), statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczych w Unii Europejskiej. Obie klasyfikacje są pięciopoziomowe, przy czym cztery pierwsze poziomy PKD i NACE są zbieżne;
- w układzie klasyfikacji budżetowej, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz.U. 2022, poz. 513).
- the Polish Classification of Activities (PKD) introduced by the Regulation of the Council of Ministers of 24 December 2007 on the Polish Classification of Activities (PKD) (Journal of Laws 2007 No 251, item 1885, as amended). The Polish Classification of Activities is a national adaptation of the NACE classification (Fr. Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne), which is the Statistical classification of economic activities in the European Community. They are both five-level classifications and the first four levels of PKD and NACE are convergent.
- the budgetary classification introduced by the Regulation of the Minister of Finance of 2 March 2010 on the detailed classification of income, expenses, revenue, expenditure, and funds from foreign sources (Journal of Laws 2022, item 513).

Podstawowe pojęcia

Turystyka oznacza czynności odwiedzających, którzy podejmują podróż do głównego miejsca docelowego położonego poza ich zwykłym otoczeniem, na okres krótszy niż rok, w dowolnym głównym celu, w tym w celu służbowym, wypoczynkowym lub innym celu osobistym, innym niż zatrudnienie przez podmiot miejscowy dla odwiedzanego miejsca.

Korzystający z noclegów – osoby (turyści), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu, tj. zostały zameldowane.

Udzielone noclegi (osobonoc) – Liczba osób (turystów) pomnożona przez liczbę dni (nocy) ich pobytu.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych lub pokoi w turystycznych obiektach noclegowych – stosunek liczby udzielonych noclegów lub wynajętych pokoi w danym roku (okresie) do nominalnej liczby miejsc noclegowych lub pokoi w danym roku (okresie). Przez nominalną liczbę miejsc noclegowych lub pokoi rozumie się sumę miejsc noclegowych lub pokoi przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu.

W badaniu turystycznych obiektów noclegowych realizowanym przez Główny Urząd Statystyczny wyodrębnia się m.in. następujące **grupy turystycznych obiektów noclegowych**:

- **obiekty hotelowe**, wśród których wyróżniono: hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe (np. zajazdy, gościńce);
- **pozostałe obiekty** obejmują: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola

Basic terms

Tourism means the activity of visitors taking a trip to a main destination outside their usual environment, for less than a year, for any main purpose, including business, leisure or other personal purpose, other than to be employed by a resident entity in the place visited.

Tourist accommodated – persons (tourists), who began their stay in the facility in a given month, that is they have been checked in.

Nights spent (overnight stays) – the number of persons (tourists) multiplied by the number of days (nights) they stay.

Occupancy rate of bed places or rooms in tourist accommodation establishments – a relation of the number of bed places or rooms rented in a given year (period) to the nominal number of bed places or rooms in a given year (period). The nominal number of bed places or rooms is understood as the sum of the bed places or rooms prepared for tourists on each day of operation of the facility.

The Survey on tourist accommodation establishments conducted by Statistics Poland distinguishes the following **groups of tourist accommodation establishments**:

- **hotels and similar establishments**, among which the following are distinguished: hotels, motels, guesthouses and other hotel establishments (e.g. inns, roadhouses);
- **other establishments** include: excursion hostels, shelters, youth hostels, school youth hostels, holiday centres, holiday youth centres, training and recreation centres, houses of creative work, complexes of tourist cottages, camping sites, tent campsites, hostels, health

biwakowe, hostele, zakłady uzdrowiskowe, kwatery prywatne/pokoje gościnne, kwatery agroturystyczne oraz pozostałe obiekty niesklasyfikowane (np. domy studenckie, internaty, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.).

W badaniu przyjęto następujące definicje turystycznych obiektów noclegowych:

- **hotel** – obiekt zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem gości. Każdy hotel musi zapewnić podawanie śniadań,
- **motel** – obiekt zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych. Każdy motel musi zapewnić podawanie śniadań,
- **pensjonat** – obiekt, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym wyżywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami. Musi świadczyć usługi gastronomiczne w formie podawania co najmniej dwóch posiłków dziennie,
- **inny obiekt hotelowy** – obiekt noclegowy, podzielony na pokoje, podlegający jednemu zarządowi, świadczący pewne usługi, w tym przynajmniej codzienne sprzątanie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych (np. obiekt spełniający zadania hotelu, motelu lub pensjonatu, któremu nie została nadana kategoria),
- **dom wycieczkowy** – obiekt położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy dom wycieczkowy musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną,
- **schronisko** – obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Schronisko powinno stworzyć możliwość skorzystania z usług gastronomicznych lub sporządzenia posiłku. Pojęcie „schronisko” nie obejmuje schronisk młodzieżowych,
- **schronisko młodzieżowe** – obiekt przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. Schronisko młodzieżowe jest placówką zlokalizowaną w samodzielnym budynku lub w wydzielonej części budynku,
- **szkolne schronisko młodzieżowe** – placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego,

establishments, private lodgings/guest rooms, agrotourism lodgings and other not classified establishments (e.g. student dormitories, boarding school dormitories, recreation and sports centres etc.).

In the survey the following definitions of **tourist accommodation establishments** were adopted:

- **hotel** – a facility located mainly in urban areas, with at least 10 rooms, most of which are single and double rooms, providing a wide range of services related to the stay of guests. Each hotel has to provide breakfast,
- **motel** – a facility located by road transport routes, which apart from hotel services is also adapted to provide automotive services and has a car park. A motel has to have at least 10 rooms, including most of the bed places in single and double rooms. Each motel has to provide breakfast
- **guesthouse** – a facility that provides hotel services including full board and has at least 7 rooms. It has to provide catering services in the form of serving at least two meals a day,
- **other hotel establishment** – an accommodation establishment divided into rooms and being run by one management, rendering certain services including, at least, daily cleaning of rooms, bed making and washing of sanitary equipment (e.g. a building meeting the requirements for a hotel, motel or guesthouse that has not been categorised),
- **excursion hostel** – a facility located in a built-up area or near buildings, with at least 30 bed places, adapted to the self-service of customers and providing a minimum range of services related to a stay of customers. Each excursion hostel has to have at least one catering facility,
- **shelter** – a facility located outside a built-up area, along tourist routes, providing a minimum range of services related to a stay of customers. A shelter should provide the possibility of using catering services or preparing a meal. The ‘shelter’ term does not encompass youth hostels.
- **youth hostel** – a facility intended for individual and group youth tourism, adapted to the self-service of customers. A youth hostel is an establishment located in a freestanding building or a designated part of a building,
- **school youth hostel** – an educational institution enabling the development of interests and talents as well as the use of various forms of leisure,
- **holiday centre** – an accommodation establishment (or a cluster of establishments) intended and adapted to provide exclusively or mainly services related to holiday,

- **ośrodek wczasowy** – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami,
- **ośrodek kolonijny** – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami,
- **ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy** – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń, zjazdów itp. Może być także przystosowany do świadczenia usług wczasowych,
- **dom pracy twórczej** – obiekt, w którym są zapewnione właściwe warunki do wykonywania pracy twórczej i wypoczynku twórców, wykorzystywany również (głównie przez ich rodziny) jako ośrodek wczasowy,
- **zespoły domków turystycznych** – domek turystyczny – budynek niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż cztery pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły domków turystycznych, a także organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych. W grupie zespoły domków turystycznych mogą znajdować się również miejsca kempingowe,
- **kemping (camping)** – teren zwykle zadrzewiony, strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych,
- **pole biwakowe** – wydzielone miejsce niestrzeżone, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu biwakowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne,
- **hostel** – obiekt noclegowy o standardzie różniącym się od obiektów hotelowych głównie liczbą miejsc w pokojach, łózkami piętrowymi i współdzieleniem części wyposażenia oraz pomieszczeń przeznaczonych dla gości (np. wspólna kuchnia/łazienka). Charakterystyczne dla hostelu jest wynajmowanie łóżka, a nie pokoju. Pokoje w hostelach to najczęściej domy, czyli pokoje wieloosobowe, a także pokoje indywidualne: 1-, 2- i 3-osobowe,
- **zakład uzdrowiskowy** – zakład świadczący usługi w zakresie opieki zdrowotnej położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska. Zakłady uzdrowiskowe wykazują wszystkie miejsca noclegowe przeznaczone do dyspozycji turystów, w tym kuracjuszy,
- **pokoje gościnne (kwatery prywatne)** – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią umeblowane pomieszczenia i lokale (z wyjątkiem kwater agroturystycznych) w mieszkaniach, domach i innych budynkach mieszkalnych należących do osób fizycznych lub prawnych (z wyjątkiem rolników) wynajmowane turystom na noclegi za opłatą,
- **holiday youth centre** – an accommodation establishment (or a cluster of establishments) intended and adapted to provide exclusively or mainly services related to summer camps,
- **training and recreation centre** – an accommodation establishment (or a cluster of establishments) intended and adapted to run courses, conferences, training sessions, conventions, etc. It can also be adapted to provide holiday services,
- **house of creative work** – a facility in which proper conditions are provided for creative work and leisure of artists, also used as a holiday resort (mainly by their families),
- **complexes of tourist cottages – tourist cottage** – a building without a cellar, with no more than four rooms, adapted to provide hotel services. Tourist cottages can form clusters of tourist cottages and also formally belong to other accommodation establishments. A cluster of tourist cottages may also include camping places,
- **camping site** – an area, usually wooded, guarded, illuminated, with 24-hour reception service, equipped with facilities (sanitary, catering, recreational) which enable tourists to stay overnight in tents, caravans, as well as to prepare meals and park vehicles,
- **tent campsite** – a separate unguarded place which enables tourists to stay overnight in tents. On the campsite there are drinking water supply points, basic sanitary facilities and recreational areas,
- **hostel** – an accommodation establishment of a standard different from hotel facilities mainly in terms of the number of places in rooms, bunk beds and sharing of some facilities and rooms for guests (e.g. shared kitchen/bathroom). Hostels are characterised by renting a bed and not a room. Hostel rooms are usually dorms (multi-person rooms), as well as individual rooms: 1-, 2- and 3-bed rooms,
- **health establishment** – an establishment providing health care services located in the area of a health resort and using natural therapeutic resources of the health resort when providing health services. Health establishments report all bed places available for tourists, including patients.
- **guest rooms (private lodgings)** – a type of tourist accommodation which consists of furnished rooms and premises (excluding agrotourism lodgings) in apartments, houses and other residential buildings owned by natural or legal persons (excluding farmers), rented to tourists for overnight stays for a fee,
- **agrotourism lodging** – a type of tourist accommodation which consists of rooms and residential houses and adapted outbuildings in rural households (agricultural, breeding, gardening or fishing) owned by

- **kwatery agroturystyczna** – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią pokoje i domy mieszkalne oraz przystosowane budynki gospodarcze (po adaptacji) w gospodarstwach wiejskich (rolnych, hodowlanych, ogrodniczych czy rybackich), będące własnością rolników, wynajmowane turystom na noclegi za opłatą,
- **pozostałe obiekty niesklasyfikowane** – obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.

W statystyce bazy noclegowej przyjęto następujące rozwiązania:

- dane dotyczące liczby obiektów i miejsc noclegowych obejmują wszystkie obiekty czynne w dniu 31 lipca oraz obiekty nieczynne w tym dniu, ale czynne w innych dniach badanego miesiąca; przyjęto dla nich maksymalną liczbę miejsc;
- stopień wykorzystania obiektu – wyrażony w procentach – wynika z porównania faktycznie udzielonych noclegów do nominalnej liczby miejsc noclegowych (suma miejsc noclegowych przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu);
- korzystający z noclegów to liczba osób (turystów), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu i powinny być liczone jeden raz, tj. w miesiącu przybycia do obiektu;
- liczba udzielonych noclegów to iloczyn osób (turystów) i liczby nocy ich pobytu.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Wskaźnik lesistości (lesistość) to stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

Przy przeliczaniu na ludność (np. 100, 1000 mieszkańców) danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku przyjęto liczbę ludności według stanu na 30 czerwca.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

farmers and rented to tourists for overnight stays for a fee,

- **other not classified establishments** – establishments, which function as tourist accommodation establishments in the period of being not used as intended or in part. These include among others boarding school dormitories, student dormitories, recreation and sports centres, etc.

The following solutions were adopted in the statistics on the accommodation base:

- data concerning the number of accommodation establishments and bed places cover all establishments open on 31 July and establishments closed on 31 July, but open on other days of the surveyed month; the maximum number of places has been assumed for them;
- the establishment occupancy rate – expressed as a percentage – results from the comparison of actual nights spent with the nominal number of bed places (total bed places prepared for tourists on each day of operation of the establishment);
- tourists accommodated is the number of persons (tourists) who started their stay at the establishment in a given month and should be counted once, i.e. in the month of arrival at the establishment;
- number of nights spent (overnight stays) is the product of persons (tourists) and the number of nights they stayed.

Protected landscape area covers areas protected for their distinctive landscape with diverse ecosystems, valuable either for their potential for satisfying the needs related to tourism and recreation or for their ecological corridor function.

Forest cover is the percentage ratio of the area of forest to the total area of a given territory (country, voivodship, powiat, gmina).

When calculating data characterising the size of the phenomenon during the year per population (e.g. 100, 1 000 inhabitants) population as at 30 June was used.

Relative numbers (rates, percentages) were calculated on the basis of absolute data expressed with greater accuracy than given in the tables.

Due to electronic data processing technology, in some cases sums of components may differ from the 'total' figures given.

Do oceny atrakcyjności turystycznej posłużono się **wskaznikami funkcji turystycznej**. Wyrażone są one następującymi wzorami:

$$\text{gęstości bazy noclegowej} = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych}}{\text{powierzchnia w km}^2}$$

$$\text{zagospodarowania turystycznego według Baretje'a-Deferta} = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych}}{\text{liczba ludności}} * 100$$

$$\text{rozwoju bazy noclegowej} = \frac{\text{liczba turystów korzystających z noclegów}}{\text{miejsca noclegowe}} * 100$$

$$\text{gęstości ruchu turystycznego/funkcji turystycznej według Deferta} = \frac{\text{liczba turystów korzystających z noclegów}}{\text{powierzchnia w km}^2}$$

$$\text{intensywności ruchu turystycznego według Schneidera} = \frac{\text{liczba turystów korzystających z noclegów}}{\text{liczba ludności}} * 100$$

$$\text{intensywności ruchu turystycznego według Charvata} = \frac{\text{udzielone noclegi}}{\text{liczba ludności}} * 100$$

Indicators of the tourist function were used to assess tourism attractiveness. They are expressed by the following formulae:

$$\text{accommodation establishments density rate} = \frac{\text{number of bed places}}{\text{area in km}^2}$$

$$\text{Baretje-Defert's tourist development index} = \frac{\text{number of tourists accommodated}}{\text{bed places}} * 100$$

$$\text{tourist accommodation development index} = \frac{\text{number of tourists accommodated}}{\text{bed places}} * 100$$

$$\text{tourist traffic density rate/Defert's tourist function index} = \frac{\text{number of tourist accommodated}}{\text{area in km}^2}$$

$$\text{Schneider's tourist traffic intensity index} = \frac{\text{number of tourist accommodated}}{\text{number of population}} * 100$$

$$\text{Charvat's tourist traffic intensity index} = \frac{\text{nights spent}}{\text{number of population}} * 100$$

Bibliografia

Bibliography

1. Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2003 r.
2. Kurek W. (red. nauk.), Turystyka, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2007.
3. Kowalczyk A., Koncepcje teoretyczne bliskie idei turystyki zrównoważonej, [w:] Turystyka zrównoważona pod red. nauk. Kowalczyk A. Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2010.
4. Meyer B., Funkcje turystyki, [w:] Ekonomia turystyki pod red. nauk. Panasiuk A., Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2006.
5. Serwis Narodowego Instytutu Dziedzictwa, <https://zabytek.pl/>.
6. Słownik języka polskiego, <https://sjp.pwn.pl/slowniki>, Wydawnictwo naukowe PWN.
7. Zdon-Korzeniowska M., Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009.